

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Okul Öncesi Eğitimi Alan Çocukların Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik
Farkındalıkları ve Ebeveyn Medya Arabuluculuğu Profiline Anne-Baba Çocuk
İlişkisine Etkisi

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muammer Enes BAYAR

2100007824

Anabilim Dalı: Temel Eğitim

Programı: Okul Öncesi Eğitimi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet TORAN

Eş Danışman: Doç. Dr. Taibe KULAKSIZ SABBAGH

Haziran-2024

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Okul Öncesi Eğitimi Alan Çocukların Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik
Farkındalıkları ve Ebeveyn Medya Arabuluculuğu Profilinin Anne-Baba
Çocuk İlişkisine Etkisi

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Muammer Enes BAYAR
2100007824

Anabilim Dalı: Temel Eğitim
Programı: Okul Öncesi Eğitimi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet TORAN
Eş Danışman: Doç. Dr. Taibe Kulaksız SABBAGH

Jüri Üyeleri: Doç. Dr. Bülent ÖZDEN (Jüri Başkanı)
Dr. Ebru AYDIN YÜKSEL (Üye)
Prof. Dr. Mehmet TORAN (Danışman)
Doç. Dr. Taibe KULAKSIZ SABBAGH (Eş Danışman)

Haziran-2024

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Okul Öncesi Eğitimi Alan Çocukların Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Farkındalıkları Ve Ebeveyn Medya Arabuluculuğu Profiline Anne-Baba Çocuk İlişkisine Etkisi” adlı çalışmamın, öneri aşamasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etik ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içerisindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

MUAMMER ENES BAYAR

03/06/2024

TEŞEKKÜR

Başta, Cumhuriyeti ilan ederek bana bilim insanı olma fırsatı sunan, Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'e minnet ve şükranlarımı sunarım.

Çalışmanın başından sonuna kadar sabırla benimle gülüp oynamayı, etkinlikler yapmayı bekleyen canım kızım Almıla'ya;

Hayatımın her anında koşulsuz yanımda olan, varlığını ve sevgisini hep hissettiğim kıymetli eşim Aytül'e;

Çalışmanın her anında, bilgi ve birikimleri ile sürekli beni geliştirmek için çaba harcayan kıymetli hocalarım, Prof. Dr. Mehmet TORAN'a ve Doç. Dr. Taibe KULAKSIZ SABBAGH'a;

Tesekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	i
TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar	vi
ŞEKİLLER	vii
KISALTMALAR	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç	5
1.2 Araştırmanın Önemi	6
1.3 Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.4 Araştırmanın Varsayımları	7
1.5 Tanımlar	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1 Dijital Ebeveynlik	8
2.1.1 Çocukların Dijital Araçları Kullanım Durumları, Karşılaşılan Fırsatlar Ve Riskler	9
2.1.2 Dijital Ebeveynlikte Ebeveyn Tutum ve Davranışları	11
2.1.3 Dijital Ebeveynlik İle İlgili Araştırmalar	13
2.2. Medya Arabuluculuğu, Ebeveynler ve Çocuklar	18
2.2.1 Medya Arabuluculuğunda Ebeveyn Tutumları	19
2.2.2 Medya Arabuluculuğunda Ebeveyn Davranışları	20
2.2.3 Çocuklarda Medya Kullanımı, Fırsatları ve Riskleri	22
2.2.4 Medya Arabuluculuğu İle İlgili Araştırmalar	23
2.3 Ebeveyn ve Çocuk İlişkisi	27
2.3.1 Ebeveyn Çocuk İlişkisini Etkileyen Etmenler	28
2.3.2 Ebeveynlerin Çocuklarıyla Olan İlişkilerine Yönelik Tutumları	29
2.3.2.1 Demokratik ebeveyn tutumu	29
2.3.2.2 Otoriter ebeveyn tutumu	30
2.3.2.3 Aşırı hoşgörölü/izin verici ebeveyn tutumu	31

2.3.3.4 İlgisiz/kayıtsız ebeveyn tutumu	32
2.3.3 Ebeveyn Ve Çocuk İlişkisi İle İlgili Yapılmış Çalışmalar	33
2.4 Araştırmanın Teorik Dayanağı	35
2.4.1 Ekolojik Sistemler Kuramı	35
2.4.1.1 Mikrosistem	37
2.4.1.2 Mezosistem	37
2.4.1.3 Ekzosistem	38
2.4.1.4 Makrosistem	38
2.4.1.5 Kronosistem	39
3. YÖNTEM	41
3.1 Araştırma Yöntemi ve Modeli	41
3.2 Çalışma Örneklemi	42
3.3 Veri Toplama Araçları	43
3.3.1 Demografik Bilgi Formu	43
3.3.2 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği	44
3.3.3 Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği	45
3.3.4 Çocuk Anababa İlişki Ölçeği	46
3.4 Veri Toplama Süreci	47
3.5 Araştırma Verilerinin Analizi	47
3.6 Araştırmada İzlenilen Etik İlkeler	48
4. BULGULAR VE YORUMLAR	49
4.1 Demografik Değişkenlere Göre Puanların Farklılaşma Durumu	49
4.1.1 Ebeveyn Değişkenine Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu ..	49
4.1.2 Ebeveynlerin Çalışma Durumlarına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu	50
4.1.3 Ebeveynlerin Eğitim Durumlarına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu	51
4.1.4 Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu	52
4.1.5 Çocukların Doğum Sırasına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu	53
4.1.6 Ebeveynlerin Günlük İnternette Geçirdikleri Süreye Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu	54
4.2 Ebeveyn Medya Aracılığı Bulguları	56

4.2.1 Ebeveynlerin Ölçeklerden Almış Oldukları Puanların Korelasyonel İlişki Durumları.....	56
4.2.2 Dijital Ebeveynliğin Çocuk Ana Baba İlişkisi Üzerindeki Etkisinde Ebeveyn Medya Aracılık Rolünün Analizleri.....	57
4.2.2.1 Olumsuz model olmanın, çocuk ana-baba ilişkisi üzerindeki etkisinde ebeveyn medya aracılık rolünün analizi	57
4.2.2.2 Dijital ihmalin ana-baba ilişkisi üzerindeki etkisinde ebeveyn medya aracılığının aracılık rolünün analizi	59
4.2.2.3 Verimli kullanımın çocuk ana-baba ilişkisi üzerindeki etkisinde ebeveyn medya aracılığının aracılık rolünün analizi.....	61
4.2.2.4 Risklerden korumanın çocuk ana-baba ilişkisi üzerindeki etkisinde ebeveyn medya aracılığının aracılık rolünün analizi.....	63
5. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER.....	65
5.1 Araştırmanın İlk Amacına Yönelik Tartışma	65
5.2 Araştırmanın İkinci Amacına Yönelik Tartışma	76
5.3 Öneriler	81
KAYNAKÇA	85
EKLER.....	115
EK-1 Etik Kurul Kararı	115
EK-2 Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Ve Kullanım İzni.....	116
EK-3 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği ve Kullanım İzni	117
Ek-4 Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Ve Kullanım İzni.....	118
Ek-5 Araştırmada Kullanılan Demografik Bilgi Formu.....	119

TABLÖLAR

Tablo 1. Ebeveynlerin Sosyo-Demografik Özellikleri	42
Tablo 2. Ölçeklerden Elde Edilen Cevapların Betimsel İstatistikleri.....	47
Tablo 3. Ebeveyn Değişkenine Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu	49
Tablo 4. Ebeveynlerin Çalışma Durumlarına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu.....	50
Tablo 5. Ebeveynlerin Eğitim Durumlarına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu.....	51
Tablo 6. Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu.....	52
Tablo 7. Çocukların Doğum Sırasına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu.....	54
Tablo 8. Ebeveynlerin Günlük İnternette Geçirdikleri Süreye Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu.....	55
Tablo 9. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği, Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeğinden Alınan Puanlar Arasındaki İlişki.....	56
Tablo 10. Ebeveyn Medya Aracılığı Olumsuz Model Olmada Aracılık Rolünün Kestirimleri.....	58
Tablo 11. Ebeveyn Medya Aracılığının Dijital İhmalde Aracılık Rolünün Kestirimleri	60
Tablo 12. Ebeveyn Medya Aracılığının Verimli Kullanımda Aracılık Rolünün Kestirimleri.....	62
Tablo 13. Ebeveyn Medya Aracılığının Risklerden Korumada Aracılık Rolünün Kestirimleri.....	64

ŞEKİLLER

Şekil 1 Ekolojik Sistem Katmanları	36
Şekil 2. Ebeveyn Medya Aracılığı Olumsuz Model Olmada Aracılık Rolünün Şekilsel Gösterimi	58
Şekil 3. Ebeveyn Medya Aracılığının Dijital İhmalde Aracılık Rolünün Şekilsel Gösterimi.....	60
Şekil 4. Ebeveyn Medya Aracılığının Verimli Kullanımda Aracılık Rolünün Şekilsel Gösterimi.....	61
Şekil 5. Ebeveyn Medya Aracılığının Risklerden Korumada Aracılık Rolünün Şekilsel Gösterimi	63

KISALTMALAR

ÇAİ: Çocuk Anababa İlişki Ölçeği Türkçe Formu

DEFÖ: Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği

OMO: Olumsuz Model Olma

RK: Risklerden Koruma

VK: Verimli Kullanım

Dİ: Dijital İhmal

MAÖ: Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği

NAEYC: National Association for the Education of Young Children

TUİK: Türkiye İstatistik Kurumu

Enstitüsü: Lisansüstü Eğitim Entitüsü

Anabilim Dalı: Temel Eğitim

Programı: Okul Öncesi Eğitimi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet Toran

Eş Danışman: Doç. Dr. Taibe Kulaksız Sabbagh

Tez Türü ve Tarihi: Yüksek Lisans – Haziran 2024

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ALAN ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİNİN DİJİTAL EBEVEYNLIK FARKINDALIKLARI VE EBEVEYN MEDYA ARABULUCULUĞU PROFİLİNİN ANNE-BABA ÇOCUK İLİŞKİSİNE ETKİSİ

Muammer Enes Bayar

ÖZET

Ebeveyn-çocuk ilişkisinin kalitesini belirleyen birçok faktör vardır. Dijital çağda aile ilişkileri teknolojinin etkisiyle değişmekte ve geleneksel yapılardan uzaklaşmaktadır. Bu durum ebeveynlerin, çocuklarının gelişimine ilişkin anlayışlarını ve dijital ortamlarda nasıl etkileşim kuracaklarına ilişkin bilgilerini yeniden gözden geçirmelerini gerektirmektedir. Ebeveynler çocuklarına ilgili teknolojik becerileri öğretme yöntemlerini ve dijital araçlarla nasıl etkileşime gireceklerini öğrenmelidir. Bu sayede hem çocuklarına teknoloji kullanımı konusunda destek olabilirler hem de aile içinde ortaya çıkabilecek çatışmaların önüne geçebilirler. Buradan hareketle bu çalışmadaki ilk amaç, dijital ebeveynlik farkındalığı, medya arabuluculuğu ve ebeveyn çocuk ilişkisinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi olup ikinci amaç ise okul öncesi dönemdeki ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıkları ile ebeveyn-çocuk ilişkisi arasında medya aracılık davranışlarının aracılık etkisinin incelenmesi olarak belirlenmiştir.

Çalışma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeline göre yürütülmüştür. Çalışmada uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çocuğu okul öncesi eğitim almakta olan 327 ebeveyn araştırmaya katılmıştır. Çalışmaya katılan ebeveynlere, demografik bilgi formu, Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği (DEFÖ), Erken

Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği (MAÖ) ve Çocuk Anababa İlişki Ölçeği (ÇAİ) uygulanmıştır. Veriler, t-testi, ANOVA, korelasyon ve aracılık testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Buna göre, ebeveynlerin cinsiyetine, çalışma durumuna, yaşına ve günlük internet kullanım sürelerine göre MAÖ ve ÇAİ de anlamlı bir farklılaşma olmazken DEFÖ'nün olumsuz model olma alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma olduğu bulgulanmıştır. Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre ise hiç bir ölçekte farklılaşma olmadığı görülmüştür. Ayrıca çocuğun doğum sırasına göre sadece MAÖ'de anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. MAÖ ile ÇAİ arasında ve MAÖ ile DEFÖ'nün alt boyutları arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. GLM Arabuluculuk Modeli testi ile DEFÖ ve ÇAİ arasında MAÖ'nün aracılığı analiz edilmiştir. Model analizi neticesinde, ÇAİ ile DEFÖ'nün tüm alt boyutları arasında MAÖ'nün kısmi aracılık yaptığı bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışma bulguları değerlendirildiğinde, ebeveynlerin medya arabuluculuk davranışlarını geliştirmeleri hem dijital ebeveynlik farkındalıklarını artıracak hem de çocuk ile olan ilişkilerini olumlu yönetebilmelerine katkı sağlayacaktır. Ayrıca dijital dünya ile çocukları arasında bir güçlü ve işlevsel köprü kurabilmesine olanak sağlayacaktır. Ebeveynlerin çocukların gelişim düzeylerine uygun, dijital iletişim becerilerini geliştirmeleri için eğitimler almaları sağlanabilir. Buna ek olarak, bu konuda okul öncesi öğretmenleri, rehberlik ve psikolojik danışmanlar ile bilgi ve iletişim teknolojileri öğretmenleri bu konuda destek sağlayabilirler. Hem annelere hem de babalara yönelik eğitimler planlanabilir. Eğer varsa çocukların bakımından sorumlu diğer bireylerde bu eğitimlere katılmalıdırlar. Çocukların bağımsız dijital davranışlarını takip edebilmek adına, ebeveyn kontrol uygulamaları kullanılmalıdır. Böylece ebeveynler çocuklarını medyanın zararlarından koruyabilirler ve çocuklarının merak ve ilgilerine göre dijital ortamlarda yönlendirebilirler.

Anahtar kelimeler: Dijital Ebeveynlik, Ebeveyn Medya Arabuluculuğu, Ebeveyn Çocuk İlişkisi, Erken Çocukluk, Dijital Aile, Dijital Çocukluk

University: Istanbul Kültür University
Institute: Institute Of Graduate Studies
Department: Basic Education
Programme: Pre-school Education Master's Program
Supervisor: Prof. Dr. Mehmet Toran
Co-Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Taibe Kulaksız Sabbagh
Degree Awarded and Date: MA – June 2024

THE EFFECTS OF PARENTS OF PRESCHOOL CHILDREN DIGITAL PARENTING AWARENESS AND PARENT MEDIA MEDIATION PROFILE ON PARENT-CHILD RELATIONSHIP

Muammer Enes Bayar

ABSTRACT

There are many factors that determine the quality of the parent-child relationship. In the digital age, family relationships are changing under the influence of technology and moving away from traditional structures. This situation requires parents to reconsider their understanding of their children's development and their knowledge of how to interact in digital environments. Parents should learn how to teach their children relevant technological skills and how to interact with digital tools. In this way, they can both support their children in using technology and prevent conflicts that may arise within the family. From this point of view, the first aim of this study is to examine whether digital parenting awareness, media mediation and parent-child relationship differ according to demographic variables and the second aim is to examine the mediation effect of media mediation behaviours between digital parenting awareness and parent-child relationship of preschool parents.

The study was conducted based on cross survey study model, which is one of the quantitative research methods. Convenient sampling method was used in the study. 327 parents whose children at preschool education participated in the study. Demographic information form, Digital Parenting Awareness Scale (DPSAS), Early Childhood Parent Media Mediation Scale (EPMS) and Child-Parent Relationship Scale (PCRS) were applied to the participants. The data were analysed using t-test, ANOVA, correlation and mediation tests. According to the results, it was found that

there was no significant difference in EPMS and PCRS by gender, employment status, age and daily internet usage time of the parents, while there was a significant difference in the Being a negative model sub-dimension of DPSAS. It was observed that there was no significant difference in any of the scales by education level of the parents. In addition, a significant difference was found only in EPMS by birth order of the child. It was concluded that there was a relationship between EPMS and PCRS and between EPMS and sub-dimensions of DPSAS. The mediation of EPMS between DPSAS and PCRS was analysed with the GLM Mediation Model test. As a result of the model analysis, it was found that EPMS partially mediated between PCRS and all sub-dimensions of DPSAS. When the findings of the study are evaluated, the development of media mediation behaviours of parents will both increase their digital parenting awareness and contribute to the positive management of their relationships with their children. It will also enable them to build a strong bridge between the digital world and their children. Parents can participate trainings to improve their digital communication skills in accordance with their children's developmental levels. In addition, preschool teachers, guidance and psychological counsellors and information and communication technologies teachers can provide support in this regard. Trainings can be planned for both mothers and fathers. Other individuals responsible for the care of children, if any, should also participate in these trainings. Parental control applications should be used to monitor children's independent digital behaviours. Thus, parents can protect their children from the harms of the digital media and can guide their children according to their curiosity and interests.

Keywords: Digital Parenting, Parent Media Mediation, Parent Child Relationship, Early Childhood, Digital Family, Digital Childhood

1. GİRİŞ

Ebeveyn çocuk ilişkisinin niteliğinde belirleyici olan birçok faktör olmasıyla birlikte teknoloji ve dijital araçların da önemli etkileri vardır. Çünkü yaşanan çağda teknoloji; öğrenme, öğretme ve ilişkiler kurma bağlamında hayatın her anında karşımıza çıkmakta ve bununla birlikte toplumu, bireyleri ve aileyi dolayısıyla da aile içi ilişkileri etkilemektedir (Hazer, 2020; Zeybekoğlu Akbaş ve Dursun, 2020). İçinde yaşanan çağ “Dijital Çağ” olarak ifade edilmektedir (Bozkurt ve ark., 2021; Carstens ve Beck, 2005; Flanders, 2016; Kaçar ve Doğan, 2007; Oblinger ve Oblinger, 2005; Öner, 2020; Parlak, 2017; Voogt ve ark., 2013). Dijitalleşen çağda klasik aile içi ilişkiler de teknoloji gibi dinamik bir yapıya bürünerek sürekli olarak değişmektedir (Akgün ve Yeşilyaprak, 2010; Hazer, 2020). Teknoloji alanındaki dinamik gelişmeler gündelik yaşamda birçok alanda işleyişi kolaylaştırırken; bireylerin de buna uyum sağlamayı öğrenmesini zorunlu kılmaktadır. Dijital yenilikler, aile içerisinde çocukların ve ebeveynlerin iletişim kurma davranışlarını da etkileyebilmektedir. Çocuklar dijital bir dünyaya doğacak ve ebeveynlerinin yaşadığı çocukluktan daha farklı bir çocukluk geçirecekler (Biricik, 2021). Bu durum ebeveynlerin, çocuğun gelişimi ve çocuklarının içine girecekleri dijital hayatın varlığı ile ilgili bilgi sahibi olmaları gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır (Prensky, 2009). Kendi çocukluklarından farklı bir çocukluk yaşayacak olan evlatları için hem teknolojiyi kullanmayı hem de teknolojinin faydalarını ve zararlarını öğrenmek ebeveynler için büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda incelendiğinde literatürde karşımıza iki farklı kavram çıkmaktadır: dijital yerliler ve dijital göçmenler.

Dijital yerliler doğumuyla birlikte teknolojik bir hayatın içine giren, dijital materyaller ile büyüyen 21. yüzyıl dijital çağ çocuklarını; dijital göçmenler ise teknolojik ve dijital içerikleri sonradan öğrenmeye çalışan, yeniliklere ayak uydurmaya çalışan yetişkinleri ifade etmektedir (Bilgiç ve ark., 2011; Karabulut, 2015; Prensky, 2001). Ebeveynler çocuklarının içine doğduğu dijital varlıkları öğrenmek için sürekli çaba göstermek zorundadır (Duygulu, 2018). Çünkü artık tablet, bilgisayar ve telefon gibi teknolojik araçlar ve dijital içerikler çocukların ulaşabilecekleri seviyeye kadar inmiştir. Internet World Stats (IWS, 2022) Temmuz ayı verilerine göre

Türkiye’de internet kullananların nüfusa oranı %84,5, Avrupa ülkelerinde internet kullananların, toplam Avrupa nüfusuna oranı %89,2; tüm dünyada internet kullanan kişi sayısının dünya nüfusuna oranı ise %67,9 olarak hesaplanmıştır. Türkiye’de internet kullanımı dünya ortalamasının üzerinde ve Avrupa ortalamasına yakındır.

Bunun başlıca sebepleri arasında telefon, tablet gibi küçük dijital araçlara ulaşımın kolaylaşmış olması gelmektedir. Mascheroni ve Olafson’a göre (2016) dünya çapında internet kullanımına başlama yaşı telefon ve tablet düzeyinde 4 yaşıdır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TUIK, 2021), yapmış olduğu “Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım” araştırmasına göre altı-on beş yaş gurubundaki çocukların internet kullanım oranı %82,7 olmuştur. İnterneti kullanan çocukların %90’ının hemen her gün yaklaşık olarak 3 saat internet kullanmakta olduğu, %31’inin sosyal medyayı kullandığı, bunun içinde %64,4’ünün telefon, %55,6’sının bilgisayar, %57sinin de tableten faydalandığını ortaya koymuştur. Ayrıca TUIK aynı çalışmada, çocukların %36’sının dijital oyun oynadığını, %61’inin de paylaşım sitelerinde video izlediğini tespit etmiştir. Teknolojinin kolay ulaşılabilir olması çocukların internet üzerinden; zorbalık, cinsel taciz, pornografi, kişisel bilgi hırsızlıkları, bağımlılık ve dolandırıcılık gibi kötü durumların oluşması riskini artırmaktadır (Çubukçu ve Bayzan, 2013; Hasebrink ve ark., 2009; Gomez ve ark., 2017; Kuipers, 2014; Livingstone ve Helsper, 2010). İnternetin zararlı etkileri kadar, çocuklar için faydalı etkileri de vardır. Bunlar; algoritmik düşünme ve problem çözme becerilerinde gelişim, sosyal becerilerde ve karar verme yeteneğinde gelişim, dil ve konuşma yeteneğinde artış, öz denetim becerisinde gelişim olarak sayılabilir (Arısoy, 2009; Bracken ve Fischel, 2008; Kol, 2013; Rosen ve ark., 2014; National Association for the Education of Young Children [NAEYC], 2012).

Okul öncesi dönemde çocukların dijital içerikleri ve teknolojik aletleri doğru ve güvenle kullanabilmesi için ebeveynlere çok iş düşmektedir (Vural Şenel, 2020). Çünkü çocukların teknolojiyle tanıştıkları ilk çevre ailedir ve bundan dolayı ebeveynler, çocukların teknoloji kullanmaları konusunda ilk rol modelleridir. Gelişen teknoloji ve değişen dünya hayatı ile paralel olarak ebeveyn rolleri de değişmektedir. Literatüre baktığımızda teknoloji temelli olarak “dijital ebeveynlik” kavramı karşımıza

çıkılmaktadır. Dijital ebeveynlik, Rode (2009) tarafından, çocukların internet ortamlarında güvenli hareket edebilmeleri için ebeveynlerin taşıması gereken bir dizi temel davranışlar olarak açıklamıştır. Kabakçı Yurdakul ve ark. (2013) ise dijital ebeveynliği, çocukların teknolojiyi kullanırken ebeveynlerin sergilemiş olduğu rehberlik davranışları olarak ifade etmektedirler. Sarıkaya ve Seferoğlu'na (2018) göre dijital ebeveynlik; teknolojiyi doğru kontrol edebilen, yeniliklere açık olan, dijital içeriklerin fayda ve zararları hakkında farkındalığı olan ve çevresinde farkındalık oluşturabilen yetişkinler olarak ifade edilmektedir. Yay'a göre (2019) dijital ebeveynlik; teknolojiyi reddetmeyen, basit düzeyde de olsa teknolojiyi kullanmayı bilen, dijital dünyanın faydalarının ve zararlarının farkında olan, kendisini ve çevresindekileri dijital zararlardan koruyabilen bireyleri ifade etmektedir. Tüm tanımlara genel olarak bakıldığında dijital ebeveynlik, ebeveynlerin çocukları için güvenli dijital ve teknolojik ortamları hazırlama, onları doğru yönlendirme, ortaya çıkabilecek zararlı durumlardan koruma ve böyle bir durumda yapmaları gereken davranışları öğretme olarak da ifade edilebilir.

Çocuklar, ebeveynlerinin teknolojik aletleri kullanma durumlarını, yaklaşımlarını ve dijital içerik seçim kriterlerini ilk olarak onları taklit ederek öğrenirler (Coyne ve ark., 2017). Ebeveyni taklitte başlayan bu süreç zamanla birey olma yolunda ilerleyen çocuğun kendi seçimlerini oluşturmasıyla devam eder. Bu noktada da ebeveynlerin, çocuklarına rehberlik etme görevi ortaya çıkar (Broekman ve ark., 2016). Çocuk üzerindeki denetim, rehberlik etme ve yönlendirme gibi davranışlar doğrudan doğruya ebeveynlerin görevleri arasındadır (Akçalı, 2020).

Çocuklar dijital içeriklerde ortaya çıkabilecek olan, kendileri için zararlı ve olumsuz birçok durumu ayırt edemezler. Ebeveynlerin, çocuklarını bu konuda da yetiştirmesi gerekmektedir (Sağlam, 2021). Teknolojik ve dijital içerik seçimlerinde çocuklarına rehberlik edecek olan ebeveynlerin teknolojiyi ve beraberinde ortaya çıkan içeriklerin çocuğa uygunluğu açısından değerlendirebilecek düzeyde olmaları ve ayrıca çocuğa bu içeriklerin nasıl sunulması ve öğretilmesi açısından da bilgi sahibi olmaları gerekmektedir (Mascheroni ve ark., 2015; Ron ve Lindsey, 2019). Literatüre

bakıldığında çocukların teknoloji ile buluşmalarında ebeveynlerin neler yapması gerektiği ile ilgili olarak “Medya Arabuluculuğu” kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Warren (2005) medya arabuluculuğunu televizyon temelli olarak, ebeveynlerin çocuklarını teknolojik araçlarla tanıştırma, çocuklarının seçimlerini denetleme ve olası olumsuz sonuçları hakkında çocuğu bilgilendirmek için uyguladıkları stratejiler olarak tanımlamıştır. Naab (2018) ise medya arabuluculuğunu, ebeveynlerin çocuklarının seçimlerinde rehberlik etme ve yönlendirme yaklaşımları olarak tanımlamıştır. Clark (2011) da medya arabuluculuğu, ebeveyn çocuk arasındaki dinamik bir iletişim süreci olarak tanımlamıştır. Yapılan tanımlamalara bakıldığında medya arabuluculuğunun, ebeveyn ve çocuk arasında doğru bir iletişim yolu ile dijital içerik seçiminde ortaklaşa oluşturulacak ölçütlerin geliştirilmesi şeklinde ifade edilebilir. Çocukların, kazanacakları seçim davranışında ebeveynler birinci derecede sorumludur (Sonck ve ark., 2013). Çünkü çocuklar gelişimsel özellikleri bakımından ölçüt belirleyebilecek bilişsel yeterliliğe sahip değildirler. Dolayısıyla ebeveynlerinin koydukları ve belirledikleri ölçütlerin arkasında yatan düşünceyi de anlayamayarak kendilerinin engellendiği hissine kapılabilirler (Gordon, 2019; Şahin ve Aral, 2012). Bu da ebeveyn ve çocuk arasında bir çatışma yaratır (Toran ve ark., 2016). Bu çatışmadan kaçınmak için koyulan kurallar ve belirlenen ölçütlerin nedeni, çocuğa anlayabileceği kadar sadelikte anlatılmalıdır (Öngider, 2013).

Teknolojiden uzak çocukluk yaşayan, kendilerini teknolojiye hazırlamayan veya teknolojiyi öğrenemeyen ebeveynlerin, dijital yerli çocuklarını eğitmesi, izlemesi, yönlendirmesi ve takip etmesi oldukça zordur (Prensky, 2009). Bu zorluk, teknolojiyi yaşamın ilk yıllarından itibaren kullanmaya başlayacak olan çocukların ebeveynleri ile arasındaki ilişkiye ve ebeveynlerinin tutumlarına doğrudan etki etmektedir (Cengiz ve ark., 2020; Ron ve Lindsey, 2019). Ebeveynlerle çocuklar arasında kurulan olumlu ilişki ve iletişim, çocukların kişiliklerini ve ileriki hayatlarında sergileyecekleri davranışları doğrudan etkilemektedir (Öngider, 2013). Çocuklarını internetin zararlı içeriklerinden korumak isteyen ebeveynlerin, bunu nasıl yapacağını bilmeden çocuklarına engel koymaları, ebeveyn ile çocuk arasında bir iletişim engeli oluşturacak ve belki de teknolojinin faydalarından çocuklarını mahrum bırakmalarına neden

olacaktır. Bu bağlamda düşünüldüğünde ebeveyn ile çocuk arasında, teknoloji temelli olumlu bir iletişimin geliştirilmesi önemli görülmektedir.

1.1 Amaç

Bu araştırmanın ilk amacı; dijital ebeveynlik farkındalığı, medya arabuluculuğu ve ebeveyn çocuk ilişkisinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesidir.

Bu araştırmanın ilk amacına göre alt amaçlar aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- 1- Ebeveynlerin, dijital ebeveynlik farkındalıkları demografik özelliklerine göre değişmekte midir?
- 2- Ebeveynlerin medya arabuluculuğu davranışları, demografik özelliklerine göre değişmekte midir?
- 3- Ebeveyn çocuk ilişkisi, ebeveynlerin demografik özelliklerine göre değişmekte midir?

Araştırmanın ikinci amacı ise dijital ebeveynlik farkındalığı ile ebeveyn çocuk ilişkisi arasında medya arabuluculuğunun aracılık rolünün incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu amaca yönelik oluşturulan hipotezler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- 1- Ebeveyn Medya Arabuluculuğu, Olumsuz Model Olma ile ebeveyn çocuk ilişkisindeki ilişkiye aracılık etmektedir.
- 2- Ebeveyn Medya Arabuluculuğu, Dijital İhmal ile ebeveyn çocuk ilişkisindeki ilişkiye Aracılık etmektedir.
- 3- Ebeveyn Medya Arabuluculuğu, Verimli Kullanım ile ebeveyn çocuk ilişkisindeki ilişkiye aracılık etmektedir.
- 4- Ebeveyn Medya Arabuluculuğu, Risklerden Koruma ile ebeveyn çocuk ilişkisindeki ilişkiye aracılık etmektedir.

1.2 Araştırmanın Önemi

İçinde bulunulan 21. yüzyılda birçok alanda olduğu gibi günlük yaşantıda da internete, teknolojik aletlere ve dijital içeriklere ulaşmak gittikçe kolaylaşmaktadır (Lian ve ark., 2016). Dijital çağda ortaya çıkan teknolojik içerikler her geçen gün artmakta ve değişmektedir (Yıldırım ve Correia, 2015). Bu değişimi anbean takip etmek, her yeniliğe ayak uydurmak her birey için zordur (Common Sense, 2011). Bu zorluk çocuklarda, ebeveynlere göre daha da fazla hissedilir. Çünkü seçim yapma ve karar verme süreçleri ebeveynlerdeki gibi işlememektedir. Bu da dijital içeriklerde çocukların maruz kalacakları olumsuz durumların çeşitliliğini artırmaktadır (Paciga ve Donohue, 2017). Ebeveynler bu noktada kendilerini, çocuğuna dijital olarak yol gösterip yetiştirecek şekilde dönüştürmek zorundadırlar (Kağıtçıbaşı, 2010; Paciga ve Donohue, 2017).

Medya arabuluculuğu davranışları ile de çocuklarıyla teknoloji arasında bağ kurmaktadır. Tüm bunları yaparlarken çocukları ile kurdukları iletişim, çocuklarını yönlendirme ve dijital olarak yetiştirme noktasında ebeveynin çocuk tarafından kabul edilmesini etkilemektedir (Keleşoğlu, 2020; Kol, 2013). Bu nedenle ebeveynlerin dijital ebeveynlik durumlarını ve medya arabuluculuğu davranışlarını geliştirebilmeleri için desteğe ihtiyaçları vardır (İnan Kaya ve ark., 2018; Livingstone ve ark., 2015; Livingstone ve ark., 2018; Tomczyk ve Wasinnski, 2017). Böylece çocuklar, teknolojinin zararlı içeriklerden olabildiğince sıyrılarak dijital dünyanın faydalarından istifade etmeye devam edebileceklerdir (Aarsand, 2011; Şen ve ark., 2020). Bu nedenle çalışmanın okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynleri ile yürütülmesi ve onların dijital ebeveynlik durumları ile medya arabuluculuğu davranışlarının çocukla olan iletişimlerine etkisinin araştırılması çalışmanın teorik ve eğitimsel açıdan önemini vurgulamaktadır.

Okul öncesi eğitimi alan çocukların ebeveynlerinin, dijital ebeveynlik durumları ile medya arabuluculuğu davranışları arasındaki ilişkiye ve bu iki kavramsal durumun ebeveyn çocuk ilişkisine etkisinin incelendiği bu çalışma, sonuçları itibariyle; politika yapıcılara, ebeveynlere, içerik üreticilerine ve eğitimcilere yol gösterici olabileceği bakımından da literatüre katkı sunması noktasında önemli görülmektedir.

1.3 Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu çalışma 2023 yılında çocuğu okul öncesi eğitim alan, araştırmaya gönüllü olarak katılan ebeveynler ile sınırlıdır.
- Çalışmada ölçülen özellikler, kullanılan ölçeklerden elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.4 Araştırmanın Varsayımları

- Araştırmaya katılan ebeveynlerin, araştırmada kullanılan ölçeklere gerçeği yansıtacak şekilde ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.5 Tanımlar

Dijital Ebeveynlik: Çocukların teknolojiyi kullanırken ebeveynlerin sergilemiş olduğu davranışları ifade edilmektedirler.

Medya Arabuluculuğu: Teknolojik ve dijital içerik seçimlerinde çocuklarına rehberlik edecek olan ebeveynlerin teknolojiyi ve beraberinde ortaya çıkan içeriklerin çocuğa uygunluğu açısından değerlendirebilecek düzeyde olması ve ayrıca çocuğa bu içeriklerin nasıl sunulması ve öğretilmesi açısından da bilgi sahibi olmaları gerekliliğini ifade etmektedir.

Ebeveyn Çocuk İlişkisi: Çocuğun fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimini besleyen iki yönlü bir ilişkiyi ifade etmektedir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmaya konu olan; Dijital Ebeveynlik, Medya Arabuluculuğu ve Ebeveyn Çocuk İlişkileriyle ilgili kuramsal çerçeveye yer verilerek araştırmanın teorik dayanağı açıklanmıştır.

2.1 Dijital Ebeveynlik

Teknoloji ve dijitalleşme yaşamın her alanında var olduğu gibi ebeveynlik pratiklerinin her alanında da yer almakta ve ebeveynliğe farklı bir boyut katmaktadır. Dolayısıyla avantajları ve dezavantajları ile tamamen dijitalleşmenin yaşamda belirleyici olduğu belirtilmektedir. Bu sebeple içinde yaşadığımız dijital çağda en fazla risk altındaki gruplar çocuklar ve gençlerdir. Teknolojik gelişmelerin birçok olumlu etkisi olmasına rağmen, dijital dünyanın risklerini anlayamayan çocukları korumak için ailelerin önemli görev ve sorumlulukları vardır (Arıcı Doğan ve Selin Döğler, 2023; Corsini ve Wedding, 2015). Çocukların gelişim süreçlerini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri için ailenin önemini vurgulayan farklı aile sistemleri teorileri ortaya atılmıştır (Nazlı, 2016; Yavuzer, 2000; Yıldız, 2004).

Bütün teorilerin temelinde, çocukların yaşadıkları sorunları ebeveynlerinden bağımsız olarak değerlendirilemeyeceği ileri sürülmektedir (Austin ve Sciarra, 2015). Rode (2009) dijital ebeveynliğin, çocukların çevrimiçi ortamlardaki güvenliğini sağlamada çok önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Dijital ebeveynlik; dijital ve teknolojik araçları kullanmayı bilen, dijital dünyanın yararlarının ve risklerinin farkında olan, dijital araçları kullanırken çocuklarına iyi örnek olabilen, çocuklarını sanal ortamdan nasıl koruyacağını bilen ve aynı zamanda teknolojik değişim ve gelişmelere açık olabilen ebeveynler olarak tanımlanabilir (Yurdakul ve ark., 2013). Bu tanıma paralel olarak yaygın olarak kabul gören bir diğer tanım Benedetto ve Ingrassia (2021) tarafından yapılmış ve araştırmacılar dijital ebeveynliği, ebeveynlerin çocukların dijital ortamlardaki faaliyetlerini anlama, destekleme ve düzenleme çabaları ve uygulamaları olarak tanımladıkları görülmektedir.

Televizyon, bilgisayar, tablet ve telefon gibi teknolojik alt yapı içeren cihazlar çocukların gündelik yaşantılarına artık daha kolay girebilmekte ve onların

gelişim alanlarını doğrudan etkileyebilen yeni bir çevre oluşturmaktadır (Yurdakul ve ark., 2013). Günümüz çocukları yakın sosyal çevrelerindeki etkileşimlerine ek olarak teknolojik cihazların etkisiyle çok başka çevrelerdeki bireylerle de etkileşim kurabilmektedirler. Günümüz çağı artık “teknoloji çağı” olarak nitelendirilmekte ve bu teknolojik çağ; çocukların oynaması, keşfetmesi ve öğrenmesi için birçok farklı dijital çevre sunmaktadır (Linebarger ve Piotrowski, 2009). Teknolojik gelişmeler çocukların okuma, yazma ve konuşma gibi becerilerinin gelişmesine de katkıda bulunmaktadır (Bracken ve Fischel, 2008).

Dijital cihazların günlük hayatı kolaylaştırdığı açıktır, ancak nasıl ve ne amaçla kullanıldığına bağlı olarak hem avantajları hem de dezavantajları bulunmaktadır. Erken çocukluk dönemini oluşturan 0-8 yaş aralığında farklı etkileşimler çocukların gelişimi açısından son derece önemlidir. Çünkü bu dönemde çocuğun beyin gelişimi son derece esnek ve her deneyim doğal olarak çocuğun kendi dünyasını keşfetmesini ve deneyim kazanmasına olanak tanımaktadır (Blanchard ve Moore, 2010). Bu bağlamda düşünüldüğünde çocukların hem yakın sosyal çevreleri hem de dijital çevrelerinin iyi yapılandırılmış olması gerekmektedir.

2.1.1 Çocukların Dijital Araçları Kullanım Durumları, Karşılaşılan Fırsatlar Ve Riskler

Teknolojinin yaygınlaşmasıyla birlikte ortaya çıkan sanal oyunlar, televizyon programları, cep telefonu vasıtasıyla ulaşılabilen içerikler; internet ve dijital oyun bağımlılığı gibi yeni tür bağımlılıklar ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu bağlamda davranışsal bağımlılık, maddeye bağımlı olmadan madde arama davranışsal özelliklerinin ortaya çıktığı bağımlılık hali olarak tanımlanmakta ve ortaya çıkan sonuçları bakımından göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir (Sevindik, 2011; Potter, 2013). Küçük çocukları teknolojiyle tanıştırmamanın faydalarına işaret eden araştırma sonuçlarına rağmen, araştırmalar teknolojinin yanlış kullanılması halinde çocukların gelişimine ve sağlığına zarar verebileceğini de göstermiştir (Arısoy, 2009).

Dijital teknoloji araçlarının kullanımının özellikle gelişim dönemi açısından kritik bir dönem olan erken çocuklukta artması, bireylerin diğer bireylerden soyutlanarak toplu oyun ve paylaşımlar yerine sanal ortamlarda paylaşımlara ve oyunlara dönüşmesine neden olmaktadır. Bu nedenle ekran bağımlılığı ve teknolojik cihazların kullanım süresinin artması, çocukların akranlarıyla yüz yüze etkileşimlerinde ve grup oyunlarında yer alma sürelerinde azalmaya ayrıca tek başına oyun oynamada da artışa neden olduğu görülmektedir (Rosen ve ark., 2014). Dijital teknolojinin kullanımı, çocukların fazla çaba harcamadan fiziksel olarak yalnız ama düşünsel olarak sanal bir kalabalıkla vakit geçirmelerine ve çocukların pasif alıcılar olmasına ve çocuğun çevresinden “bağlantısız” hale gelmesine neden olmaktadır. Bu durum ayrıca ebeveynler ve çocuklar arasında disiplin tartışmalarına yol açabilmektedir (Toran ve ark., 2016).

Teknolojik iletişim araçları arttıkça, bu araçlardan bireylere gönderilen bilgiler ve mesajlar hem artmış hem de farklılaşmıştır. İletilen bilgi ve mesajların artmasıyla birlikte yanlış bilgilerin yayılması da daha kolay hale gelmektedir (O’Keeffe ve Clarke-Pearson, 2011). Medyada dijital araçlar aracılığıyla elde edilen bilgilerin çoğu, taraflı, eksik, yanıltıcı veya yanlış bilgiler içerebilir. Bu bilgi kirliliğinde doğru bilgiye çocukları ulaştırmak önemlidir. Çocukların yeme alışkanlıkları, sigara veya içki içmeleri, öfke ve şiddetle baş etme biçimleri, teknoloji tarafından sağlanan çeşitli medya ortamları aracılığıyla aldıkları bilgilerden önemli ölçüde etkilenir (O’Keeffe ve Clarke-Pearson, 2011).

Dijital araçların bilinçli kullanımı sadece yüzeysel alanlarda farkındalığı korumayı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda medya araçlarının yüzeysel olarak vermeye çalıştığı farklı anlamları incelemeyi de ayırt etmeyi sağlar (Arnott ve Gillen, 2018). Uzun süre televizyon, cep telefonu ve tablet karşısında kalan çocuklar için bu cihazlar tek bilgi kaynağı olabilir. Öte yandan internet kullanımı, çocuklara dış dünya ile iletişim kurma ve bilgiye özgürce erişme fırsatı verdiği için çocuklar için oldukça çekicidir. Ancak, doğru kullanıldığında dijital araçlar çocukların okumalarına, düşünmelerine, eğlenmelerine, deneme ve yanılma yapabilmelerine katkıda bulunarak çocukların öğrenme serüvenlerini motive edebilir (Arnott ve Gillen, 2018). Çocuklar internetin ve televizyonun tehlikelerinden habersiz ve her türlü bilgiye açık olmaları, reklamların kötü tüketim alışkanlıkları çocuklara çok zarar vermektedir

(Arnott ve Gillen, 2018; Cantor ve Wilson, 2003). Gelişmiş ülkelerde medya kullanımı arttıkça çocuklar şiddete meyilli olmakta, kötü beslenme alışkanlıkları nedeniyle obezite bir sorun haline gelmekte, cinsel istismar artmakta ve çocuklar arasında cinsellikle ilgili güvenli olmayan mesajlar yaygınlaşmaktadır (Cantor ve Wilson, 2003). Bu sorunların güvensiz ve kontrolsüz medya ağlarından kaynaklandığı düşünülmektedir (Gigli, 2006).

Çocukların fiziksel, duygusal ve cinsel istismarları çocuk istismarı kategorisinde değerlendirilmektedir (Koca, 2012). Çocuk istismarı; fiziksel, cinsel ve duygusal istismar olarak betimlenirken artık dijital ihmal de bu betimlemeler arasına girmiştir (Ziyalar, 2020). Çevrimiçi ortam bazı fırsatlar barındırırken tam tersi olarak hem yetişkinlere hem de çocuklara zarar verebilecek içeriklerde içermektedir. İnternette meydana gelen istismarlar, polis kriminal literatüründe “çocuklara yönelik siber istismar” olarak geçmektedir (Çalışkan, 2019). En yaygın vaka, temassız çocukların cinsel istismarı, daha sonra materyal elde etmek ve cinsel tatmin için kullanmak için tehdit-gasp suçunun yanı sıra teşhircilik, röntgencilik ve fiziksel ilişki alt yapısıdır. Bir başka deyişle dijital istismar, bir kişinin teknolojik bir cihaz aracılığıyla başkalarını taciz etmesi ve zarar vermesi anlamına gelmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde teknolojik ihmal ve istismar:

İnternet ve ilintili dijital cihazların yetişkinler tarafından çocuk istismarı amacıyla kullanılmasına veya çocuğun bedensel, psikolojik ve sosyal açılardan gelişimsel ve sağlık sorunlarına yol açacak şekilde kullanmasının onaylanmasına veya buna zemin hazırlanmasına teknolojik istismar denilebilir. Teknolojik ihmal ise, dijital cihaz kullanım biçiminin çocuk için zararlı olmasına rağmen bu durumun göz ardı edilmesi veya çocuğa dijital cihazları sağlıklı kullanmak konusunda rehberlik yapılmamasıdır. Şeklinde açıklanabilir (Karaman ve Ayhan, 2021; 48).

2.1.2 Dijital Ebeveynlikte Ebeveyn Tutum ve Davranışları

Dijital ebeveynlik, günümüz teknolojisini ve gerekliliğini kabul eden, basit düzeyde de olsa dijital içeriklere hakim olan ve kullanabilen, dijital araçlardan kaynaklanabilecek zararları öngören, çocuğuna rehberlik ederek doğruya yönlendirme

yapabilecek düzeydeki anne ve babalar olarak ifade edilebilir (Manap, 2020; Mustafaoğlu ve Yasacı, 2018; Çalışkan, 2019; Yay, 2019). Ebeveynler veya çocuktan sorumlu diğer bireyler, teknolojiyi doğru ve sağlıklı bir şekilde kullanmak zorundadır. Bunun yanı sıra çocuklara da teknolojiyi sağlıklı bir şekilde nasıl kullanacaklarını öğretmekle yükümlüdür (Kırık, 2014; Plowman ve ark., 2012). Yurdakul ve diğerleri (2013), dijital ebeveynliğe ait beş temel davranıştan bahsetmişlerdir. Bunlar; dijital okuryazarlık, dijital farkındalık, dijital kontrol, dijital etik ve dijital yenilikçiliktir.

Dijital okuryazarlık, ebeveynlerin içinde bulundukları toplumun normlarıyla dijital içeriklerin örtüşme biçimini değerlendirerek bunları çocuklarına aktarabilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (Livingstone, 2008; Livingstone, ve Helsper, 2008). Buna göre, ebeveynler çocuklarına dijital rehberlik edebilmeleri için öncelikle toplumu iyi bilmeleri ve karşılaştıkları dijital içerikleri bu normlara göre değerlendirebilmelilerdir. Bu değerlendirme neticesinde dijital içeriğin faydalı mı yoksa zararlı mı olduğunu çocuklarına aktarabilmelilerdir. Değerlendirme yöntemlerini bir beceri olarak da çocuklarına öğretmeleri gerekmektedir. Kavitha ve Sikandar (2021) dijital ebeveynliğin farkında olma boyutunu; ebeveynlerin, çocukları dijital içeriklerde ortaya çıkabilecek tehlikeleri fark etmeleri ve doğru kararlar alabilmeleri için gerekli olan bilgi ve becerileri öğretmesi olarak tanımlamışlardır. Buna göre ebeveynlerin çocuklarına dijital içerikler için doğru seçimler yapabilmelerini öğretebilmesi için öncelikle kendilerinin, dijital dünyanın tehlikelerine karşı kriterler geliştirerek kendi farkındalık alanlarını yaratmaları beklenmektedir. Böylece öncelikle kendileri yaratmış oldukları bu farkındalık alanlarını sinayacak ve doğru çalışması halinde çocuklarına da kullanmaları için rehberlik edeceklerdir.

Kabakçı-Yurdakul ve arkadaşları (2013) dijital ebeveynliğin kontrol boyutunu; ebeveynlerin, dijital materyaller üzerinde çocuklarının her türlü dijital davranışını kontrol edebilmelerini ifade etmektedirler. Bunun yanı sıra çocuklarının dijital içerikler üzerinde karar alabilecekleri zihinsel olgunluğa ulaşmalarında yardımcı olmaları olarak da ifade edilebilir. Dijital içeriklerin, yönlendiren ve etkisi altına alan

aktif bir yapıda olmasından ziyade, çocukların dijital içerikler üzerinde karar verici ve aktif bir yapıda olması beklenmektedir (Konok, Bunford ve Miklósi, 2020). Yay (2019) ebeveynlerin çocuklarına dijital içeriklerin doğruluğundan emin olma, üretene saygı göstererek kullanma, kişisel gizliliği ihlal etmeme davranışlarını kazandırması olarak tanımlamıştır. Buna göre ebeveynler öncelikle kişisel olarak dijital etik davranışlarını kendileri uygulamalı, çocuklarına da rol model olarak onların etik kavramına uygun davranmalarını sağlamalıdır. Kabakçı Yurdakul ve arkadaşları (2013) ebeveynlerin gelişen ve değişen teknolojik ve dijital hareketlere karşı duyarlı olmasını, kendilerini bunlara hazırlamalarını, bu değişim hareketliliğinde ortaya çıkabilecek olan olumlu ve olumsuz durumları fark edebilmesi yenilikçilik olarak açıklamışlardır. Buna göre yenilikçilik, anne ve babaların her türlü yeniliği algılama, değerlendirme ve uygulama kapasitelerini canlı tutmalarını, bunu yaparken de çocuklarına bunu nasıl yapmaları gerektiğini ifade edilmektedir.

Görüleceği üzere ebeveynlerin klasik aile içi rollerine ek olarak dijital çağ ile beraber dijital ebeveynlik rolleri de ortaya çıkmaktadır (Livingstone ve Helsper, 2008). Ebeveynler hem kendileri hem de çocukları için dijital ortamlar hakkında sürekli bir farkındalık süreci içinde olmalıdır. Kendilerini korumak için geliştirdikleri yöntemleri çocuklarına da öğretmek için rehberlik etmeleri gerekmektedir. Ebeveynleri tarafından doğru destek verilen ve rehberlik edilen çocuklar, zaman içerisinde ebeveynin desteği çekilse de riskleri kendileri fark edip kendilerini koruyabilir hale gelmektedir (Altun, 2019; Nikken ve Schols, 2015).

2.1.3 Dijital Ebeveynlik İle İlgili Araştırmalar

Toran, Kulaksız ve Özden, (2024) yapmış oldukları çalışmada ebeveynlerin dijital ebeveynlik becerilerinin, çocukları ile geçirmiş oldukları vakit ile ebeveyn çocuk ilişkisi arasındaki aracılık etkisini araştırmışlardır. Araştırmaya 3-6 yaş aralığında çocuğu olan 310 ebeveyn katılmıştır. Sonuçları itibariyle, ebeveynlerin çocukları ile geçirdikleri vakit arttıkça olumsuz model olma davranışları ile dijital ihmal davranışları azalmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin çocukları ile geçirdikleri zaman

arttıkça, verimli kullanım ve risklerden koruma düzeylerinin artış gösterdiği bulgusuna ulaşmışlardır.

Kulaksız ve Toran, (2023) yapmış oldukları araştırmada, ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıkları üzerindeki demografik değişkenlerin nasıl rol oynadığını anlamak için 3-6 yaşa aralığında çocuğu bulunan 308 ebeveynlerle çalışmışlardır. Çalışma sonunda annelerin babalara göre daha fazla dijital ebeveynlik farkındalıklarının olduğunu, Ebeveynlerin eğitim ve gelir düzeylerinin dijital ebeveynlik farkındalıklarını etkilemediğini, yaşı büyük ebeveynlerin daha ihmalkar davranışlar sergilediğini bulgulamışlardır.

Rai, Kuzik ve Carson (2022) 3-5 yaş aralığında çocuğu olan 106 ebeveyn ile yürüttüğü çalışmada, ebeveynlerin tutumları ile çocukların ekrana maruz kalması arasında ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin dijital vakit geçirme süreleri ile çocuklarının ekrana maruz kalma süreleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdir. Çocukların ebeveynleriyle birlikte dijital vakit geçirdiği söylenebilir. Bu durumda ebeveynlerin içerik seçimlerinde, çocuğun gelişim düzeyine uygun içerikler seçmelerinin önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Dias ve Brito (2021) tarafından 0-8 yaş aralığında çocuğu bulunan 81 aile ve 17 uzmanla yürütülen çalışmada ebeveynlerin çocukları için seçim yaptıkları dijital içeriklerle, çocukların kendileri için yapmış olduğu dijital içerik seçimleri incelenmiştir. Çalışma sonunda ebeveynlerin çocukları için daha çok eğitici içerikler seçtikleri, çocukların ise daha çok eğlenceli oyunlar seçtikleri bulgulanmıştır. Ayrıca uzmanların ebeveynleri yönlendirmeleri ile ebeveynlerin doğru davranış sergileme oranlarının arttığı da ortaya konan bir başka bulgudur.

Jafari (2021) ilkokul ve anaokuluna giden 378 çocuk ve ailesiyle yapmış olduğu çalışmada, ebeveynlerin ebeveynlik tutumları, dijital ebeveynliğe yönelik tutumları, çocukların zeka düzeyi ve sosyal becerileri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Zeka düzeyi ile sosyal beceriler arasında zayıf pozitif ilişki, öfke davranışını kontrol etmek ile değişime uyum sağlamak arasında zayıf bir pozitif ilişki bulgulanmıştır. Ayrıca ebeveynlerin, kullanılan dijital içeriklerin çocukların zekasını olumsuz etkilediği,

ebeveynlerin dijital farkındalık için uzman eğitimine ihtiyaçları olduğu ortaya konmuştur.

Yazıcı ve Özcan (2021) tarafından yürütülen çalışmada 150 anne ile görüşme yöntemiyle dijital ebeveynlik düzeyleri ile teknoloji bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Dijital ebeveynlik düzeyi ile teknolojik bağımlılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak negatif ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca teknoloji bağımlılığı ile annelerin eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Yaman ve ark., (2019) yürüttükleri iki aşamalı çalışmada önce ebeveynlerin çeşitli değişkenler bakımından dijital yeterliliğini belirlemek amacıyla bir ölçek geliştirilmiş ve ikinci aşamada geliştirilen bu ölçek 576 ebeveynin internet deneyimi, gelir durumu, mesleği ve eğitim durumu gibi değişkenler ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin meslek ve eğitim düzeyleri arasında dijital ebeveynlik durumlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Huang, Chen ve Straubhaar (2018) sosyoekonomik düzeyi düşük 402 aile ile dijital ebeveynlik durumlarının ebeveyn çocuk ilişkisine etkisini araştırdıkları çalışmada, evde internet kullanımının ve ailelerin ekonomik durumlarının çocuklarına yönelik dijital ebeveyn rehberliğini yordadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ekonomik olarak avantajlı ve evde internet kullanan bireylerin var olduğu aileler, ekonomik bağlamda dezavantajlı ve internet kullanımı düşük olan ailelere göre dijital ebeveynlikte daha fazla doğru rehberlik ettikleri bulgusuna ulaşmışlardır.

İnan Kaya, Mutlu Bayraktar ve Yılmaz (2018) ebeveynlerin dijital risklere karşı tedbirler alma konusunda ne ölçüde bilgili olduklarını incelemek ve dijital ebeveynlik bilinçlerini belirlemek amacıyla yürütmüş oldukları çalışmada 10-18 yaş arası çocuğa sahip 79 ebeveyn ile çalışmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre: yaklaşık olarak Ebeveynlerin %38'i "risklere yönelik fazla bilgiye ihtiyaç var" derken, %59'u "dijital ebeveynlik hakkında bilgi", ve %12'si de her ikisinin de gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

Livingstone ve ark., (2018) 0-17 yaş aralığında çocuğu bulunan 2032 ebeveynle, ebeveynlerin dijital içeriklerin ortaya çıkaracağı fırsatlarla kullanım durumlarının incelemesi amacıyla yürütmüş oldukları çalışmada, annelerin çocuklarıyla birlikte internette vakit geçirdiklerini, babaların daha çok video oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Genç ebeveynlerin, yaşlı ebeveynlere göre, küçük çocuğu olan ebeveynlerin büyük çocuğu olanlara göre internet kullanım oranı yüksek bulunmuştur. Düşünülenin aksine ebeveynlerin dijital içerikleri, çocuklarına fırsatlar doğurabilecek olan alışveriş, sağlık ve kültürel alanlarla ilgili kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Yalçın ve Erden (2018) çocuğu anaokuluna giden 30 anne ile çocuklarının dijital cihaz kullanma durumları ile çocukları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yürüttükleri çalışmada, annelerin; çocuklarının teknolojik cihaz kullanımlarıyla olumlu etki bağlamında birlikte paylaşmayı, empatiyi ve kardeş sevgisini pekiştirdiklerini ifade etmişlerdir. Olumsuz bağlamda ise asosyalleştiklerini, şiddet davranışlarının arttığını, iletişim kopukluğu yaşadıklarını, konuşma bozukluklarının ortaya çıktığını beyan etmişlerdir.

Marsh, Downs ve Craner (2017) tarafından yapılan araştırma, dijital ebeveynlik stratejilerine ilişkin ebeveynlerin çocuklara nasıl rehberlik etmesi gerekliliği ile ilgili tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma, 16 uzmanla yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar, uzmanların çevrimiçi davranışların en aza indirilmesi, iletilmesi ve eğitilmesi konusunda hemfikir olduklarını, ancak bu çevrimiçi davranışları izleme konusunda anlaşımadıklarını ortaya koymuştur.

Toran ve ark. (2016) 5 yaşında çocuğu olan ve anaokuluna devam eden 20 anne ile, çocukların dijital oyunu kullanım durumlarına yönelik annelerin görüşlerini incelemeyi amaçladıkları çalışmada, annelerin kendilerine zaman ayırmak ya da ev işlerinde daha rahat hareket edebilmek için çocuklarını dijital oyunlarla buluşturduklarını, çocukların uzun süreler oyun oynamak istediklerini ve engel olunacağı zaman hırçınlaştıklarını, çocuklarını kontrol edebileceklerine inandıkları için de herhangi bir uzmana ihtiyaç duymadıklarını, ortaya koymuşlardır.

Temel, Kostak ve Çelikkalp (2014) çizgi filmlerde yer alan şiddet unsurlarını araştırmak amacıyla yürüttükleri çalışmada, üç çocuk kanalından rastgele çizgi filmler seçilmiştir. Seçilen çizgi filmler fiziksel sözel ve ruhsal şiddet olarak kategorize edilmiştir. Seçilen çizgi filmlerin yaklaşık %62'sinde şiddet unsuruna rastlanmıştır. Şiddet unsurları arasında özellikle fiziksel şiddetin (%43), ruhsal şiddete (%38) ve sözel şiddete (%32) göre daha fazla olduğu sonucuna varmışlardır. Çocukları bu tür şiddetten korumak için ailelerin şiddet ve etkileri konusunda farkındalıklarını artıracak şekilde eğitilmesi önerilmektedir.

Ulusoy ve Bostancı (2014) erken çocukluk döneminde çocukların sosyal medya kullanımına ebeveyn etkisini belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada 444 ebeveyn ile çalışmışlardır. Ebeveynlerin sosyal medya kullanım oranının %91 olduğu; çocuklarının sosyal medya kullanmaya başlamasını kendi belirleyen ebeveynlerin oranının %55 olduğu; bu konuda çocuklarına karışmayanların oranının ise %17 olduğu saptanmıştır. Çocuklarının sosyal medyayı kullanmasını onaylamayan ebeveyn oranının %45 olduğu, çocuklarına yönlendirme yapabilecek düzeyde bilgiye sahip olduğuna inanan ebeveynlerinin oranının %55 olduğu bulgulanmıştır.

Kaşıkcı ve ark. (2014) tarafından “ebeveynlerin ve çocukların internet kullanımı, karşılaştıkları riskler ve internet farkındalıkları” başlıklı çalışmada, European Children Online projesi kapsamında Türkiye'den 1018 çocuk ve ebeveyn ile Avrupa'nın 23 ülkesinden 23.000 kişiden anket yoluyla veri toplayarak gerçekleştirmişlerdir. Çocukların çoğunluğunun internet kullanma becerisine sahip olmadığı ve çevrimiçi risklerle karşı karşıya kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Doğan ve Göker (2012) 3 farklı ilkokulda 480 kişilik öğrenci grubu ile yaptıkları araştırmada, çocuklar televizyon izlemek yerine ailelerinin kendilerine ödevlerinde yardımcı olmasını, birlikte kitap okumasını veya günlük olaylar hakkında sohbet etmesini istemişlerdir. Ancak ailede böyle bir imkan olmadığı için çocukların televizyon karşısında bırakıldığını veya kitap okunsa da sonrasında televizyon karşısında güne devam ettiklerini bulgulanmışlardır. Bu nedenle ailenin eğitilmesi gerektiğini ifade etmekte ve eğitimlerin bu yönde yapılmasını önermektedir.

Weaver ve ark. (2012) tarafından Macaristan ve Hindistan'da yaşları 10 ile 15 arasında değişen toplam 70 öğrenciyle, ebeveynlerin çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik tutumlarını öğrenmek amacıyla yürüttükleri çalışmada, her iki ülkede de öğrenci velilerinin teknolojik cihazların kullanımına kısıtlama getirdiği ve Macaristan'da öğrenci velilerinin teknolojiye karşı olumsuz tutuma sahip olduğu ortaya konmuştur. Öğrenciler, ebeveynlerinin olumsuz tutum sergilemelerinin nedeni olarak derslerine engel olacağına inandıklarını belirtmişlerdir.

Ailelerin dijital içeriklere karşı tutumları, çocukların da tutumlarının temelini oluşturmaktadır. Bilinçsizce yapılan kabul veya reddedişler çocukların da dijital içeriklere karar verme davranışını etkilemektedir. İnan Kaya ve arkadaşları (2018) yaptıkları çalışmada, ailelerin dijital ebeveynlikte doğru davranışlarının neler olduğunu ve nasıl uygulanması gerektiği ile ilgili bilgi sahibi olmak istediklerini ortaya koymuşlardır. Ancak araştırmalar ebeveynlerin bilinçsizce çocuklarına, ev işlerine zaman ayırmak veya kendilerine kişisel vakitleri için dijital cihazları kullanmasına izin verdiğini göstermektedir (Toran ve ark., 2016).

2.2. Medya Arabuluculuğu, Ebeveynler ve Çocuklar

Warren, (2001) tarafından medya arabuluculuğu: “ebeveynlerin çocukları için içeriği izlemek, kontrol etmek veya yorumlamak için kullandıkları herhangi bir strateji” olarak tanımlanmaktadır. Medya arabuluculuğu teorisinin temelleri, medyanın etkileri ve bilgi işlemeye ilişkin sosyal psikolojik teorilere dayanan ve ebeveynlerin, medyanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkisini önlemek veya azaltmak için kullandıkları farklı yöntemlere dayanmaktadır. Clarke (2011) ebeveyn medya arabuluculuğunu, anne babaların, çocuklarının dijital cihaz (televizyon, telefon, sanal medya, dijital oyunlar) kullanımını düzenlemedeki davranışlarını olarak tanımlamaktadır. Çocukların, teknolojik araçlar ve içerikler üzerinde faaliyetlerinde ebeveynlerin etkisi fazladır (Soh ve ark., 2018). Bu nedenle arabuluculuğun amacı, çocuğun dijital medyayı kullanırken maruz kaldığı potansiyel olumsuz etkileri veya riskleri azaltırken aynı zamanda çocuğun ortaya çıkabilecek olan fırsatlardan yararlanmasını ve yararına olabilecek olan içeriklerinden de mahrum kalmasını önlemektir (Blum Ross ve Livingstone, 2016; Livingstone ve Helsper, 2008). Ayrıca

bu teori ebeveynler ve çocuklar arasında medya araçlarının kullanımı sırasında aile içi etkileşimin çocukların sosyal ve duygusal gelişimini etkilediği varsayımına dayanmaktadır. Medya arabuluculuğu teorisi temel olarak, ebeveynlerin tutumlarına göre değişen üç farklı ebeveyn arabuluculuk tipinden oluşmaktadır: Aktif Arabuluculuk, Kısıtlayıcı Arabuluculuk ve Birlikte/Pasif Arabuluculuktur (Shin ve Li 2017; Rodideal 2020; Valkenburg ve ark., 2013).

2.2.1 Medya Arabuluculuğunda Ebeveyn Tutumları

Ebeveynlerin medya araçlarına ve medya içeriklerine karşı tutumları, çocukların da medya araç ve içeriklerine karşı tutumlarının temelini oluşturmaktadır (Jago ve ark., 2015; Ulusoy ve Bostancı, 2014). Ebeveynler ne kadar rahat davranırlarsa çocukları da o kadar rahat ve özgür davranmaktadır. Haliyle ebeveynin bu davranışı, çocukları medya araçlarının zararlarına daha fazla maruz kalmasına neden olabileceği düşünülmektedir (İnanlı, 2015; Nikken ve Schols, 2015; Tatar, 2018). Ebeveynlerin daha düzenli, bilinçli ve disiplinli yaklaştığı medya içeriklerine karşı çocuklar da ebeveynleri gibi davranışlar sergilemesi beklenmektedir (Çetinkaya ve Sütçü, 2016; İnan Kaya, Mutlu Bayraktar ve Yılmaz, 2018; Lauricella ve ark., 2015).

Ebeveynler, çocuklarının aktif medya araçları olan telefon, tablet ve bilgisayar kullanımı vb. bağımlılığının ciddi bir sorun olduğuna ne kadar inanırsa, ebeveyn medya arabuluculuğuna başvurma olasılıkları da o kadar artmaktadır. Bazı çalışma sonuçları, ebeveynlerin medya araç ve içeriklerini kullanma ve kullandırma konusunda belli başlı stratejiler çerçevesinde tutumlar geliştiremediğini ve ebeveynlerin strateji geliştirirken zorlandıklarını ortaya koymuştur (Beyens, Valkenburg ve Piotrowski, 2019; Clark, 2011; Adam Karduz ve Keleşoğlu, 2020). Bu durum ebeveynin kendi medya kullanım alışkanlıklarına ve dijital içeriklere olan bağımlılıklarına göre değişmektedir. Ebeveynlerin ortak bir strateji belirleyememesinin sebepleri arasında, içinde yaşadığı kültür, yaşı, cinsiyeti, çalıştığı işi, günlük medya kullanımı ve ekonomik durumu gibi demografik durumların etkili olduğu söylenebilir (Beyens, Valkenburg ve Piotrowski, 2019;

Hofstede, Hofstede ve Minkov 2010; Livingstone ve ark., 2018; Manap, 2020; Tatar, 2018).

Medya bağımlısı ebeveynler, çocuklarının aşırı medya kullanımını normal karşılamakta ve bu durum ebeveynlerin medya aracılık tutumlarını da önemli ölçüde etkilemektedir. Benzer şekilde çocuğun kullandığı medya türü de ebeveynlerin tutumlarını etkilemektedir (Connell, Lauricella ve Wartella, 2015; Özsoy ve Atılğan, 2018). Chaudron ve Beutel (2015) ebeveynlerle yapmış oldukları çalışmada, ebeveynlerin dijital dünyaya bakışları, anlamlandırmaları ve dijital dünyayı kullanım durumlarının çocuklarını etkilediğini bulgulamışlardır. Çocukların dijital oyunlarına ebeveyn katılımı azalırken televizyon seyretme etkinliklerine daha fazla katılım, kitap okuma, radyo dinleme gibi faaliyetlere ebeveynler daha nadir katılım göstermektedirler (Collier ve ark., 2016). Ebeveynler kişisel düşünce ve özelliklerine göre teknolojik araçlara ve dijital içeriklere karşı farklı tutum sergilemektedirler. Değişen bu tutumları beraberinde farklı arabuluculuk davranışları sergilemelerini sağlamaktadır.

2.2.2 Medya Arabuluculuğunda Ebeveyn Davranışları

Literatür incelendiğinde ebeveynlerin medya arabuluculuk davranışları; Aktif aracılık, kısıtlayıcı aracılık ve birlikte izleme şeklinde kategorize edilmiştir (Şen ve ark., 2020). Aktif arabuluculuk, ebeveynler ve çocukları arasındaki medya içeriği hakkında yapmış oldukları diyaloglara odaklanır (Valkenburg ve ark., 2013). Medyada izledikleri şeyler hakkında konuşmayı ve içeriği tartışmayı mantıksal biçimde yürütmeyi içerir (Nathanson, 2013). Yapılan bazı araştırmalarda, ebeveynlerin çocuklarının medyada gözlemlediği olumsuz davranışların etkilerini aktif arabuluculuk yoluyla azaltabileceğini göstermiştir (Ateş ve Durmuşoğlu Saltalı, 2019; Collier ve ark., 2016; Durak, 2019; Nathanson, 2013; Livingston ve ark., 2011; Bilgin Ülken, 2011). Ayrıca ebeveynin bu davranışı çocuğunun medya içeriklerine karşı eleştirel düşünme becerisini desteklerken çocukların, karşılaştıkları farklı medya içeriklerine de aynı hassasiyetle yaklaşmaları için bir rol olur (Vural Şenel, 2020).

Kısıtlayıcı arabuluculuk, ebeveynlerin, çocuklarının medyada geçirdiği süreyi veya izledikleri içerik türlerini sınırlama girişimidir (Valkenburg ve ark., 2013). Kısıtlayıcı arabuluculuğun bir başka tanımı da ebeveynlerin, çocuklarının dijital teknolojiyi kullanma şeklini kontrol etmesi ve aynı zamanda onu kullanarak harcadığı süreyi sınırlamasıdır (Shin ve Li, 2017). Arabuluculuk davranışları üzerinde çok fazla kontrole sahip olan ebeveynler aynı zamanda belirli içeriğin kullanımını yasaklamak veya sınırlamak için kendi kurallarını oluşturabilirler. Ebeveynler, çocukları için kurallar belirleyebilir ve bu kurallar çerçevesinde çocuğun belirli bir içeriği izlemesine veya oynamasına izin verebilir. Bu bağlamda, medya kısıtlayıcı arabuluculuk ebeveynlerin, zaman ve içerik seçimi gibi durumları dikkate alarak çocuklarının medya içeriğine ve/veya medyaya sınırlı erişimini içeren davranışları ifade eder (Durak, 2019; Shin ve Li, 2017; Valkenburg ve ark., 2013; Vural Şenel, 2020).

Birlikte/Pasif arabuluculuk, çocuk medyayla meşgulken ebeveynin de ortamda yer almasını içerir ancak ebeveyn ortamda sadece bulunur ve medyanın içeriği veya etkileri hakkında yorum yapmadan izleme faaliyeti gerçekleştirir (Livingstone ve Helsper, 2008; Valkenburg ve ark., 2013). Pasif arabuluculuğun bir başka tanımı da çocuklarla ortak gözlem yapma veya medyayı çocuklarla birlikte kullanma eylemini, ebeveynlerin çocuklarıyla yaptıkları konuşmalarda konuyu fiilen tartışmadan medyayı kullanmaları olarak tanımlamaktadır (Nikken, 2015; Sasson ve Mesch, 2014; Shin ve Li, 2017). Bu arabuluculukta ebeveyn pasiftir ve çocuğuna yönelik veya içeriğe yönelik amaçlı davranışlar sergilemez. Tüm bu tanımlamalar birlikte ele alındığında, pasif medya arabuluculuğunun, çocukların medya içeriğine ilişkin yaşantılarının ebeveynler tarafından çok önemslenmediği ya da düşük düzeyde paylaşımların yapıldığı durumları ifade ettiği söylenebilir.

Ebeveynlerin medya aracılık davranışları ebeveynlik tarzlarına göre farklılık göstermektedir. Ebeveynlik tarzlarında ise demokratik ebeveynlerin, otoriter ve hoşgörülü ebeveynlere göre olumlu arabuluculuk tarzını kullandıkları ve otoriter ebeveynlerin de demokratik ve hoşgörülü ebeveynlere göre kısıtlayıcı arabuluculuk davranışlarını daha fazla kullandıkları bulgulanmıştır (Clark, 2011; Bilgin Ülken, 2011; Warren, 2001).

2.2.3 Çocuklarda Medya Kullanımı, Fırsatları ve Riskleri

İçinde bulunulan çağda çocuklar çok erken yaşlarda teknoloji ile buluşmakta ve bu teknolojileri hayatlarının bir parçası haline getirmektedirler (Leung, 2006; Yalçın, 2017). Çocukların medya araçlarıyla bu kadar erken yaşta buluşmasının nedenleri arasında; kolay ulaşılabilir olması, ilgi çekici olması, kolay değiştirilebilir olması, içeriklerin fazla olması gibi etkenler yer almaktadır (Sergi ve ark., 2019; Yengil, Güner ve Topakkaya, 2019). Bu kadar çok yönlülüğün olduğu medya araçları çocukları çevresinden de yalıtmakta ve başka bireylere bağlı olmadan içerikleri seçebilen ve değiştirebilen çocukların kendi başlarına süreci yönetebilmelerinden kaynaklı olarak medya araçlarına olan bağımlılıkları da artmaktadır (Holloway, Gree ve Livingstone, 2013; Kabali, 2015; Huber ve ark., 2018). Buna ek olarak hızlı kentleşme ve nüfus artışı, sosyal ilişkilerin zayıflaması; çocuk ve ergenlerin, spor ve kültürel etkinliklere katılım olanaklarının kısıtlı olması, teknolojiye kolay ve hızlı erişim gibi nedenlerle de akıllı cihazlara yönelim artmıştır (Albayrak ve Balcı, 2014). Çevreden bağımsız olarak yürütülen bu faaliyetler çocukların sosyal davranışlarını, oyunlarını, iletişim becerilerini, düşünme becerilerini doğrudan etkilemektedir (Hjarvard, 2008).

Çocukların, genellikle ulaşmaya çalıştıkları medya araçları; internet, televizyon, bilgisayar, tablet ve telefondur. Bireysel olarak kendilerine ait dijital eşyaları olmasa dahi ebeveynleri aracılığıyla bu araçlara ulaşabilmektedirler (Chaudron ve Beutel, 2015; Huber ve ark., 2018). Ebeveynler bazen bu araçları çocukları ile birlikte kullanarak ya da kendi denetimlerinde çocuklarına kullandırarak çocuklarının karşılaşabileceği olumsuz etkileri azaltmaya çalışırken bazen de kendi işlerine vakit ayırabilmek için çocuklarını kendilerinden uzaklaştırmak maksadıyla veya çocuğunun yaptığı doğru bir davranıştan ödürü ödül olarak kullanmaktadır (Chaudron ve Beutel, 2015). Ebeveynler bazen çocuklarının medya araçlarını kullanımını süre ve içerik olarak sınırlandırırken bazen de hiçbir sınırlandırma olmadan kullanmalarına izin vermektedirler (Anderson ve Pempek, 2005; Beyens, Valkenburg ve Piotrowski, 2019; İnanlı, 2015).

Televizyon, bilgisayar, internet ve telefon gibi dijital teknolojiler gelişip değişirken sanal dünyaların kullanıcısı olan erken çocukluk dönemi bireyleri

üzerinde istendik veya istenmedik etkileri de farklılaşmaktadır (Ertürk, 2011). Medya içeriklerinin, çocukların okuma, yazma, psikomotor beceriler, konuşma, risk alma, akıl yürütme, neden sonuç ilişkisi kurma gibi birden fazla gelişim alanına doğrudan faydası olduğu belirtilmektedir (Bracken ve Fischel, 2008; Donohue ve Paciga, 2017; NAEYC, 2012). Medya içeriklerindeki hazırlanmış senaryolar çocukların bilgi ve tecrübe edinmesini sağlayabilir. Yine bu tecrübelerini, elde ettikleri bilgileri gerçek yaşam becerilerine aktarabilir veya doğruluğunu deneyimleme fırsatı da bulabilirler (Linebarger ve Piotrowski, 2009; NAEYC, 2012; Yadav ve Chakraborty, 2017). Ancak çocuklar internetin ve televizyonun tehlikelerinden habersizdirler. Çocukların doğru, yanlış; gerçek ve aldatıcı her türlü bilgiye açık olmalarından kaynaklı reklamların kötü tüketim alışkanlıkları çocuklara çok zarar vermektedir (Gentile, Bender ve Anderson, 2016).

2.2.4 Medya Arabulucuğu İle İlgili Araştırmalar

Yıldırım'ın (2021) okul öncesine devam eden çocukların annelerinin medya arabuluculuk rollerini araştırmak için çocuğu anaokuluna giden 149 anne ile çalışmıştır. Çalışma sonunda, annelerin aktif arabuluculuk davranışında, yaş, eğitim durumu, ekonomik durum, kullanılan medya aracı, çocukların ve annelerin medya aracını kullanma süresi gibi demografik değişkenlerde anlamlı bir farklılık saptanırken; kısıtlayıcı arabuluculuk davranışında ise yaş, eğitim durumu, ekonomik durum, annelerin medya aracını kullanım süresine, çocuk sayısına ve çocukların cinsiyetine bağlı demografik değişkenlerde anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulanmıştır.

Vural Şenel (2020) ebeveynlerin dijital ebeveynlik davranışlarını incelemek amacıyla çocuğu anaokuluna gitmekte olan 808 veli ile yapmış olduğu araştırmada yaşı küçük olan ebeveynlerin yaşı büyük olanlara göre ve eğitim durumu yüksek olanların da eğitim durumu düşük olanlara göre daha fazla aktif arabulucuk davranışları sergilediğini ortaya koymuştur. Ebeveyn aracılık davranışının, ebeveyn rolünden etkilendiği ve annelerin babalara göre daha fazla aktif aracılık davranışını benimsediği de bir başka çalışma bulgusudur.

Manap (2020) yapmış olduğu dijital ebeveynlik farkındalık ölçeği geliştirme çalışmasından sonra, geliştirmiş olduğu ölçeği, ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeylerinin demografik değişkenlerle olan ilişkisini incelemek üzere 409 ebeveyne ulaşarak uygulamıştır. Uygulama sonunda dijital ebeveynlik farkındalık düzeyi ile demografik değişkenler arasında anlamlı farklılık olduğu ayrıca dijital içerik kullanım süresi, yaş ve çocuk için internet bağımlılığı arasında anlamlı düzeyde ilişkiler olduğunu tespit etmiştir.

Konok, Bunford ve Miklósi (2020) Macaristan’da 0-7 yaş aralığında çocuğu bulunan 1270 ebeveyn ile yürüttükleri çalışmada ebeveyn stillerinin arabuluculuk davranışlarına etkisini araştırmışlardır. Çalışma sonunda, hoş görölü ebeveynlik stilini benimseyen ebeveynlerin daha çok aktif arabuluculuğu seçtiği; otoriter ebeveynlik stilini benimseyen ebeveynlerin ise kısıtlayıcı arabuluculuğu benimsediğini bulgulamışlardır.

Işıkoğlu Erdoğan (2019) çocuğu anaokuluna devam eden 351 ebeveynle olduğu çalışmada ebeveynlerin çocuklarının oyunlarını seçim durumlarını araştırmıştır. Çalışma sonunda ebeveynlerin dijital oyun seçimlerinin düşük olduğu, oyun seçimlerinde çocuğun cinsiyet durumuna göre farklılaşma olduğu ve ebeveynlerin demografik değişkenlerinin de oyun seçiminde farklılaşma yarattığı sonucuna ulaşmışlardır.

Işıkoğlu Erdoğan ve ark. (2019) yapmış olduğu çalışmada, 4-6 yaş aralığında çocuğu olan ve anaokuluna devam eden 500 ebeveynle çalışmışlardır. Ebeveynlerin çocuklarının oyun tercihlerinde dijital oyun seçimlerinin incelenmesini amaç edinmiştir. Çalışma sonunda ebeveynlerin, çocuklarının cinsiyetine göre farklı davranışlar gösterdiğini ortaya koymuştur. Kız çocukları için daha çok eğitici oyunlar seçilirken erkek çocuklar için yapı inşa oyunlarının daha fazla seçildiği saptanmıştır. Dijital oyunların her iki cinsiyet içinde geleneksel oyunlara göre daha az tercih edildiği bulgulanmıştır. Ayrıca eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin kısıtlayıcı arabuluculuk davranışı göstererek dijital oyun seçimi, eğitim düzeyi düşük ebeveynlere göre daha düşük bulunmuştur.

Dulkadir Yaman (2019) yapmış olduğu çalışmada çocukların internet kullanımına yönelik ebeveyn arabuluculuk davranışlarını belirlemeye çalışmıştır. Çalışmaya 26 ortaokulda okuyan 416 öğrenci katılmıştır. Öğrencilere göre ebeveynler orta düzeyde olduğu ve ebeveynlerin demografik özelliklerindeki farklılıkların arabuluculuk davranışına etki etmediği ortaya konmuştur.

Özsoy ve Atılğan (2018) yapmış oldukları çalışmada, 0-8 yaş aralığındaki çocukların teknolojiye erişimi ve teknolojiyi nasıl anlamlandırdıklarını aynı zamanda sanal ortam ve gerçek hayatları arasında nasıl bağlantı kurduklarını araştırmışlardır. Çalışmada; 20 öğrenci ve 20 veli ile çalışmışlardır. Çalışmalarında ebeveynlerin, teknolojinin faydalarından ziyade zararlı yönlerine odaklandıklarını, çocuklarını nasıl yönlendirmeleri gerektiğini bilmediklerini ve kısıtlayıcı arabuluculuk davranışını benimsediklerini ortaya koymuşlardır.

Hwang ve ark., (2017) ebeveynlerin akıllı telefon kullanımında sergilemiş oldukları arabuluculuk davranışlarının ne derece etkili olduğunu ve ebeveynlik stillerinin arabuluculuk davranışını nasıl etkilediğini araştırdıkları çalışmada, 488 ebeveynle çalışmışlardır. Çalışma sonunda hem kısıtlayıcı hem de aktif ebeveynliğin, çocukların akıllı telefon kullanımında yönlendirme için daha çok tercih edildiğini ve aynı zamanda ebeveynlerin, otoriter ebeveynlik stilini benimsediklerini bulgulamışlardır.

Collier ve ark., (2016) yapmış oldukları meta-analiz çalışmasında alanda yapılmış olan 57 çalışmayı incelemişlerdir. Çalışmada ebeveynlerin, çocukları için medya kullanımı, saldırganlık, madde kullanımı ve cinsel davranış içeren medyalar üzerinde kısıtlayıcı arabuluculuk davranışını daha fazla gösterirken aktif aracılık davranışını daha az kullandıklarını bulgulamışlardır. Genel olarak incelenen tüm çalışmalarda ebeveynlerin bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde medyadaki olumsuz davranış ve içeriklerin etkisini azaltmak için medya arabuluculuğu davranışlarını kullandıkları sonucuna varmışlardır.

Gezer Şen, Sevim ve Artuç (2015) ilköğretim öğrencilerinin internet kullanım durumlarına yönelik ebeveyn tutumlarını belirlemek için yürütmüş oldukları çalışmaya 300 veli katılmıştır. Çalışma sonunda ebeveynlerin günde en az 1 saat

interneti kullandığı, çocuklarının ise dersleri için ve oyun oynamak için interneti kullandığı, kullanımları sırasında ebeveynlerin çocukları denetlediği bulgulanmıştır.

Cingel ve Kremar (2013) 6 aylık ile 5 yaşa aralığında çocuğu bulunan 168 ebeveynin katılımıyla gerçekleştirmiş oldukları çalışmada, ebeveynlerin eğitim durumlarının, çocukların dijital içerik kullanım sürelerini etkilemediği ancak kullanılan içeriklerin seçiminde eğitilmiş bireylerin daha çok müdahalede bulunduğu sonucuna varmışlardır.

Livingstone ve Duerager'in (2012) 25 ülkede 9-16 yaş aralığında çocuğu bulunan 25.142 ebeveynle, güvenli internet deneyiminde ebeveynlerin davranışlarını araştırmışlardır. Araştırma sonunda ebeveynlerin kısıtlayıcı arabuluculuk davranışlarının çocukların sanal risklerden korunmasına yaradığını ancak ortaya çıkabilecek fırsatları da engellediğini ortaya koymuşlardır. Kısıtlayıcı arabuluculuk yerine aktif arabuluculuk davranışlarının sergilenmesi gerekliliği ve böylece çocukların internetin fırsatlarından faydalanırken çıkabilecek olumsuzluklardan da bilinçli bir şekilde kaçınmaları gerekliliği bulgulanmıştır.

Bilgin Ülken, (2011) anaokuluna giden 9 öğrenci, 18 veli ve 2 öğretmenle yürüttüğü çalışmada, anne babaların çocuklarının TV izlemeye yönelik davranışlarına karşı arabuluculuk tutumlarını araştırmayı amaç edinmiştir. Ebeveynlerin ev içerisinde TV için kısıtlı zamanlarının olduğunu ve bu zaman aralığında ya çocuklarının seçtiği programları ya da kendi seçtikleri programları beraber izledikleri bulgulanmıştır. İzlenince zamanında ise ebeveynlerin çocuklarını zararlı içeriklerden uzak tutmak için ise kısıtlayıcı arabuluculuk davranışlarını daha çok tercih ederken, en az tercihlerinin ise aktif aracılık davranışları olduğu ortaya koymuştur.

Lou ve ark., (2010) çocuğu ilkokula devam eden 822 ebeveynle, ebeveynlerin internet okuryazarlığı ve dijital ebeveynliği davranışlarını araştırmışlardır. Çalışma sonunda ebeveynlerin internet kullanımını bilgi arama ve gezinti düzeyinde bildikleri, ebeveynler arasında en yaygın tutum otoriter tutum olurken en az rastlanan tutumun ise ihmalkar tutum olduğu saptanmıştır. Ayrıca dijital içerik kullanım durumları ve ebeveyn tutumları ile dijital ebeveynlik davranışları arasında anlamlı düzeyde

benzerlik olduğunu, ebeveynlerin dijital ebeveynlik davranışlarının kısıtlayıcı arabuluculuk lehine pozitif farklılaştığı tespit etmişlerdir.

Ebeveyn Medya Arabuluculuğu, ebeveynin demografik özelliklerine, dijital içerik kullanım tarzlarına ve sıklığına göre değişkenlik göstermektedir. Ebeveynlerin çocuklarını korumak için genellikle kısıtlayıcı arabulucuk davranışları gösterdiği, bundan dolayı da dijital içerik ve teknolojik cihazların olumlu kazanımlarından çocuklarını mahrum ettikleri yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur.

2.3 Ebeveyn ve Çocuk İlişkisi

Aile toplumu oluşturan en küçük birimdir (Çakıcı, 2006; Oktay, 2002). Ailedeki bireyler hem birbirlerini etkiler hem de birbirlerine karşı sorumlulukları vardır. Aile, bebeğin doğumla birlikte ilk etkileşime girdiği ve ilk kritik gelişimsel olayların gerçekleştiği bir yapı olması nedeniyle önemli bir role sahiptir (Gözün Kahraman ve Demirbaş, 2022). Ailenin en önemli görevi çocuğun doğumundan itibaren kendini geliştirmesine ve eğitmesine yardımcı olmaktır. Çünkü erken çocukluk dönemi, bireyin tüm gelişim alanlarının hızla gelişmeye başladığı bir dönemdir.

Bu dönemde bireylerin çevresiyle olan ilişkileri onların gelecekteki ilişkilerini ve kişiliklerini önemli ölçüde etkilemektedir (Arabacı ve Ömeroğlu 2013; Öngider, 2013). Bu dönemde çocukların ilk sosyal teması ve ilk deneyimleri ailesiyle olur. Bu nedenle erken çocukluk döneminde anne-baba-çocuk ilişkisinin boyutunun belirlenmesi, çocuğun yaşı, ebeveynin yaşı, çocuğun içine doğduğu çevre ve ebeveynin iletişim becerileri gibi kriterlere göre değerlendirilmesi de ilişkideki sorunların belirlenmesi büyük önem taşımaktadır (Kır, 2006; Saygı ve Balat, 2013).

Çocuk, ailesiyle kurduğu iletişim sayesinde çoğu şeyi anlamaya çalışır. Aile bireylerinin dünyayı, yaşamı ve çevresini nasıl anlamlandırdıklarına bakarak onları kendine rol model alır (Üçok, 2014). Anne ve babasıyla sağlıklı bir diyalog ve etkileşim kuran çocukların, olumsuzluklar karşısında duygu ve düşüncelerini daha uygun bir şekilde ifade etme olasılıkları daha yüksektir. Ebeveynlerin çocuklarıyla olan bağlantıları, çocuğun dünyayı ya güvenli ve yaşanmaya değer bir yer olarak ya da korkulu ve güvensiz bir yer olarak algılamasını etkiler.

2.3.1 Ebeveyn Çocuk İlişkisini Etkileyen Etmenler

Günümüzde ebeveynler ve çocuklar arasındaki etkileşimin değişiklik göstermesinde çeşitli faktörlerin etkili olduğu bilinmektedir. Bunlar arasında ebeveynlerin yoğun işlerinin olması, çocuklarına ayıracak zamanın olmaması, ailenin sosyal açıdan dezavantajlı olması gibi birçok faktör yer almaktadır (Yavuzer ve Demir, 2016). Ebeveynleri tarafından yeteri kadar fiziksel ve duygusal olarak tatmin olamayan çocukların kişilik gelişiminde de problemlerin ortaya çıkması olasıdır (Senemoğlu, 2009). Sosyal medya bağımlılığı da aile üyeleri arasındaki rol, işlev ve iletişimi önemli ölçüde etkileyen etmenlerden biridir (Üçok, 2014). Evde sosyal medyanın aşırı kullanımı ya da ebeveynlerin sosyal medya bağımlılığı da aile içi iletişimi olumsuz etkilemektedir (Temizdemir, 2018; Ulusoy ve Bostancı, 2014). Sosyal medyada çok fazla zaman geçiren ebeveynlerin, sosyal medya ya da internette harcadığı zamanı kontrol edememesi ailenin iletişim işlevselliğini etkilemektedir (Demir, 2016).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı geliştirmiş oldukları iletişim tutumları, çocuklarının aile içerisinde ve kendi benliğinde değerini ortaya koyar. Günümüzde sağlıklı kişiliğin gelişmesinde ve çevreye uyumda anne-baba-çocuk ilişkisinin değeri daha çok önem kazanmaktadır (Çağdaş ve Seçer, 2015). Çocuk gelişiminden haberdar olmayan veya çocuklarının hangi davranışı neden yaptığı konusunda herhangi bir fikri olmayan ebeveynler ister istemez aile içi iletişimi birdenbire çatışma ortamına çevirebilirler. Birçok ebeveyn, çocuklarının iyiliği için kurallar koymakta ve gerekirse fiziksel olarak bir engelleme oluşturmaktadırlar. Anne-babanın çocuğa karşı tutumu, çocukların oyunlarını, dijital içerik seçimlerini ve oyun tercihlerindeki davranışlarını da etkilemektedir. Ancak ebeveynler bu tutumlarının çocuk üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin farkında değildirler (Arı ve Yaban, 2016; Ginott, 2009).

Ebeveynlerin çocuklarıyla etkili iletişim kurabilmeleri ve söylediklerini anlayabilmeleri için çocuklarının gelişimsel özelliklerini, tercihlerini, çevreyle olan etkileşimlerini bilmeleri ve bu özelliklere göre hareket etmeleri gerekmektedir. Çocuklarını tanımayan ebeveynler, onları davranışlarının sebeplerine göre yargılamakta zorlanır, bu durum çatışma ortamlarına ve hatta düzeltilmesi zor olumsuz sonuçlara yol açabilir (Gençtoprak, 2010).

2.3.2 Ebeveynlerin Çocuklarıyla Olan İlişkilerine Yönelik Tutumları

Tutumlar kişinin yaşadığı çevre tarafından şekillenir ve doğrudan gözlemlenemez ancak bireyin davranışları aracılığıyla yorumlanabilir. Tutumlar gözlemlenemese de davranışı çeşitli şekillerde etkiler (Senemoğlu, 2009). İnsanlar doğdukları andan itibaren çevrelerinden etkilenirler, çeşitli etkileşimler ve deneyimler yoluyla kendilerine özgü kişiliklerini geliştirirler (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012). Çocukların çevreye uyum sağlama sürecinde çevresel etkiler ilk olarak ebeveynlerinden gelir, dolayısıyla çocuklar doğal olarak ebeveynlerinin yaşadıkları çevrenin kültürüne ve yaşam tarzına yönelik tutum ve davranışlarıyla şekillenir (Saygı ve Balat, 2013).

Okul öncesi dönemde davranış sorunu yaşayan çocuklar üzerinde yapılan bir araştırmada, sorunlu davranışlara sahip çocukların ebeveynlerinin çocuklarına karşı tutarsız ve olumsuz tutumlara sahip oldukları ortaya konmuştur (Turan, 2004). Çocuğun davranış ve kişiliğinin gelişimi için çocuk ile ebeveynler arasındaki ilişkinin sağlam bir temel üzerine kurulması çok önemlidir. Çocuk ile ebeveynler arasında kurulan ilişki, çocuğun mevcut davranışları ile ebeveynlerin bu davranışlara karşı ortaya koydukları ebeveynlik tutumlarıyla doğrudan ilintilidir. Anne-çocuk ilişkisinin kalitesinin çocuğun sosyalleşmesinde, öz kontrolünün gelişmesinde ve çocuğun ebeveynlerinin beklediği doğru davranışları uygulamasında önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Kanak ve Pekdoğan, 2015; Keskin, 2007; Gençtoprak, 2010). Ebeveyn tutumları ile ilgili literatür incelendiğinde aile çalışmaları alanında kabul görmüş olan dört ebeveyn tutumu olduğu görülmektedir. Bunlar, Demokratik Ebeveyn Tutumu, Otoriter Ebeveyn Tutumu, Aşırı Hoşgörülü/İzin Verici Ebeveyn Tutumu ve İlgisiz/Kayıtsız Ebeveyn Tutumu'dur (Ayas ve Horzum 2013).

2.3.2.1 Demokratik ebeveyn tutumu

Demokratik tutum, çocuğuna her koşulda sevgi gösteren, çocuğun gelişim özelliklerini dikkate alan, katı kurallar koymayan anne-babanın tutumudur (Erkan, 2020; Özkafacı, 2012; Yavuzer, 2003). Demokratik ebeveynler duyarlı, sabırlı, ilgili ve samimi tutumlar sergilerler (Hale, 2008). Ebeveynlerin demokratik tutumunun,

çocukların sağlıklı gelişimi konusunda ebeveynlerin en doğru ve kabul edilebilir tutumu olduğuna inanmaktadır (Yavuzer, 2003). Anne-babalar demokratik bir tutumla çocukların bir yandan kişiliklerinin gelişimini desteklerlerken bir yandan da düşüncelerine ve isteklerine değer vermektedirler (Pekşen Akça, 2012). Bu da çocuğun kendine olan güvenini ve öz saygısını geliştiren bir davranıştır ve demokratik ebeveynler çocukların sorumlu, kendine güvenen, bağımsız ve girişken bireyler olmalarına yardımcı olur (Kağıtçıbaşı, 2000; Özyürek ve Tezel Şahin, 2005; Yıldız, 2004).

Demokratik Ebeveynler ile çocuklar arasında karşılıklı fikir alışverişi bulunmaktadır. Ebeveynler çocuklarının istek ve görüşlerine her zaman açık oldukları için sorunlara birlikte çözüm üretirler ve birbirlerine saygı gösterirler (Günalp, 2007). Anne babaları tarafından demokratik tutumla, olumlu bir ilişki içerisinde yetiştirilen çocukların; kendine güvenen, sosyal açıdan yetkin (Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010), çevresi ile olan ilişkileri iyi, yardımsever, arkadaş canlısı, başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı, ne istediğini bilen (Towe Goodman ve Teti, 2008), akademik performansı iyi (Bornstein ve Bornstein, 2007), fikirlerini özgürce ifade edebilen bireyler olmaları beklenmektedir (Atalay ve Özyürek, 2020).

2.3.2.2 Otoriter ebeveyn tutumu

Otoriter ebeveyn tutumu, çok fazla kontrol, az bakım ve şefkat gerektiren bir çocuk yetiştirme tutumudur. Otoriter ebeveynlikte ebeveynler çocuklarının isteklerine duyarlı değildir (Erkan, 2020). Baskın ebeveynler davranışları şekillendirmeyi, kontrol etmeyi ve değerlendirmeyi severler (Yılmaz ve Büyükcebeci, 2019). Ebeveynler, çocuklarından kendilerine saygı duymalarını ve koydukları kurallara sorgusuz sualsiz uymalarını beklerler (Kalaylı, Gültekin Akduman ve Özyürek, 2023). Çocukların davranış ve tutumlarını kendilerine uygun belirli standartlara uydurmaya çalışırlar. Gelişim düzeyi ne olursa olsun, çocuklarından kendi beklentilerine uygun davranmalarını beklerler (Jabeen ve Anis-ul-Haque, 2013). Bu ebeveynler ailede otoriteye uyumun sağlanmasını isterler ve bu nedenle çocuklarının fikirleri önemsizdir (Yıldız, 2004). Eğer kendi görüşleri, çocuğun doğru olduğuna inandığı davranışı ya da inançlarıyla çelişiyorsa, ceza ve fiziksel temas gerektiren yöntemleri tercih ederler

(Güngör, 2002). Otoriter ebeveynler, çocukları için en iyisinin ne olduğunu yine kendileri bilir ve çocuklarının bunları koşulsuz kabul ederek itaat etmelerini isterler (Güenalp, 2007; Yavuzer, 2019a).

Otoriter ailelerde ebeveyn ve çocuk ilişkisi düşük bir aile ortamı oluşmaktadır. Bu ortamda çocuk pasif durumda ve ebeveyn çocuk üzerinde etkindir. Aile içi ilişki ebeveynlerden çocuğa doğru tek yönlüdür. Çocuğun istek ve beklentileri önemsizdir. Tek doğru ebeveynin talepleridir. Çocuklarının seçimlerine, oyunlarına, vakit geçirme şekline kadar birçok şeye karışırlar. Bu ortamda büyüyen çocuklar, özgüven eksikliği, iletişim becerilerinde düşüklük, çekingenlik ve pasif kişilik yapısı gibi olumsuz davranışların yanı sıra, sevgi ve sevginin esirgenmesi nedeniyle özellikle erkek çocuklarda yüksek düzeyde saldırganlık geliştirirler (Çağdaş, 2015; Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010). Ayrıca çocuklarda, ebeveynlerinin kendilerini sevmediğine dair inançlar gelişmektedirler ve bu çocukların hem okul başarısında düşüklük hem de çevrelerinde kabul edilmeyen, saldırgan ve zarar verici davranışlar sergilediği tespit edilmiştir (Berk, 2009; Yavuzer, 2019-a; Snyder ve ark. 2003).

2.3.2.3 Aşırı hoşgörülü/izin verici ebeveyn tutumu

Aşırı hoşgörülü/izin verici ebeveyn tutumunda çocuklar sınırlamalardan veya kontrollerden uzaktırlar (Altay ve Güre 2012; Sak ve ark., 2015). Aşırı hoşgörülü bir ebeveyn, çocuğunun tepkilerini, arzularını ve eylemlerini cezalandırmadan kabul eden kişidir. Ebeveynlerin çocuklarına karşı normal hoşgörü göstermeleri çocukların özgüvenleri açısından önemlidir (Erkan, 2020). Ancak ebeveynlerin hoşgörülü tutumları, normal düzeyde seyretmediğinde çocuklarda olumsuz tutum ve davranışlara yol açabilmektedir (Çağdaş, 2015; Yavuzer, 2019c). Çocuğun davranışına tepki vermemek, çocuğun ebeveynlerinin kendisine karşı ilgisiz olduğunu düşünmesine neden olabilir (Altay ve Güre 2012). İzin verici ebeveynlik tutumunu benimseyen ebeveynler, çocukları ne derse ve ne isterse onu yapmaya çalışarak onların kontrolü altında olmaktadır (Yavuzer, 2016). Çeşitli sebeplerden dolayı çocuğuyla ilgilenemeyen ve onları ihmal eden ebeveynler, suçluluk hissederek çocuklarını daha rahat ve özgür bırakabilmektedirler (Tezel, Şahin ve Cevher, 2007; Yavuzer, 2019b).

Bu tutuma sahip ebeveynler ile çocuk arasında olumlu ilişki var gibi görünse de aslında bu doğru değildir. Çocuk iletişimin merkezindedir ve ebeveyn onu sadece tasdik eder veya yanlış davranışını görmezden gelir, seçimlerine karışmaz (Yörükoğlu, 2010). Bu tutumla büyüyen çocuklar, kendilerini güvensiz hissederler, benmerkezci olurlar, isyankar, agresif ve saldırgan davranışlar sergilerler. Yaşamlarındaki sınırları kavrayamadıkları için başka bireylerle iş birliği yapamazlar, dolayısıyla sosyal ilişkilerde başarısız olurlar sosyal yaşantılarında ve iş ortamlarında bu rahatlığı bulamadıkları için uyum sıkıntısı çekerek çoğu zaman kaygılı ve tedirgin olmaktadır (Demiriz ve Öğretir, 2007; Yavuzer, 2019b).

2.3.3.4 İlgisiz/kayıtsız ebeveyn tutumu

İlgisiz/kayıtsız ebeveyn tutumu, çocuğun sevgi ve ilgi ihtiyacına kayıtsız kalan, iletişimi az olan ve yalnız bırakılan çocukların ebeveynlerini ifade etmektedir (Atalay ve Özyürek, 2020). Bu tutumun sonucunda, aile içi iletişimi ve sosyal çevre iletişimi zayıf, öz denetimden yoksun bireyler yetişebilmektedir (Kaya 2010). Kayıtsız ebeveynler sadece çocuklarını yetiştirmek istemeyen değil aynı zamanda sorumluluk sahibi olmayan kişilerdir (Yavuzer, 2019-b). İlgili olmayan ebeveynler ebeveynlik rolünü üstlenmemişlerdir ve çocuklarının gelişimine katkıda bulunma istekleri yoktur (Kalaylı, Gültekin Akduman ve Özyürek, 2023). Bu ebeveynlerin çocuklarına ayıracak zamanları ve enerjileri çok azdır. Ayrıca ilgisiz ebeveynler, çocuğunun hayatı ve okul başarısı hakkında daha az bilgi sahibi olmakta ve çocuğuyla ilgili karar alma süreçlerine daha az katılmaktadır (Yavuzer, 2019c).

Bu ebeveynlik tutumunda çocuk ve ebeveyn arasında ilişki çok sınırlıdır. Ebeveynler çocuğu kontrol etmez, yönlendiremezler ve çocuğun seçimlerine karışmazlar. Ebeveynler çocukları için ne var diye düşünmek yerine kendi ihtiyaç ve ilgilerini ön planda tutmaktadırlar. Bazen bu ebeveynler çocuklarına karşı “ihmal” davranışı gösterebilecek kadar ilgisiz davranabilmektedirler (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012). Çocuğa uygulanan bu tutum sonucunda çocuk kendini yalnız hisseder ve özgüven duygusu sarsılır ve ayrıca aile içi ilişkileri zayıf kalan çocuk, sosyal ilişki becerisi kazanamadığı için arkadaşlık kurmada zorlanır. (Özyürek ve Tezel Şahin, 2005).

2.3.3 Ebeveyn Ve Çocuk İlişkisi İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Rademacher, Zumbach ve Koglin (2023) 423 okul öncesi öğrencisi ve ebeveynleri ile yapmış oldukları çalışmada, çocukların saldırgan davranışlarının ebeveyn tutumlarıyla olan ilişkisini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda; ebeveynlik tutumunun çocukların duygu durumlarını etkilediğini, ebeveynlerin eğitim durumları düştükçe otoriter stili benimsedikleri, demokratik ve hoşgörülü ebeveynlerin çocukların sosyal duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Gözün Kahraman ve Demirbaş, (2022) ebeveynlerin medya bağımlılığı ve bu durumun aile içi iletişime olan etkisini incelemek için çocuğu okul öncesi eğitim alan 244 anne ile çalışmışlardır. Çalışma neticesinde annelerin, sosyal medyada geçirdikleri süre ile sosyal medya bağımlısı olma durumları pozitif yönde yüksek ilişkili bulunmuştur. Ayrıca annelerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri arttıkça çocukları ile olan iletişiminin azaldığı da saptanmıştır.

Gülner ve Öztat (2020) yapmış olduğu çalışmada aile içi iletişimde sosyal medya ve internet kullanımının etkisini araştırmıştır. Araştırmaya 1108 ebeveyn katılmıştır. Çalışma sonucunda, ebeveynlerin aile içi iletişimi haftalık 4-6 saat aralığındadır. Sosyal medya kullanımı arttıkça aile içi iletişim azalmaktadır. Ancak arkadaşlık kurmak için yapılan sosyal medya kullanımında aile içi iletişimin arttığı bulgulanmıştır.

Okumuş (2018) yapmış oldukları çalışmada, çocukların sosyal medya kullanım durumlarına yönelik ebeveyn tutumlarını araştırmışlardır. Çalışmaya 1097 öğrenci katılmıştır. Çocukları sosyal medya kullanım sürelerinin aile içi iletişimi etkilediği, ailelerin çocukların içeriklerini takip ettikleri ve onlardan gerçek hayatta gibi davranmalarını istedikleri ve çocukların ebeveynlerinin davranışlarını ilgisiz ebeveyn tutumuyla örtüştürdüğünü bulgulanmıştır.

Troshikhina ve Manukyana (2016) yürütüş oldukları çalışmada 3 yaşındaki çocukların benlik algılarının ve duygusal gelişimlerinin annelerin ebeveynlik tutumuyla olan ilişkisini araştırmışlardır. Çalışmaya 200 çocuk ve annesi katılmıştır. Çalışma sonucunda, annelerin demokratik tutumlarının çocukların duygusal gelişimini

desteklediği, çocuklarına arkadaşça yaklaşan, oynayan ve onları yetişkin gibi gören annelerin ise çocuklarının benlik algısını desteklediği sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Çocukların duygularını en iyi şekilde ifade edebildikleri ebeveyn stratejisinin demokratik tutum olduğunu bulgulamışlardır.

Sezer, Yılmaz ve Koçyiğit (2016) anaokuluna giden 228 çocuk ve anneleri ile yürüttükleri çalışmada, ebeveyn çocuk iletişiminin, çocukların oyun becerilerine olan etkisini araştırmışlardır. Çalışma sonunda, ebeveynlerin çocuklarla uygun iletişim kurdukları durumlarda, çocukların oyun becerilerinde pozitif yönde etkilendiğini ve aile içi iletişimin çocuğun oyun becerilerini yordadığı sonucuna varmışlardır.

Aydoğdu ve Dilekmen (2016) ebeveynlerin aile içi tutumlarının demografik özelliklere göre değişip değişmediğini belirlemek için 2-6 yaş aralığında çocuğa sahip 462 ebeveynle çalışma yapmışlardır. Çalışma sonucunda; aylık gelir, çalışma durumu, eğitim durumu, cinsiyet ve çocuk sayısı bakımından farklılaşma olduğu ancak hastalık, yaş ve aile tipi bakımından bir farklılık olmadığını bulgulamışlardır.

Ayas ve Horzum (2013) yapmış oldukları çalışmada ailelerin internet bağımlılığına karşı tutumlarını araştırmışlardır. Çalışmaya, 407 ilköğretim öğrencisi katılmıştır. Çalışma sonucunda, 14 ailenin otoriter, 83 ailenin demokratik, 96 ailenin hoşgörülü ve 214 ailenin de ihmalkar davranışlar gösterdiğini bulgulamışlardır.

Büyüksahin ve Çelikkaleli, (2010) ergenlerin internet ve arkadaş bağımlılığı durumlarının, ebeveynlik tutumuna göre incelenmesini amaç edindikleri çalışmalarını 437 öğrenci ile yürütmüşlerdir. Çalışma sonunda ebeveynlerinin tutumlarını ilgisiz olarak tanımlayan çocukların internet bağımlılık düzeylerinin demokratik, otoriter ve hoşgörülü algılayanlardan daha yüksek çıktığını ortaya koymuşlardır.

Dursun, (2010) 233 çocuk ve ebeveynleriyle, ebeveynlik tutumu ile davranış problemleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışma sonunda, ebeveynlerin eğitim durumları arttıkça otoriter ebeveynlik davranışının azaldığı, çalışmayan ebeveynlerin daha koruyucu oldukları, erkeklerin kızlara göre daha saldırgan olduğu ve davranış problemleri ile ebeveynlik tutumları arasında düşük bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkisi, ebeveynlik tarzına ve demografik özelliklerine göre değişkenlik göstermektedir. Dijital materyallerin zararlarından çocuklarını korumak isteyen ebeveynler daha çok otoriter ebeveynliği tercih ederken çocuklarının dijital ortamlarda nelerle uğraştığını önemsemeyen ebeveynlerin de kayıtsız ebeveynlik ya da aşırı hoşgörölü ebeveynlik davranışı sergilediği; çocuğunu teknoloji ve dijital içeriklerle ilgili doğru yönlendirmek isteyen ebeveynlerin demokratik tutumu benimsediği yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur.

2.4 Araştırmanın Teorik Dayanağı

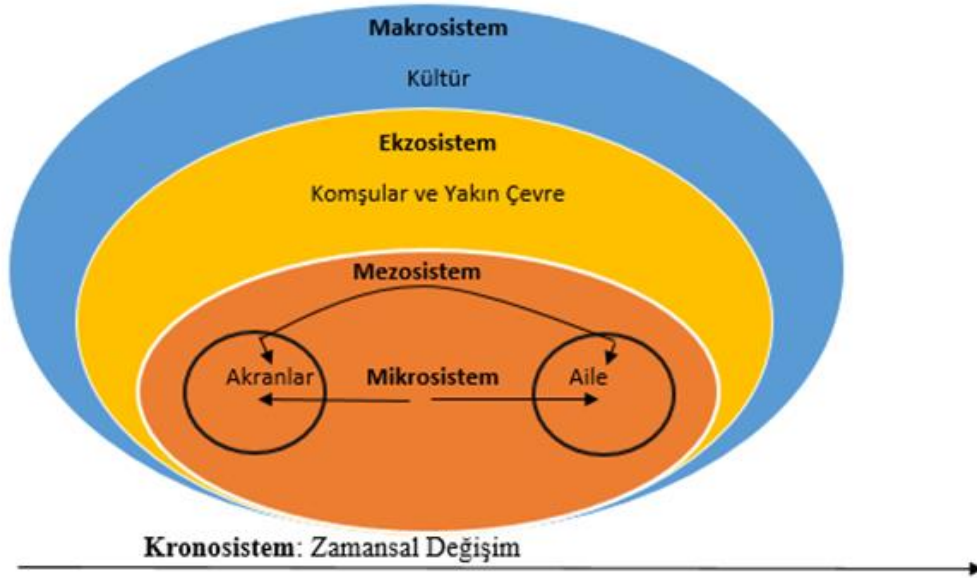
Okul öncesi dönem ebeveynlerinin demografik özelliklerine göre dijital ebeveynlik farkındalığı ile medya arabuluculuğu davranışlarının ebeveyn çocuk ilişkisi üzerindeki etkisine odaklanan bu araştırma doğası gereği ebeveyn ve çocuğu içine alan çevrenin yani ekolojinin nasıl çalıştığını, işlediğini dinamiklerinin neler olduğunu anlamamız açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda bir değerlendirme yapıldığında çocuğu çevreleyen sistemi fiziksel ya da dijital olsun anlaşılır bir şekilde Urie Bronfenbrenner'ın (1979) ekolojik sistemler kuramının açıkladığı düşünülmektedir. Çünkü ekolojik sistemler kuramı iç içe geçmiş ve birbirini etkileyen katmanlardan oluşmaktadır. Bu katmanlar ve katmanlar arası etkileşim katmanların merkezinde yer alan bireyi doğrudan etkilemekte ve bireyden de etkilenmektedir. Bu sebeple bu araştırmada teorik dayanak olarak ekolojik sistemler kuramı tercih edilmiştir.

2.4.1 Ekolojik Sistemler Kuramı

Bronfenbrenner'ın teorisi (1979), insanlar ve çevre arasındaki etkileşimin önemi üzerine ilk çalışmaları yapan teorisyenlerden biri olan Kurt Lewin'in çalışmasına dayanmaktadır (Johnson, 2008). Bronfenbrenner'e göre bireyin gelişimi, bireyi doğrudan veya dolaylı etkileyen iç içe geçmiş bir biriyle koordineli sistemlerin oluşturduğu bir ortamda gerçekleşir. Walker ve Pattison'a (2016) göre Bronfenbrenner'ın ekolojik teorisi, gelişimin çocuk ve çevre arasında etkileşimli olduğu inancına dayanmaktadır. Bu model, çocukları çevrenin merkezine yerleştirir ve çocukları, öğrenme ve gelişimlerine katılma potansiyeline sahip olarak görür (Darling,

2007). Price ve McCallum (2015), insani gelişmeyi anlamak için, büyümenin gerçekleştiği ekosistemin tamamının dikkate alınmasını gerektirdiğini öne sürmektedir. Bu nedenle ekolojik teori, insani değerlere önem veren, hümanistik bir biçimde bireye odaklanan farklı bakış açılarına sahip bireylerin yetiştirilmesi için önemlidir (Bronfenbrenner ve Morris, 2006). Ekolojik sistem, birbirini kapsayarak genişleyen mikrosistem, mezosistem, ekzosistem, makrosistem ve kronosistem şeklinde sistem birimlerinden oluşmaktadır (Paat, 2013).

Ebeveynlik tutumlarındaki değişimler, sosyal çevredeki değişiklikler ve teknolojik yenilikler ile çocuğun içerisinde bulunduğu aile ve iletişim yapısı da değişmektedir. Ekolojik teori, ekolojik değişimlerin (savaşlar, terör olayları, teknolojik yenilikler, ekonomik koşullar vb.) neden ve sonuçlarının gelişim süreçlerini etkilediğini öne sürmektedir (Aksel ve ark., 2007). Helton'a (2018) göre Bronfenbrenner'ın kuramı, değişim temellidir. Bireyin içerisinde yer alan sistemlerde süreç içerisindeki değişiklik kaçınılmazdır. Ekolojik sistem kuramında "Zaman" ayrı bir unsur olarak yer almasa da daha sonra "zaman" kavramı, "kronosistem" kavramıyla kurama dahil edilmiştir.

Şekil 1 Ekolojik sistem katmanları (Paat, 2013'ten uyarlanmıştır)

2.4.1.1 Mikrosistem

Mikrosistem, bir çocuğun kendisine en yakın konumda olan bir çevrede karşılıklı olarak fiziksel ve sözlü olarak tecrübe ettiği tüm faaliyetleri ve etkileşimleri içerisine alan bir sistemdir. Mikrosistem örnekleri arasında aile, okul ve akran sistemleri yer almaktadır (Docket ve Perry, 2016). Mikrosistemler sağlıklı ilişkilerin geliştirilmesine, pratik edilmesine ve sürdürülmesine olanak sağlayan bir sistemdir. Mikrosistemlerin çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olabilir. Örneğin, ergenlik döneminde farklı akran gruplarına katılan ergenler, akran gruplarıyla problem davranışlar sergileyebilir veya yardım ve destekte bulunabilecekleri olumlu faaliyetlere girişebilirler (Aksel, 2009: 49; Doğan, 2010). Başka bir ifadeyle mikrosistem, gelişen bireyin fiziksel ve maddi özelliklere sahip belirli bir çevrede yaşadığı, karakter, kişilik ve inançların oluştuğu yerdir (Attekal ve Mahoney, 2017).

Bir sistemdeki belirli özelliklere sahip insan etkinliklerinin, görevlerinin ve başkalarıyla olan ilişkilerinin bir modeli olarak tanımlanabilir. Örneğin, yeni çıkan teknolojik bir cihaz, yeni bir oyun veya yeni bir dijital içerik çocuğun kendisini etkilediği gibi yakın çevresini de etkiler. Bu etkilenme durumu çocuğun aile içindeki oluşan mikrosistemdeki iletişimini de etkiler (Navarro ve Tudge, 2022).

2.4.1.2 Mezosistem

Bronfenbrenner'e (1979) göre mezosistem, bireyin katıldığı iki veya daha fazla ortam arasındaki ilişkidir. Örneğin: çocuklar için ev, okul, mahalle ve akran grubu arasındaki ilişkileri içerirken yetişkinler için ise aile, iş ve sosyal yaşam arasındaki ilişkilerdir. İnsanlar geliştikçe ve yeni ortamlara uyum sağladıkça mezosistemler yeniden inşa edilir ve genişler. Çocuğun kurmuş olduğu aile, okul ve arkadaşlık mikrosistemleri arasında ilişkiye mezosistem adı verilmektedir (Aksel, 2009: 49; Doğan, 2010). Arriaga'ya (2017) göre mezosistemler, oluşturulan çeşitli mikrosistemlerin doğasını barındırır. Örneğin bir çocuğun evdeki iletişimi ve aile yaşamı okuldaki performansını etkileyebilir. Reifsnider, Gallagher ve Forgione'ye (2005) göre mezosistemler mikrosistem gruplarıdır ve bir çocuk her yeni bir ortama veya duruma girdiğinde mezosistem oluşturulur veya genişletilir. Çocukların aile içi

iletişiminde yaşadıklarını okul ilişkilerine transfer etme süreci olarak da değerlendirilebilir. Aile içerisinde ebeveynlerinin teknolojik gelişimlere karşı (destekleyen veya engelleyen) tutumlarını öğrenen bir çocuğun, her alanda teknolojinin hakim olmaya başladığı eğitim ve öğretim ortamlarındaki davranışları da aile içerisinde tecrübelerine göre şekillenecektir. Örnekten hareketle, çocuğun aile içerisindeki iletişimi, ebeveynlerin tutumları mikrosistemi oluştururken çocuğun bu mikrosistem içerisindeki kazanımlarını aktardığı yeni ortamlar ise mezosistemi oluşturmaktadır.

2.4.1.3 Ekzosistem

Bu sistem, çocuğun doğrudan etkilenmediği ancak mikrosistemdeki ve mezosistemdeki kişileri etkileyerek dolaylı yoldan çocuğun gelişimini etkileyen sistemlerden oluşur (Johnson, 2008). Ebeveyninin çalıştığı iş, çalışma koşulları, maaşı, arkadaşlarının ailesinin ekonomik durumu, öğretmeninin sağlık durumu gibi doğrudan çocuğu etkilemese de çocuğun doğrudan etkileşimde olan birimlerin etkilendiği sistemdir. Ekzosistem içerisinde alınan kararlar çocukları hem olumlu hem de olumsuz şekilde etkileyebilir. Örneğin, eğitim sistemi çocuğun aldığı eğitimin türünü ve sosyalleşme düzeyini etkilemektedir (Aksel, 2009; Doğan, 2010). İş koşullarında yorularak eve gelen ebeveynlerin ev ortamında çocuklarına yeteri kadar vakit ayıramaması, rehberlik edememesi durumunda oluşan sisteme ekzosistem denir (Arriaga, 2017). Çocuk doğrudan iş hayatından etkilenmese de birincil paydaşlarının iş hayatı ile ilgili gelişen davranışlarından etkilenmektedir.

2.4.1.4 Makrosistem

Bu sistem, bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürel ve dini sistemlerini, yaşam tarzını, sağlığını, hukuki ve ekonomik sistemlerini içerir (Bronfenbrenner ve Ceci, 1994). Makrosistemler, daha geniş bir ana kültürün, alt kültürün veya sosyal bağlamın karakteristik özelliği olan ve inanç sistemlerine, kaynaklara, risklere, yaşam tarzlarına ait izler taşıyan mikro, mezo ve ekzosistemlerin geniş örneklerini içerir. Neal ve Neal'a (2013) göre makrosistemler, odaklandıkları birey için uzun vadeli faydalar sağlayan geniş kültürel etkileri veya felsefeleri içerir. Johnson'a (2008) göre makrosistemlerin

mikro, mezo ve ekzo sistemler üzerinde tek yönlü bir etkisi vardır. Arriaga'ya (2017) göre ise hem bireylerin alt sistemlerinin makrosistem üzerinde etkisi vardır hem de tüm makro sistemlerden de bireylerin oluşturduğu alt sistemler etkilenmektedir. Makrosistem, çoğunlukla toplumsal normları, inançları ve değerleri içerir. Çocuklar mikrosistem ve mezosistemi birincil olarak deneyimlerken üçüncü ve dördüncü katmanlar olan ekzosistemi ve makrosistemi ilk elden deneyimleyemezler, dolaylı etkileşirler (Bronfenbrenner ve Morris, 2006). Bu katman eğitim bağlamında düşünüldüğünde kısa zamanda en az değişiklik gösteren bir katmandır (Docket ve Perry, 2016). Örneğin, bir makrosistem hiyerarşisindeki teknolojik bir içerik veya izlenince toplumsal normlara aykırı olarak kabul ediliyorsa bu durum çocuğun aile içerisinde oluşturduğu mezosistemi veya çevresiyle kurduğu mikrosistemi de etkilemektedir.

2.4.1.5 Kronosistem

Kronosistem zaman içinde doğadaki değişiklikleri ifade eder. Çocuğun ebeveynlerinin ölümü, teknolojik yenilikler ve zamanla çocuğun vücudunda meydana gelen değişiklikler bu sisteme örnek olarak verilebilir (Aksel, 2009; Harkönen, 2008). Çocuklar büyüdükçe vücutları ve çevreleri değişebilir ve bu değişikliklerin kendilerini nasıl etkilediğinin daha fazla farkına varırlar (Harkönen, 2008). Espelage'e (2014) göre kronosistem daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyan bir katmandır. Özellikle bu katman, aile yapısı, arkadaş ortamları, yönetimindeki değişiklikler, hanelerdeki değişiklikler, gençler arasında zorbalık veya zorbalığın yayılmasına çeşitli şekillerde yol açabilir. Süreç içerisinde iletişim ve teknolojik cihazlarda meydana gelen değişimlerle birlikte, birey olarak çocuk farklı seçimlerde bulunabilir. Bu onların ihmal ve istismar gibi davranışlara maruz kalmasına neden olabilir. Shelton'a (2018) göre kronosistem zamanı temsil etmektedir. Zaman, sistemin tüm katmanları arasındaki etkileşimleri, ilişkileri, değişim ve dönüşümleri etkiler.

Bu açıdan bakıldığında Bronfenbrenner'in ekolojik sistem teorisine göre ekosistemin unsurları olan teknolojik yenilikler çocuklar üzerinde etki yaratmakta ve çocukların giyim tarzlarına, beslenme alışkanlıklarına, aile içi iletişim becerilerine ve oynadıkları oyunlara kadar tüm davranışlarını etkileyebilmektedir (Ertürk, 2011).

Dijital ebeveynlik davranışlarını benimsemiş olan ebeveynlerin süreç içerisinde meydana gelen teknolojik değişikliklere kolay adapte olması beklenir. Bundan dolayı da çocuğu ile oluşan aile içi teknoloji iletişimini başarı ile sürdürmesi daha olasıdır. Çocuğu ile aile içerisinde oluşturacağı iletişim ağında kullandığı birçok arabuluculuk yöntemi olabilir. Teknoloji temelli düşündüğümüzde ebeveynlerin medya arabuluculuğunu benimseyerek yürüttükleri iletişimin daha anlaşılır, daha yalın ve daha kolay uygulanabilir davranışları içermesi beklenmektedir. Ekolojik sistem teorisi çocukların ve ebeveynlerin dahil olduğu tüm sistemleri kapsayan, aile ilişkilerinin dinamik doğasını doğru bir şekilde yansıtan bütünsel bir yaklaşım sağlar (Hayes, O'Toole ve Halpenny, 2017). Ebeveynlerin ve çocukların mezosistemde kurdukları teknoloji temelli sosyal iletişim, makrosistemde yer alan aile içi iletişimlerini etkilemektedir (McDaniel, Coyne ve Holmes, 2012).

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, kullanılan araştırma yöntemi ve modeli, çalışma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, uygulama süreci ve elde edilen verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1 Araştırma Yöntemi ve Modeli

Bu çalışmada okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynlerinin dijital ebeveynlik durumları ile medya arabuluculuğu profillerinin, ebeveyn çocuk ilişkisine olan etkisini ölçebilmek amacıyla nicel araştırma yöntemine dayalı ilişkisel tarama modeline uygun çalışma esasları belirlenmiştir (Büyüköztürk, ve ark., 2014; Cohen ve ark., 2000; Fraenkel ve ark., 2012).

Nicel araştırmalar, olgular arası durumları görebilmek maksadıyla, araştırmaya konu olmuş problem durumlarını katılımcıların vermiş olduğu cevaplarla kendi içerisinde ele alıp yorumlayarak analiz etmeyi benimseyen, kişilerin olay ve olgulara yüklediği anlamları onlar açısından yorumlamayı içeren bir yöntemdir (Altunışık ve ark.,2010; Erdoğan, 2003; Fraenkel ve ark., 2012). Çepni (2007)'e göre nicel araştırmalar, araştırma problemi üzerine kurulan hipotezlerin, araştırma evreninden seçilen örneklem üzerinde sınanmasıyla elde edilen bulguların genellenebilmesine olanak sağlar.

Geniş gruplarlar içerisinde evreni örnekleyecek kadar yeterli sayıda katılımcıyla yürütülen ve çalışmaya katılan kişilerin bir olay, bir durum karşısında kişisel görüşlerinin ve tutumlarının analiz edilmesiyle betimlenmeye çalışılmasına tarama modeli denmektedir(Büyüköztürk ve ark., 2014; Tanrıöğen, 2009). İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin varlığının belirlenmesi için yürütülen bir süreçtir. İlişkisel tarama modelinde değişkenlerin birbirine göre olan değişimleri ve bu değişimlerin yönü belirlenmeye çalışılır (Karasar, 2011).

3.2 Çalışma Örnekleme

Bu çalışmada, çocuğu okul öncesi eğitim alan ebeveynler içerisinde çalışmaya gönüllü olarak katılmış olanlar örneklem kümesini ifade etmektedir. Araştırmada olasılıksız örnekleme yöntemlerinden kolaylıkla bulunabileni örnekleme (Convenience Sampling) yöntemi benimsenmiştir. Bu yöntemde araştırmacı yakın çevrede, ulaşılması kolay ve gönüllü katılımcıların çok olduğu bir durum seçer. Böylece çalışmaya katılacak olan gönüllülerin bulunması kolaylaşarak çalışmaya hız kazandırılır (Büyüköztürk ve ark., 2014; Cohen ve ark., 2000; Erkuş, 2013; Frankel ve ark., 2012; Kılıç, 2012).

Bu çalışma, Ağrı ili Merkez ilçede bulunan bağımsız anaokullarında çocuğu okul öncesi eğitim almakta olan 327 ebeveyn katılmıştır. Çalışmanın örneklem hesabı G*Power örneklem hesaplama aracı ile yapılmıştır. Bu bağlamda orta etki büyüklüğünde %5 hata payı ve %95 güven aralığında 276 veriye ulaşılması gerektiği hesaplanmıştır. Bu kapsamda uç değerlerinde olabileceği düşünülerek 327 ebeveyn veri toplanmıştır. Toplanan verilerde 7 kayıp veri olduğu görülmüş ve kayıp veriler ortalamaya göre dağıtılmıştır. Uç değer göstermesi sebebiyle 36 ebeveynin verisi toplam veri setinden çıkarılarak 291 ebeveyn elde edilen veriler ile çalışma tamamlanmıştır. Çalışmaya katılım gösteren ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Ebeveynlerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Değişken		N	%
Ebeveyn	Anne	188	64.6
	Baba	103	35.4
Çalışma Durumu	Çalışıyor	143	49.1
	Çalışmıyor	148	50.9
Eğitim Durumu	İlkokul	33	11.3
	Ortaokul	31	10.7
	Lise	67	23.0
	Ön Lisans	30	10.3
	Lisans	109	37.5
	Lisansüstü	21	7.2
Yaş	31 Yaş ve Altı	85	29.2
	32-37 Arası	163	56.0
	38 Yaş ve Üstü	43	14.8

Değişken	N	%
Çocuğun Doğum Sırası	İlk Çocuk	139
	İkinci Çocuk	85
	Üçüncü Çocuk	45
	Dördüncü ya da Daha Fazla	22
Katılımcının İnternette Geçirdiği Süre	1-1,5 Saat	128
	2-2,5 Saat	93
	3-3,5 Saat	48
	4 Saat ve Üstü	22
Toplam	291	100.0

Yapılan çalışmaya katılım gösteren ebeveynlerin demografik özellikleri incelendiğinde ebeveynlerin %64,6'sının anne %35,4'nün baba olduğu ve %49,1'nin çalıştığı %50,9'unun çalışmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte ebeveynlerin %11,3'ünün ilkokul, %10,7'nin ortaokul, %23,0'ünün lise, %10,3'ünün ön lisans, %37,5'i lisans, %7,2'sinin ise lisansüstü mezunu olduğu saptanmıştır. Araştırmanın örneklemine alınan ebeveynlerin yaş dağılımına bakıldığında %29,2'sinin 31 yaş ve altı, %56,0'sının 32-37 yaş aralığında olduğu ve %14,8'inin ise 38 yaş ve üzeri olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubuna katılan ebeveynlerin okul öncesi çağıdaki çocuklarının doğum sırasına bakıldığında %47,8'nin ilk çocuk, %29,2'nin ikinci çocuk, %15,5'inin üçüncü çocuk ve %7,6'nın ise dördüncü ve üzeri çocuk olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmaya katılan ebeveynlerin %44,0'ünün 1-1,5 saat arasında, %32,0'sinin 2-2,5 saat arasında, %16,5'inin 3-3,5 saat arasında ve %7,6'sının 4 saat ve üzeri internette süre geçirdiği saptanmıştır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak üç farklı ölçek kullanılmıştır. Bunlara ek olarak katılımcıların bilgilerini öğrenebilmek amacıyla araştırmacı tarafından demografik bilgi formu geliştirilmiştir.

3.3.1 Demografik Bilgi Formu

Araştırmada ebeveynlerin demografik özelliklerini öğrenmek için araştırmacı tarafından hazırlanmış demografik bilgi formu hazırlanmıştır. Bu formda, ebeveynlerin; yaşı, cinsiyeti, mezuniyet durumları, medeni durumları, çocuğun kaçınıcı çocuğu olduğu, çalışma durumları, kişisel internet kullanma süreleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.3.2 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği

Çalışmada ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıklarının tespiti için Manap ve Durmuş (2020) tarafından oluşturulmuş olan “Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği” kullanılmıştır. Oluşturulan ölçek ebeveynlerin dijital ebeveynlik durumlarının ortaya koyulabilmesi açısından önemli görülerek literatüre kazandırılmıştır. Ölçek dört alt boyuttan ve 16 maddeden oluşmaktadır. Bunlar; Dijital İhmal (4 Madde), Verimli Kullanım (4 madde), Risklerden Koruma (RK, 4 madde), Olumsuz Model Olma (OMO; 4 madde)’dir. Ölçekteki maddeler 1=Hiçbir Zaman, 2=Nadiren, 3=Bazen, 4=Sıklıkla, 5=Her Zaman şeklinde derecelendirilmiştir ve ters kodlanan bir madde bulunmamaktadır. Her alt boyut birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmektedir ve her bir alt boyuttan alınabilecek en düşük puan 4, en yüksek puan 20’dir. RK ve VK alt boyutlarından yüksek puan alınması dijital ebeveynlik farkındalığının yüksek olduğunu gösterirken OMO ve Dİ alt boyutlarından yüksek puan almak dijital ebeveynlik farkındalığının düşük olduğunu göstermektedir. Oluşturulan ölçeğin Açımlayıcı Faktör Analizi’nde (AFA), Varimax dik döndürme yöntemi kullanılmış olup toplam varyansı % 57,565 olarak açıkladığı tespit edilmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliliğini kontrol için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. X^2 değeri 129.314; Sd değeri 98; RMR değeri .056; RMSEA değeri .033; GFI değeri .948; ve NFI değeri de .910 olarak hesaplanmıştır. Sümer’e göre (2000) RMR değerinin .005 ile .008 arasında olması ölçeğin uyumlu olduğunu göstermektedir (N=292).

Manap ve Durmuş (2020) geliştirmiş oldukları ölçeğin güvenilirliği, iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) ve test yarılama yöntemi (Pearson kolerasyon katsayısı) kullanılarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alpha değerleri; Dijital ihmal alt boyutunda .785, Verimli Kullanım alt boyutunda .717, Risklerden Koruma alt boyutunda .634, Olumsuz Model Olma alt boyutunda .799 olarak bulgulanmıştır. Test yarılama yönteminde ise ölçek tekler ve çiftler yöntemiyle iki eş form olacak şekilde bölünmüştür. Tek numaralı test ile çift numaralı testlerin p değeri .000 bulunarak ölçeğin güvenilirliği tespit edilmiştir.

3.3.3 Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği

Çalışmada ebeveynlerin medya arabuluculuğu davranışlarının tespiti için Şen ve ark. (2020) tarafından geliştirilen “Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 2’si ters kodlanan 43 madde ve 6 yapıdan oluşmaktadır. Bunlar: Aktif destekleyici (14 madde), kısıtlayıcı destekleyici (11 madde), kısıtlayıcı sınırlayıcı (6 madde), aktif yorumlayıcı (4 madde), kısıtlayıcı engelleyici (4 madde) ve aktif sınırlayıcı (4 madde)’dir. Ölçekteki maddeler 1=Hiçbir Zaman, 2=Nadiren, 3=Zaman Zaman, 4=Çoğunlukla, 5=Her Zaman şeklinde derecelendirilmiştir. Faktör çalışmalarında ölçülen yapı tek boyut olarak kabul edilmiş toplam puan üzerinden hesaplama yapılmasının daha geçerli ve güvenilir olduğu belirtilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğinin tespiti için, Temel Bileşenler Analizi (TBA) ve Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yöntemleri kullanılmıştır. Ölçeğin, güvenilirlik çalışmalarında ise Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

Şen ve ark. (2020) tarafından geliştirilen ölçeğin alt boyutlarının güvenilirlik değerleri: Aktif destekleyici alt boyutunda .92, kısıtlayıcı destekleyici alt boyutunda .86, kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyutunda .61, aktif yorumlayıcı alt boyutunda .83, kısıtlayıcı engelleyici alt boyutunda .84, aktif sınırlayıcı alt boyutunda .59 ve ölçeğin tamamının güvenilirlik değeri .91 Cronbach Alpha olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin TBA için uygunluğu varimax dik döndürme yapılarak toplam varyans %56.189 olarak hesaplanmış ve bu da geçerlilik için yeterli bulunmuştur. DFA uygulamasında; $\chi^2/sd= 2.23$; RMSEA= 0.043; RMR= 0.044; CFI= 0.98; NFI= 0.97; NNFI= 0.98; AGFI= 0.87; GFI= 0.89; RFI= 0.96 olarak hesaplanmıştır. Bu hesaplamalarla ölçeğin mükemmel yakın uyum gösterdiği söylenebilir (Sümer, 2000; Tabachnick ve Fidell, 2015). Ölçek toplam puanı 50’nin altında olanlar aktif aracı, 51-65 arasında olanlar değişken aracı ve 66 ve üzerinde olanlar ise kısıtlayıcı aracı olarak tanımlanmıştır.

3.3.4 Çocuk Anababa İlişki Ölçeği

Çalışmada ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkisini tespit edebilmek için Akgün ve Yeşilyaprak (2010) tarafından uyarlanarak literatürümüze kazandırılan “Çocuk Anababa İlişki Ölçeği Türkçe Formu” kullanılmıştır. Ölçeğin aslı Pianta (akt. Akgün ve Yeşilyaprak, 2010; s.47) tarafından anne baba çocuk ilişkisini anlamak amacı ile geliştirilmiştir. Ölçek ilk oluşturulduğunda likert tipi olarak hazırlanmıştır ve 30 madde ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; çatışma alt boyutu (14 madde), Bağlanma alt boyutu (6 madde) ve olumlu ilişki boyutu alt boyutu (10 madde)’dur. Ölçeğin uyarlama çalışmasında kapsam geçerliliği için alanında uzman kişilerden görüşler alınmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliliği analizlerinde KMO değeri .79 olarak hesaplanmıştır. TBA kullanılarak yapılan faktör analizinde 30 maddenin, “Faktör yüklerinin en az .30 ve tek faktör altında yer alması ve maddelerin bulundukları faktördeki yük değeri ile diğer faktörlerdeki yük değerleri arasındaki farkın en az .10 üzerinde olması gerektiğinden 7 madde işlem dışı bırakılmıştır” (Akgün ve Yeşilyaprak, 2010). Ölçek 8’i ters kodlanan 24 maddeli ve iki faktörlü bir yapıda oluşmuştur. Bunlar; çatışma alt faktörü (14 madde) ve olumlu ilişki alt boyutu (10 madde)’dur. Ölçekteki maddeler 1=Kesinlikle Uygun Değil, 2=Pek Uygun Değil, 3= Kararsızım, 4=Oldukça Uygun, 5=Kesinlikle Uygun şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçeğin KMO değeri .79; Barlett Sphericity testi 1699.85 hesaplanmıştır.

Varimax dik döndürme yöntemiyle toplam varyans %36 hesaplanmıştır. Birinci faktör çatışma alt boyutunu, ikinci faktörde olumlu ilişki boyutunu göstermektedir. Ölçeğin güvenirlik analizi, Test Tekrar Test yöntemiyle analiz edilerek güvenirlik katsayısı, çatışma alt boyutunda .98, olumlu ilişki alt boyutunda .96 ve geneli için .96 olarak hesaplanmıştır. İç tutarlılık güvenirlik hesaplamasında ise çatışma boyutu alt için .85, olumlu ilişki alt boyutunda .73 ve ölçeğin toplamı için .73 Cronbach Alpha olarak bulunmuştur. Ölçekten alınana yüksek puan olumsuz-çatışmalı ilişkiyi gösterirken ölçekten alınan düşük puan olumlu ilişkiyi göstermektedir (Akgün ve Yeşilyaprak, 2010).

3.4 Veri Toplama Süreci

Oluşturulan anket formu basılı hale getirilerek Ağrı ili Merkez ilçedeki anaokulu müdürlüklerine bırakılmıştır. Okul idaresi ve öğretmenler araştırma hakkında bilgilendirilmiştir. Öğretmenlerden, velilerine gönüllülük esasıyla anket formunu teslim etmeleri istenmiş ve yedi gün sonra ilgili okul müdürlüklerine gidilerek velilerden gelen anket formları toplanmıştır.

3.5 Araştırma Verilerinin Analizi

Tablo 2’de ebeveynlerin ölçeklere vermiş oldukları cevapların merkezi eğilimlerini görmek ve normallik eğrisine karar verebilmek için betimsel istatistikler incelenmiştir.

Tablo 2. Ölçeklerden Elde Edilen Cevapların Betimsel İstatistikleri

Değişken	N	Min	Maks	Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach Alpha
Medya Arabuluculuğu	291	113	206	166.84	20.00	-.354	-.357	.911
Çocuk Ana Baba İlişkisi	291	28	80	52.61	10.95	.363	-.294	.792
Olumsuz Model Olma	291	4	18	8.00	2.80	.747	.642	.674
Dijital İhmal	291	4	20	9.57	3.19	.412	.240	.794
Verimli Kullanım	291	6	20	16.49	2.49	-.824	.840	.636
Risklerden Koruma	291	7	20	15.02	3.25	-.219	-.872	.607

Çalışmaya katılım gösteren ebeveynlerin ölçeklere vermiş oldukları cevaplar incelenmiştir. Ebeveyn Medya arabuluculuğu ölçeğinin güvenirliği .911; Çocuk Ana Baba ilişki Ölçeğinin güvenirliği .792; DEFÖ’nün OMO alt boyutunun .674; Dİ alt boyutunun .794; Vİ alt boyutunda .636 ve RK alt boyutunda .607 Cronbach Alpha olarak hesaplanmıştır. Katılımcılar arasında uç değerlere sahip olanlar z puanları baz alınarak veri setinden silinmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarına göre ebeveynlerin ölçeklere verdikleri cevaplar normallik sınırları olarak sayılan ± 1 sınırları içerisinde (Newell ve Hancock, 1984) olduğu görülmüştür. Buna ek olarak incelenen Histogram grafikleri de bu durumu desteklemiştir. Dolayısıyla kategorik iki bağımsız değişkenin

olduğu durumda Bağımsız Örneklem t testi, ikiden fazla kategorik değişkenin olduğu durumda ANOVA uygulanmıştır. ANOVA sonucunun anlamlılık çıkarması durumunda varyanslar homojen dağılıyorsa örneklem sayısı eşit olmadığı için Post-Hoc testlerinden Bonferroni, varyansların homojen dağılmadığı durumda Games-Howell testi yapılmıştır (Kayri, 2009). Ölçekler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiş ve ilişkilerin katsayıları için Cohen'in (1988) “ $r = .10$ ile $.29$ için küçük, $r = .30$ ile $.49$ için orta ve $r = .50$ ile 1.00 için büyük ilişki” aralıkları kullanılmıştır. Jamovi 2.3.21'deki veri analizi için Medmod modülündeki GLM Arabuluculuk Modeli, medya aracılığı için aracılık modellerini analiz etmek için kullanılmıştır. Yöntem, Bartel (2017) tarafından dolaylı etkilerin ölçüsü olarak önerilen 5000 bootstrap yanlılığı ve düzeltilmiş %95 güven aralığı ile bağımlı değişken üzerinde bağımsız değişkenin etkisinin bir aracı değişken ile etki düzeyini belirleyebilmek için kullanılan bir yönteme dayanmaktadır. Dolaylı etki, %95 güven aralığı sıfır içermiyorsa istatistiksel olarak anlamlı kabul edilebilir (Lu ve ark., 2019). Yapılan analizlerde anlamlılık derecesi $p < 0.05$ olarak ele alınmıştır.

3.6 Araştırmada İzlenilen Etik İlkeler

Bu çalışma Ağrı ili Merkez ilçede 10 bağımsız anaokulunda çocuğu bulunan ebeveynlerle yürütülmüştür. Çalışmaya katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın başlangıcında katılımcılara; çalışmanın amacı söylenmiş, cevapların gizli tutulacağı ve çalışmayı istedikleri zaman bırakabilecekleri hatırlatılarak bilgilendirme onam formu verilmiştir. Ayrıca süreç esnasında sormak istedikleri bir şey olduğunda araştırmacıya ulaşabilecekleri e-posta adresi verilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçekler için ölçek sahiplerinden yasal izinler alınarak çalışmada kullanılmıştır (Ek, 5). Çalışmadan elde edilen tüm veriler 3 yıl süre ile sadece sorumlu araştırmacının ulaşabileceği “Bulut Depolama” alanında saklı tutulacaktır.

Çalışmanın yürütülebilmesi için “İstanbul Kültür Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu”ndan 16.03.2023 tarihli ve 2023/40 sayılı “Etik Kurul” izni alınmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırma neticesinde elde edilen bulgulara ve bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

4.1 Demografik Değişkenlere Göre Puanların Farklılaşma Durumu

Çalışmaya katılanların demografik özelliklerine göre almış oldukları puanların farklılaşma durumu aşağıda incelenmiştir.

4.1.1 Ebeveyn Değişkenine Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu

Tablo 3'te çalışmaya katılım gösteren ebeveyn değişkenine göre çalışmadan alınan puanlar incelenmiştir.

Tablo 3. Ebeveyn Değişkenine Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu

Değişken	Katılımcı	N	Ort.	S.s	sd	t	p
Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği	Anne	188	167.99	19.28	289	1.324	.187
	Baba	103	164.75	21.20			
Çocuk Ana-Baba İlişkisi	Anne	188	52.03	10.74	289	-1.214	.226
	Baba	103	53.66	11.30			
Olumsuz Model Olma	Anne	188	7.70	2.63	289	-2.545	.011*
	Baba	103	8.56	3.03			
Dijital İhmal	Anne	188	9.45	3.33	289	-.855	.393
	Baba	103	9.79	2.91			
Verimli Kullanım	Anne	188	16.65	2.44	289	1.512	.132
	Baba	103	16.19	2.56			
Risklerden Koruma	Anne	188	15.06	3.26	289	.244	.807
	Baba	103	14.96	3.24			

*p<0.05

Tablo 3'te katılımcıların Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği, Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeğinden aldıkları puanlar formu dolduran ebeveyne göre Bağımsız Örneklem t testi ile incelenmiştir. Buna göre Dijital Ebeveynlik Farkındalık ölçeğinden olumsuz model olma alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p<0.05). Aradaki farklılık incelendiğinde ise babaların annelere göre olumsuz model olma puanlarının

daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre babaların olumsuz rol model olma konusunda dijital ebeveynlik farkındalığının annelere göre daha düşük olduğu söylenebilir.

4.1.2 Ebeveynlerin Çalışma Durumlarına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu

Tablo 4'te ebeveynlerin çalışma durumlarına göre ölçeklerden aldıkları puanlar incelenmiştir.

Tablo 4. Ebeveynlerin Çalışma Durumlarına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu

Boyutlar	Çalışma Durumu	N	Ort.	S.s	sd	t	p
Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği	Çalışıyor	143	166.93	21.04	289	.074	.941
	Çalışmıyor	148	166.76	19.02			
Çocuk Ana-Baba İlişkisi	Çalışıyor	143	53.71	10.88	289	1.687	.093
	Çalışmıyor	148	51.55	10.95			
Olumsuz Model Olma	Çalışıyor	143	8.43	2.91	289	2.598	.010*
	Çalışmıyor	148	7.59	2.64			
Dijital İhmal	Çalışıyor	143	9.77	2.99	289	1.046	.297
	Çalışmıyor	148	9.38	3.37			
Verimli Kullanım	Çalışıyor	143	16.32	2.72	289	-1.145	.253
	Çalışmıyor	148	16.66	2.23			
Risklerden Koruma	Çalışıyor	143	14.89	3.26	289	-.701	.484
	Çalışmıyor	148	15.16	3.24			

*p<0.05

Tablo 4'te katılımcıların Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği, Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeğinden aldıkları puanlar çalışma durumuna göre Bağımsız Örneklem t testi ile incelenmiştir. Buna göre Dijital Ebeveynlik Farkındalık ölçeğinden olumsuz model olma alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p<0.05). Aradaki farklılık incelendiğinde ise çalışan ebeveynlerin çalışmayanlara göre olumsuz model olma puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre çalışan ebeveynlerin olumsuz rol model olma konusunda dijital ebeveynlik farkındalığının çalışmayanlara göre daha düşük olduğu söylenebilir.

4.1.3 Ebeveynlerin Eğitim Durumlarına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu

Tablo 5’te ebeveynlerin eğitim durumlarına göre ölçeklerden aldıkları puanlar incelenmiştir.

Tablo 5. Ebeveynlerin Eğitim Durumlarına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu

Boyutlar	Eğitim Durumu	N	Ort.	S.s	F (5-285)	p
Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği	İlkokul	33	159.48	20.13	2.649	.023*
	Ortaokul	31	158.90	20.42		
	Lise	67	168.33	18.56		
	Ön lisans	30	170.87	19.76		
	Lisans	109	169.49	19.95		
	Lisansüstü	21	165.90	20.49		
Çocuk Ana-Baba İlişkisi	İlkokul	33	54.24	12.52	.985	.427
	Ortaokul	31	54.45	11.41		
	Lise	67	50.88	11.48		
	Ön lisans	30	54.63	11.43		
	Lisans	109	52.45	10.23		
	Lisansüstü	21	50.76	8.56		
Olumsuz Olma Model	İlkokul	33	8.03	3.64	.233	.948
	Ortaokul	31	8.23	2.58		
	Lise	67	7.70	2.66		
	Ön lisans	30	8.10	3.32		
	Lisans	109	8.05	2.51		
	Lisansüstü	21	8.24	2.96		
Dijital İhmal	İlkokul	33	10.73	4.42	1.684	.138
	Ortaokul	31	9.94	3.17		
	Lise	67	9.54	3.13		
	Ön lisans	30	9.13	2.42		
	Lisans	109	9.49	2.97		
	Lisansüstü	21	8.38	2.89		
Verimli Kullanım	İlkokul	33	16.12	2.62	1.713	.132
	Ortaokul	31	16.03	2.02		
	Lise	67	16.88	2.39		
	Ön lisans	30	16.97	2.63		
	Lisans	109	16.57	2.43		
	Lisansüstü	21	15.43	3.04		
Risklerden Koruma	İlkokul	33	14.30	3.41	1.794	.114
	Ortaokul	31	13.77	2.88		
	Lise	67	15.16	3.42		
	Ön lisans	30	15.70	3.06		
	Lisans	109	15.36	3.24		
	Lisansüstü	21	14.86	2.90		

*p<0.05

Tablo 5’te katılımcıların Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği, Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeğinden aldıkları puanlar eğitim durumuna göre yapılan ANOVA ile incelenmiştir. Buna göre Ebeveyn Medya Aracılık ölçeğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$). Varyansların homojenliği incelendikten sonra aradaki farklılığın tespiti için yapılan Bonferroni testine göre ortalamalar arasında istatistiksel anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Fakat ortalamalar incelendiğinde ön lisans mezunu olan ebeveynlerin daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. En düşük ortalamaya ise ortaokul mezunu ebeveynler sahiptir. Fakat yapılan Post-Hoc testi sonrasında ikili karşılaştırmalarda istatistiksel olarak farklılığın elde edilmemesi sebebiyle Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği, Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişkisi ebeveynlerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmamaktadır ($p>0.05$). Dolayısıyla ANOVA F-testi tüm gruplar arasındaki tüm olası zıtlıkları temsil ederken, post hoc testleri yalnızca iki taraflı testleri incelediği için Bonferroni testindeki anlamlı çıkmayan sonuç normal karşılanabilir (Midway ve ark., 2020).

4.1.4 Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu

Tablo 6’da ebeveynlerin yaşlarına göre ölçeklerden aldıkları puanlar incelenmiştir.

Tablo 6. Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu

Boyutlar	Yaş	N	Ort.	s.s	F (2-288)	p	Fark
Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği	31 Yaş ve Altı ^a	85	167.61	20.07	1.209	.300	
	32-37 Yaş Arası ^b	163	167.60	19.47			
	38 Yaş ve Üstü ^c	43	162.47	21.72			
Çocuk Ana-Baba İlişki	31 Yaş ve Altı ^a	85	52.61	10.32	.003	.997	
	32-37 Yaş Arası ^b	163	52.64	11.22			
	38 Yaş ve Üstü ^c	43	52.49	11.40			

Boyutlar	Yaş	N	Ort.	s.s	F (2-288)	p	Fark
Olumsuz Model Olma	31 Yaş ve Altı ^a	85	7.33	2.21	3.686	.026*	b>a
	32-37 Yaş Arası ^b	163	8.23	2.97			
	38 Yaş ve Üstü ^c	43	8.49	3.03			
Dijital İhmal	31 Yaş ve Altı ^a	85	9.33	2.96	.356	.701	
	32-37 Yaş Arası ^b	163	9.65	3.21			
	38 Yaş ve Üstü ^c	43	9.74	3.58			
Verimli Kullanım	31 Yaş ve Altı ^a	85	16.78	2.50	.871	.420	
	32-37 Yaş Arası ^b	163	16.34	2.55			
	38 Yaş ve Üstü ^c	43	16.51	2.22			
Risklerden Koruma	31 Yaş ve Altı ^a	85	15.35	3.24	.625	.536	
	32-37 Yaş Arası ^b	163	14.87	3.36			
	38 Yaş ve Üstü ^c	43	14.95	2.83			

*p<0.05

Tablo 6’da katılımcıların Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği, Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeğinden aldıkları puanlar yaşlarına göre yapılan ANOVA ile incelenmiştir. Buna göre Dijital Ebeveynlik Farkındalık ölçeğinden olumsuz model olma alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.05$). Varyansların homojenliği incelendikten sonra aradaki farklılığın tespiti için yapılan Bonferroni testine göre ortalamalar arasında istatistiksel anlamlı bir farklılaşmanın 32-37 yaş arasındaki ebeveynler ile 31 yaş ve altındaki ebeveynler arasında olduğu ve 32-37 yaş arasındakilerin aleyhinde olduğu tespit edilmiştir.

4.1.5 Çocukların Doğum Sırasına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu

Tablo 7’de çocukların doğum sıralarına göre ölçeklerden aldıkları puanlar incelenmiştir.

Tablo 7. Çocukların Doğum Sırasına Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu

Boyutlar	Doğum Sırası	N	Ort.	S.s	F (3-287)	p	Fark
Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği	İlk Çocuk ^a	139	168.04	19.88	4.195	.006*	a>c b>c
	İkinci Çocuk ^b	85	169.08	20.16			
	Üçüncü Çocuk ^c	45	157.38	17.72			
	Dördüncü veya Daha Fazla ^d	22	170.00	20.36			
Çocuk Ana-Baba İlişkisi	İlk Çocuk ^a	139	53.24	10.18	2.344	.073	
	İkinci Çocuk ^b	85	50.55	11.22			
	Üçüncü Çocuk ^c	45	55.40	11.57			
	Dördüncü veya Daha Fazla ^d	22	50.86	12.32			
Olumsuz Model Olma	İlk Çocuk ^a	139	7.65	2.45	1.835	.141	
	İkinci Çocuk ^b	85	8.12	2.94			
	Üçüncü Çocuk ^c	45	8.53	3.28			
	Dördüncü veya Daha Fazla ^d	22	8.73	3.17			
Dijital İhmal	İlk Çocuk ^a	139	9.51	2.99	.290	.832	
	İkinci Çocuk ^b	85	9.47	2.75			
	Üçüncü Çocuk ^c	45	9.98	3.86			
	Dördüncü veya Daha Fazla ^d	22	9.50	4.44			
Verimli Kullanım	İlk Çocuk ^a	139	16.72	2.53	.816	.486	
	İkinci Çocuk ^b	85	16.36	2.50			
	Üçüncü Çocuk ^c	45	16.20	2.29			
	Dördüncü veya Daha Fazla ^d	22	16.14	2.59			
Risklerden Koruma	İlk Çocuk ^a	139	15.34	3.22	1.225	.301	
	İkinci Çocuk ^b	85	14.98	3.36			
	Üçüncü Çocuk ^c	45	14.33	2.97			
	Dördüncü veya Daha Fazla ^d	22	14.64	3.47			

*p<0.05

Tablo 7’de katılımcıların Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği, Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeğinden aldıkları puanlar çocuklarının doğum sıralarına göre yapılan ANOVA ile incelenmiştir. Buna göre Ebeveyn Medya Aracılık ölçeğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.05$). Varyansların homojenliği incelendikten sonra aradaki farklılığın tespiti için yapılan Bonferroni testine göre ortalamalar arasında istatistiksel anlamlı farklılaşmanın üçüncü çocuk ile ilk çocuk ve ikinci çocuk arasında olduğu bulunmuştur.

4.1.6 Ebeveynlerin Günlük İnternette Geçirdikleri Süreye Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu

Tablo 8’de ebeveynlerin günlük internette geçirdikleri süreye göre ölçeklerden aldıkları puanlar incelenmiştir.

Tablo 8. Ebeveynlerin Günlük İnternette Geçirdikleri Süreye Göre Alınan Puanların Farklılaşma Durumu

Boyutlar	İnternette Geçen Süre	N	Ort.	S.s	F (3-287)	p	Fark
Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği	1-1,5 Saat ^a	128	170.27	20.44	2.916	.035*	a>c
	2-2,5 Saat ^b	93	165.63	20.09			
	3-3,5 Saat ^c	48	160.83	19.32			
	4 Saat ve Üstü ^d	22	165.14	15.21			
Çocuk Ana-Baba İlişkisi	1-1,5 Saat ^a	128	52.73	11.12	3.284	.021*	c>b
	2-2,5 Saat ^b	93	50.20	10.46			
	3-3,5 Saat ^c	48	55.63	11.03			
	4 Saat ve Üstü ^d	22	55.45	10.08			
Olumsuz Model Olma	1-1,5 Saat ^a	128	7.48	2.72	5.566	.001*	c>a d>a d>b
	2-2,5 Saat ^b	93	7.92	2.57			
	3-3,5 Saat ^c	48	8.77	2.66			
	4 Saat ve Üstü ^d	22	9.68	3.62			
Dijital İhmal	1-1,5 Saat ^a	128	9.28	3.20	1.254	.290	
	2-2,5 Saat ^b	93	9.60	3.26			
	3-3,5 Saat ^c	48	9.79	3.07			
	4 Saat ve Üstü ^d	22	10.64	3.00			
Verimli Kullanım	1-1,5 Saat ^a	128	16.75	2.38	1.143	.332	
	2-2,5 Saat ^b	93	16.31	2.68			
	3-3,5 Saat ^c	48	16.06	2.70			
	4 Saat ve Üstü ^d	22	16.68	1.55			
Risklerden Koruma	1-1,5 Saat ^a	128	14.90	3.39	.425	.735	
	2-2,5 Saat ^b	93	15.20	3.24			
	3-3,5 Saat ^c	48	15.25	3.06			
	4 Saat ve Üstü ^d	22	14.50	2.99			

*p<0.05

Tablo 8’de katılımcıların Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği, Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeğinden aldıkları puanlar günlük internette geçen sürelerle göre yapılan ANOVA testi ile incelenmiştir. Buna göre Ebeveyn Medya Aracılık ve Çocuk Ana-Baba İlişki ölçeğinde ve Dijital Ebeveynlik Farkındalık ölçeğinin Olumsuz Model Olma alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p<0.05). Varyansların homojenliği incelendikten sonra aradaki farklılığın tespiti için yapılan Bonferroni testi uygulanmıştır. Buna göre Ebeveyn Medya Aracılık ölçeğinde ebeveynlerden günlük 1-1,5 saat internet kullananların 3-3,5 saat kullananlara göre daha kısıtlayıcı aracı rolde olduğu söylenebilir. Çocuk Ana-Baba İlişki ölçeği incelendiğinde günlük 3-3,5 saat internet kullanan ebeveynlerin 2-2,5 saat kullananlara göre daha olumsuz ilişkiler

kurduğu söylenebilir. Olumsuz Model Olma incelendiğinde interneti 4 saat ve üzerinde kullanan ebeveynlerin daha olumsuz rol model oldukları düşünülebilir.

4.2 Ebeveyn Medya Aracılığı Bulguları

4.2.1 Ebeveynlerin Ölçeklerden Almış Oldukları Puanların Korelasyonel İlişki Durumları

Tablo 9’da ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği, Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Tablo 9. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği, Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeğinden alınan puanlar arasındaki ilişki

Değişken	Pearson Korelasyon 1 (r)	2	3	4	5	6
Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ¹	(r) p N	1 291				
Çocuk Ana-Baba İlişkisi ²	(r) p N	-.354** .000 291	1 291			
Olumsuz Model Olma ³	(r) p N	-.272** .000 291	.416** .000 291	1 291		
Dijital İhmal ⁴	(r) p N	-.330** .000 291	.377** .000 291	.440** .000 291	1 291	
Verimli Kullanım ⁵	(r) p N	.522** .000 291	-.393** .000 291	-.393** .000 291	-.312** .000 291	1 291
Risklerden Koruma ⁶	(r) p N	.431** .000 291	-.309** .000 291	-.241** .000 291	-.371** .000 291	.485** .000 291

**p<0.01 (2-yönlü)

Dijital Ebeveynlik Farkındalığı Ölçeği, Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Bu bağlamda Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ile Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği ve Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin Dijital İhmal boyutları arasında negatif yönlü orta büyüklükte; Olumsuz Model Olma ile de negatif yönlü

küçük büyüklükte ilişkisinin olduğu; Verimli Kullanım boyutu ile pozitif yönlü büyük ilişkinin olduğu; Risklerden Koruma ile de pozitif yönlü orta ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği ile Dijital Ebeveynlik Farkındalık ölçeğinin Olumsuz Model Olma ve Dijital İhmal boyutu ile orta büyüklükte pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu ve Verimli Kullanım ve Risklerden Koruma ile de negatif yönlü orta büyüklükte bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

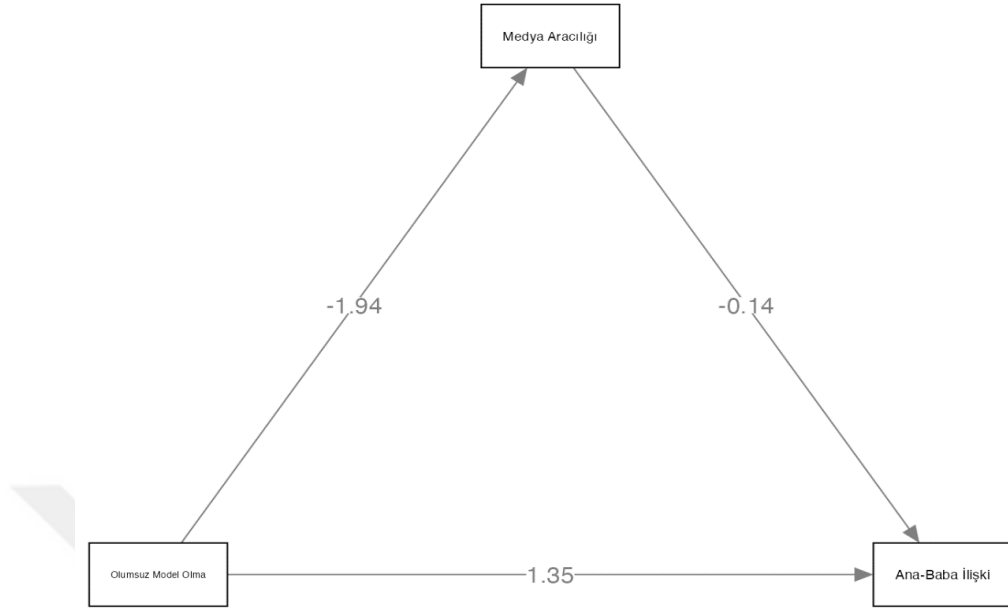
Ölçekler arasındaki ilişkiler bağlamında değerlendirme yapıldığında Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği, Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeğinden alınan puanlar arasındaki ilişkinin olması ve Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve Çocuk Ana-Baba İlişkisi arasındaki ilişkideki Medya Arabuluculuğunun aracılık etkisi incelenmiştir. Bu doğrultuda Olumsuz Model Olma, Dijital İhmal, Verimli Kullanım ve Risklerden Korumanın, Çocuk Ana-Baba İlişisine etkisinde Ebeveyn Medya Aracılık rolünün olabileceği bulgusuna ulaşılmıştır. Buna göre her bir bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki şekilsel gösterimi sunulmuş ardından istatistiksel tablolarına ve yorumlarına yer verilmiştir.

4.2.2 Dijital Ebeveynliğin Çocuk Ana Baba İlişkisi Üzerindeki Etkisinde Ebeveyn Medya Aracılık Rolünün Analizleri

4.2.2.1 Olumsuz model olmanın, çocuk ana-baba ilişkisi üzerindeki etkisinde ebeveyn medya aracılık rolünün analizi

Hipotez 1: Ebeveyn Medya Arabuluculuğu, Olumsuz Model Olma ile ebeveyn çocuk ilişkisindeki ilişkiye aracılık etmektedir.

Şekil 2’de Olumsuz Model Olmanın, Çocuk Ana-Baba İlişkisi üzerindeki etkisinde, Ebeveyn Medya Aracılık rolünün şekilsel gösterimi sunulmuştur.

Şekil 2. Ebeveyn Medya Aracılığı Olumsuz Model Olmada Aracılık Rolünün Şekilsel Gösterimi

Tablo 10. Ebeveyn Medya Aracılığı Olumsuz Model Olmada Aracılık Rolünün Kestirimleri

Etki Durumu	Etki	Yordama Katsayısı	SH	Alt Limit	Üst Limit	β	z
Dolaylı	Olumsuz Model Olma $\Rightarrow$ Ebeveyn Medya Aracılığı $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	0.276	0.08	0.12	0.43	0.071	3.43*
Bileşenler	Olumsuz Model Olma $\Rightarrow$ Ebeveyn Medya Aracılığı	-1.943	0.40	-2.73	-1.15	-0.272	-4.83*
	Ebeveyn Medya Aracılığı $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	-0.142	0.03	-0.20	-0.08	-0.259	-4.87*
Doğrudan	Olumsuz Model Olma $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	1.351	0.21	0.94	1.76	0.346	6.49*
Toplam	Olumsuz Model Olma $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	1.627	0.21	1.22	2.04	0.417	7.80*

* $p < .01$; SH = Standart Hata; GA=Güven Aralığı

Değişkenler arasındaki ilişkiler göz önünde bulundurularak Olumsuz Model Olmanın, Çocuk Ana-Baba İlişkisi üzerindeki etkisinde Ebeveyn Medya Aracılığının aracılık rolü incelenmiştir. Dolaylı etki incelendiğinde $\beta = .07$; $Z = 3.43$; $p < .01$ olduğu; Bileşenler incelendiğinde Olumsuz Model Olmanın Ebeveyn Medya Aracılığında $\beta = -.27$; $Z = -4.83$; $p < .01$ olduğu; Ebeveyn Medya Aracılığının, Çocuk Ana-Baba

İlişkisinde $\beta = -.26$; $Z = -4.87$; $p < .01$ olduğu; Doğrudan Etki incelendiğinde $\beta = .35$; $Z = 6.49$; $p < .01$ olduğu ve Toplam Etki incelendiğinde $\beta = .42$; $Z = 7.80$; $p < .01$ olduğu tespit edilmiştir.

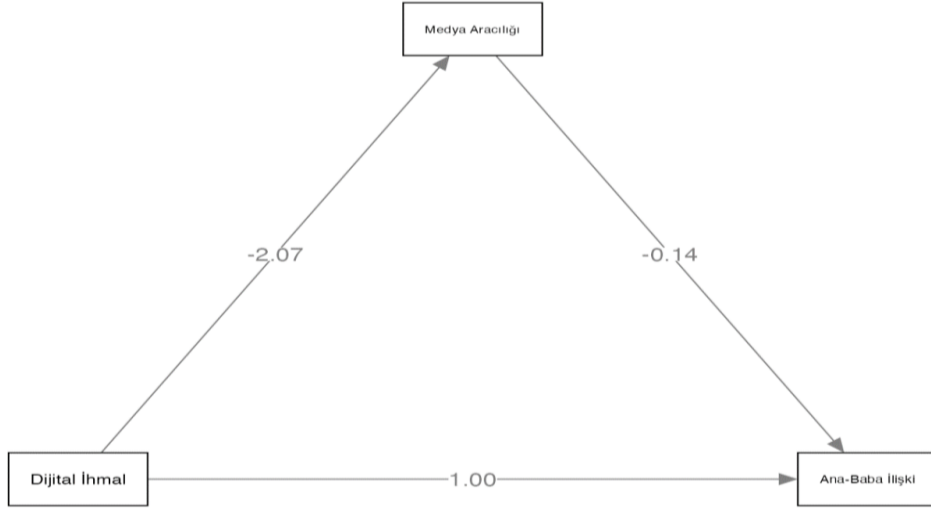
Toplam etki incelendiğinde, aracılık modellemesi uygulandığında oluşan Olumsuz Model Olmanın Çocuk Ana-Baba İlişkisi üzerindeki doğrudan etkisinin azaldığı ancak hala anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Olumsuz Model Olma ile Çocuk Ana-Baba İlişkisi arasında Ebeveyn Medya Aracılığının istatistiksel olarak anlamlı şekilde kısmi aracılık yaptığı bulgusuna ulaşılmıştır. Medya arabuluculuğunun, Olumsuz Model Olma ile Çocuk Ana-Baba İlişkisi arasında aracılık etkisi dolaylı etkinin ($\beta = 0,071$), toplam etkiye ($\beta = 0,416$) oranıyla yaklaşık %17 olarak hesaplanmıştır.

Birinci hipotezi test etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda ebeveyn medya arabuluculuğu, dijital ebeveynlik farkındalığının Olumsuz Model Olma alt boyutu ile ebeveyn çocuk ilişkisi arasında kısmi aracı değişken olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda bir diğer deyişle Olumsuz Model Olmanın etkilerinin, Ebeveyn Medya Aracılığı davranışları ile birlikte, çocuk ana-baba ilişkisini pozitif yönde etkilediği söylenebilir.

4.2.2.2 Dijital ihmalin ana-baba ilişkisi üzerindeki etkisinde ebeveyn medya aracılığının aracılık rolünün analizi

Hipotez 2: Ebeveyn Medya Arabuluculuğu, Dijital İhmal ile ebeveyn çocuk ilişkisindeki ilişkiye Aracılık etmektedir.

Şekil 3'te Dijital İhmalin Ana-Baba İlişkisi üzerindeki etkisinde Ebeveyn Medya Aracılığının aracılık rolünün şekilsel gösterimi sunulmuştur.

Şekil 3. Ebeveyn Medya Aracılığının Dijital İhmalde Aracılık Rolünün Şekilsel Gösterimi

Tablo 11. Ebeveyn Medya Aracılığının Dijital İhmalde Aracılık Rolünün Kestirimleri

Etki Durumu	Etki	Yordama Katsayısı	SH	Alt Limit	Üst Limit	β	z
Dolaylı	Dijital İhmal $\Rightarrow$ Ebeveyn Medya Aracılığı $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	0.291	0.08	0.14	0.45	0.085	3.66*
Bileşenler	Dijital İhmal $\Rightarrow$ Ebeveyn Medya Aracılığı	-2.068	0.35	-2.75	-1.39	-	-
	Ebeveyn Medya Aracılığı $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	-0.141	0.03	-0.20	-0.08	-	-
Doğrudan	Dijital İhmal $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	1.003	0.19	0.63	1.38	0.292	5.26*
Toplam	Dijital İhmal $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	1.294	0.19	0.93	1.66	0.377	6.92*

* $p < .01$; SH = Standart Hata; GA=Güven Aralığı

Değişkenler arasındaki ilişkiler göz önünde bulundurularak Dijital İhmalin Çocuk Ana-Baba İlişkisi üzerindeki etkisinde Ebeveyn Medya Aracılığının aracılık rolü incelenmiştir. Dolaylı etki incelendiğinde $\beta = .08$; $Z = 3.66$; $p < .01$ olduğu; Bileşenler incelendiğinde Dijital İhmalin, Ebeveyn Medya Aracılığında $\beta = -.33$; $Z = -5.96$; $p < .01$ olduğu; Ebeveyn Medya Aracılığının, Çocuk Ana-Baba $\beta = -.26$; $Z = -4.64$; $p < .01$ olduğu; Doğrudan Etki incelendiğinde $\beta = .29$; $Z = 5.26$; $p < .01$ olduğu ve Toplam Etki incelendiğinde $\beta = .38$; $Z = 6.92$; $p < .01$ olduğu tespit edilmiştir.

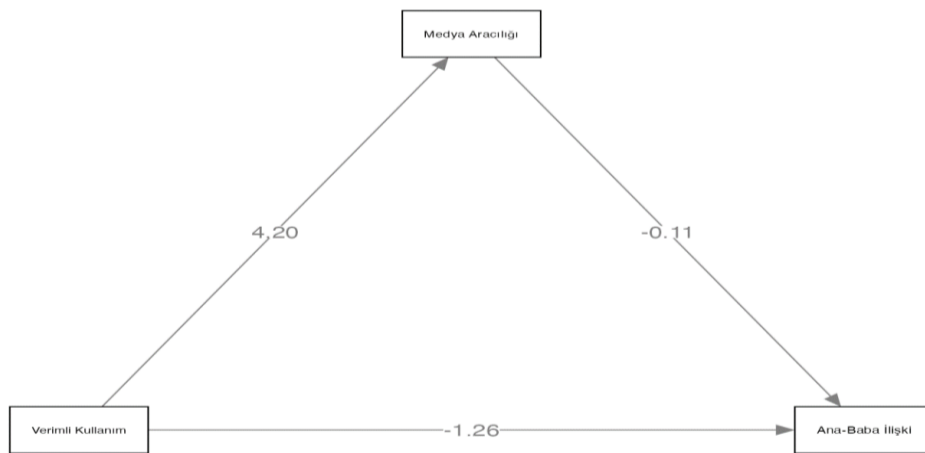
Toplam etki incelendiğinde, aracılık modellemesi uygulandığında oluşan Dijital İhmalin, Çocuk Ana-Baba İlişkisi üzerindeki doğrudan etkisinin azaldığı ancak hala anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Dijital İhmal ile Çocuk Ana-Baba İlişkisi arasında Ebeveyn Medya Aracılığının istatistiksel olarak anlamlı şekilde kısmi aracılık yaptığı bulgusuna ulaşılmıştır. Medya arabuluculuğunun, Dijital İhmal ile Çocuk Ana-Baba İlişkisi arasında aracılık etkisi dolaylı etkinin ($\beta=0,085$), toplam etkiye ($\beta=0,377$) oranıyla yaklaşık %22 olarak hesaplanmıştır.

İkinci hipotezi test etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda ebeveyn medya arabuluculuğu, dijital ebeveynlik farkındalığının Dijital İhmal alt boyutu ile ebeveyn çocuk ilişkisi arasında kısmi aracı değişken olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda bir diğer deyişle Dijital İhmalin olumsuz etkilerinin Ebeveyn Medya Aracılığı ile birlikte Çocuk Ana-Baba ilişkisinde olumsuz ilişkiyi azaltabileceği söylenebilir.

4.2.2.3 Verimli kullanımın çocuk ana-baba ilişkisi üzerindeki etkisinde ebeveyn medya aracılığının aracılık rolünün analizi

Hipotez 3: Ebeveyn Medya Arabuluculuğu, Verimli Kullanım ile ebeveyn çocuk ilişkisindeki ilişkiye aracılık etmektedir.

Şekil 4'te Verimli Kullanımın Çocuk Ana-Baba İlişkisi üzerindeki etkisinde Ebeveyn Medya Aracılığının aracılık rolünün şekilsel gösterimi sunulmuştur.

Şekil 4. Ebeveyn Medya Aracılığının Verimli Kullanımda Aracılık Rolünün Şekilsel Gösterimi

Tablo 12. Ebeveyn Medya Aracılığının Verimli Kullanımda Aracılık Rolünün Kestirimleri

Etki Durumu	Etki	Yordama Katsayısı	SH	Alt Limit	Üst Limit	β	z
Dolaylı	Verimli Kullanım $\Rightarrow$ Ebeveyn Medya Aracılığı $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	-0.469	0.15	-0.76	-0.18	-0.106	-3.13*
Bileşenler	Verimli Kullanım $\Rightarrow$ Ebeveyn Medya Aracılığı	4.201	0.40	3.41	4.99	0.522	10.45*
	Ebeveyn Medya Aracılığı $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	-0.112	0.03	-0.18	-0.04	-0.204	-3.28*
Doğrudan	Verimli Kullanım $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	-1.262	0.27	-1.80	-0.73	-0.287	-4.62*
Toplam	Verimli Kullanım $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	-1.731	0.24	-2.20	-1.26	-0.393	-7.28*

* $p < .01$; SH = Standart Hata; GA=Güven Aralığı

Değişkenler arasındaki ilişkiler göz önünde bulundurularak verimli kullanımın Çocuk Ana-Baba İlişkisi üzerindeki etkisinde Ebeveyn Medya Aracılığının aracılık rolü incelenmiştir. Dolaylı etki incelendiğinde $\beta = -.11$; $Z = -3.13$; $p < .01$ olduğu; bileşenler incelendiğinde verimli kullanımın Ebeveyn Medya Aracılığında $\beta = .52$; $Z = 10.45$; $p < .01$ olduğu; Ebeveyn Medya Aracılığının, Çocuk Ana-Baba İlişkisinde ($\beta = -.20$; $Z = -3.28$; $p < .01$ olduğu; Doğrudan Etki incelendiğinde $\beta = -.29$; $Z = -4.62$; $p < .01$ olduğu ve Toplam Etki incelendiğinde $\beta = -.39$; $Z = -7.28$; $p < .01$ olduğu tespit edilmiştir.

Toplam etki incelendiğinde, aracılık modellemesi uygulandığında oluşan Verimli Kullanımın, Çocuk Ana-Baba İlişkisi üzerindeki doğrudan etkisinin azaldığı ancak hala anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Verimli Kullanım ile Çocuk Ana-Baba İlişkisi arasında Ebeveyn Medya Aracılığının istatistiksel olarak anlamlı şekilde kısmi aracılık yaptığı bulgusuna ulaşılmıştır. Medya arabuluculuğunun, Verimli Kullanım ile Çocuk Ana-Baba İlişkisi arasında aracılık etkisi dolaylı etkinin ($\beta = 0.106$), toplam etkiye ($\beta = 0.393$) oranıyla yaklaşık %26 olarak hesaplanmıştır.

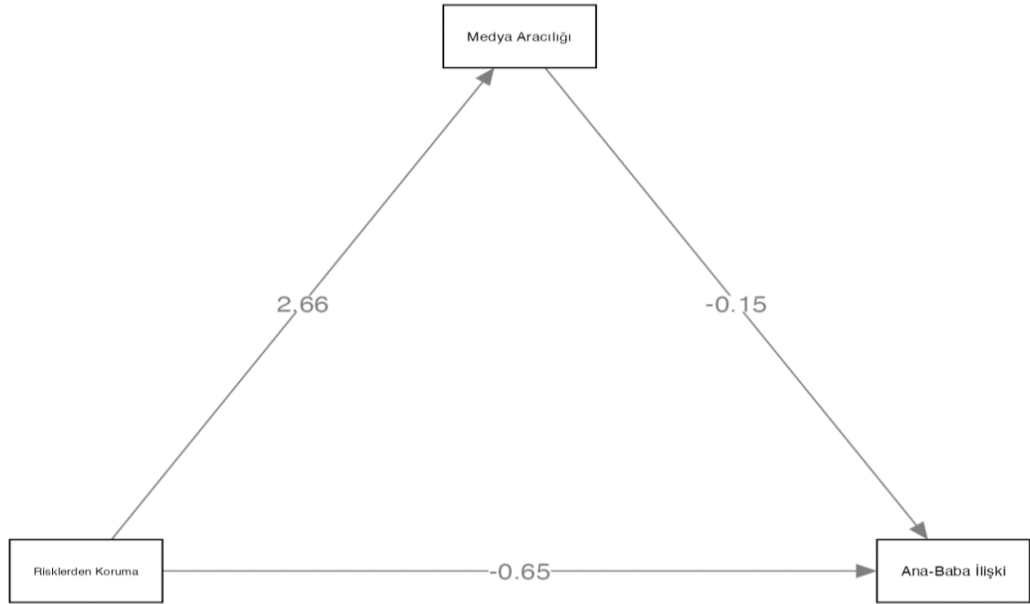
Üçüncü hipotezi test etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda ebeveyn medya arabuluculuğu, dijital ebeveynlik farkındalığının Verimli Kullanım alt boyutu ile

ebeveyn çocuk ilişkisi arasında kısmi aracı değişken olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda bir diğer deyişle Verimli Kullanım arttıkça Ebeveyn Medya Aracılığı ile birlikte Çocuk Ana-Baba İlişkisindeki olumsuz ilişkiyi azaltabileceği söylenebilir.

4.2.2.4 Risklerden korumanın çocuk ana-baba ilişkisi üzerindeki etkisinde ebeveyn medya aracılığının aracılık rolünün analizi

Hipotez 4: Ebeveyn Medya Arabuluculuğu, Risklerden Koruma ile ebeveyn çocuk ilişkisindeki ilişkiye aracılık etmektedir.

Şekil 5'te Risklerden Korumanın Çocuk Ana-Baba İlişkisi üzerindeki etkisinde Ebeveyn Medya Aracılığının aracılık rolünün şekilsel gösterimi sunulmuştur.

Şekil 5. Ebeveyn Medya Aracılığının Risklerden Korumada Aracılık Rolünün Şekilsel Gösterimi

Tablo 13. Ebeveyn Medya Aracılığının Risklerden Korumada Aracılık Rolünün Kestirimleri

İlişki Durumu	Etki	Yordama Katsayısı	SH	Alt Limit	Üst Limit	β	z
Dolaylı	Risklerden Koruma $\Rightarrow$ Ebeveyn Medya Aracılığı $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	-0.393	0.10	-0.59	-0.20	-0.117	-3.96*
Bileşenler	Risklerden Koruma $\Rightarrow$ Ebeveyn Medya Aracılığı	2.656	0.33	2.02	3.29	0.431	8.15*
	Ebeveyn Medya Aracılığı $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	-0.148	0.03	-0.21	-0.08	-0.271	-4.53*
Doğrudan	Risklerden Koruma $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	-0.648	0.20	-1.04	-0.25	-0.192	-3.22*
Toplam	Risklerden Koruma $\Rightarrow$ Çocuk Ana-Baba İlişki	-1.042	0.19	-1.41	-0.67	-0.309	-5.53*

* $p < .01$; SH = Standart Hata; GA=Güven Aralığı

Değişkenler arasındaki ilişkiler göz önünde bulundurularak Risklerden Korumanın, Çocuk Ana-Baba İlişkisi üzerindeki etkisinde Ebeveyn Medya Aracılığının aracılık rolü incelenmiştir. Dolaylı etki incelendiğinde $\beta = -.12$; $Z = -3.96$; $p < .01$ olduğu; Bileşenler incelendiğinde Risklerden Korumanın, Ebeveyn Medya Aracılığında $\beta = .43$; $Z = 8.15$; $p < .01$ olduğu; Ebeveyn Medya Aracılığının, Çocuk Ana-Baba İlişkisinde $\beta = -.27$; $Z = -4.53$; $p < .01$ olduğu; Doğrudan Etki incelendiğinde $\beta = -.19$; $Z = -3.22$; $p < .01$ olduğu ve Toplam Etki incelendiğinde $\beta = -.31$; $Z = -5.53$; $p < .01$ olduğu tespit edilmiştir.

Toplam etki incelendiğinde, aracılık modellemesi uygulandığında oluşan Risklerden Korumanın, Çocuk Ana-Baba İlişkisi üzerindeki doğrudan etkisinin azaldığı ancak hala anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Risklerden Koruma ile Çocuk Ana-Baba İlişkisi arasında Ebeveyn Medya Aracılığının istatistiksel olarak anlamlı şekilde kısmi aracılık yaptığı bulgusuna ulaşılmıştır. Medya arabuluculuğunun, Risklerden Koruma ile Çocuk Ana-Baba İlişkisi arasında aracılık etkisi dolaylı etkinin ($\beta = 0.117$), toplam etkiye ($\beta = 0.309$) oranıyla yaklaşık %37 olarak hesaplanmıştır.

Dördüncü hipotezi test etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda ebeveyn medya arabuluculuğu, dijital ebeveynlik farkındalığının Risklerden Koruma alt boyutu ile ebeveyn çocuk ilişkisi arasında kısmi aracı değişken olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda bir diğer deyişle Risklerden Koruma arttıkça Ebeveyn Medya Aracılığı ile birlikte çocuk ana-baba ilişkisindeki olumsuz ilişkiyi azaltabileceği söylenebilir.

5. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın ilk amacı olan dijital ebeveynlik farkındalığı, medya arabuluculuğu ve ebeveyn çocuk ilişkisinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi ve ikinci amacı olan dijital ebeveynlik farkındalığı ile ebeveyn çocuk ilişkisi arasında medya arabuluculuğunun aracılık rolüne ilişkin toplanan verilerin analizi sonucu elde edilen bulguların gerek çalışma grubunun özelliklerine gerekse de alan yazında ortaya konan araştırmalar ile tartışılması yapılmıştır.

5.1 Araştırmanın İlk Amacına Yönelik Tartışma

Araştırmanın ilk amacı olan; dijital ebeveynlik farkındalığı, medya arabuluculuğu ve ebeveyn çocuk ilişkisinin demografik değişkenlere ilişkin alan yazında ortaya konan araştırmalar ile tartışması sırasıyla yapılmıştır.

5.1.1 Ebeveynin Cinsiyetine Göre

Ebeveyn cinsiyeti değişkenine göre alınan puanların farklılaşma durumu incelendiğinde; medya aracılığında ve ebeveyn çocuk ilişkisinde anlamlı bir farklılaşma görülememişken dijital ebeveynlik davranışlarında olumsuz model olma alt boyutunda anne ve babalar arasında farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Farklılaşmanın babalar aleyhine olduğu ve dolayısı ile babaların annelerden daha fazla çocuklara dijital ebeveynlik noktasında olumsuz model olduğu tespit edilmiştir.

Alan yazında ortaya konan araştırmalar incelendiğinde olumlu ebeveyn çocuk ilişkisi alt boyutunun cinsiyete göre annelerin lehine farklılaştığını ve annelerin babalara göre çocukları ile daha olumlu ebeveyn çocuk ilişkisi kurduğunu göstermiştir (Dulkadir Yaman, 2019; Anderson, 2016; Nikken ve de Haan, 2015; Vural Şenel, 2020). Yaylacı (2019) yaptığı araştırmasında ebeveynlerin cinsiyetleri ile ebeveyn

çocuk ilişkileri arasında anneler lehine olumlu yönde anlamlı bir farklılık tespit etmiştir. Nitekim anne çocuk ilişkisinde baba çocuk ilişkisine göre daha az çatışmaların olduğunu ifade eden araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Driscoll ve Pianta 2011; Chen ve Zhang, 2010). Lwin ve ark., (2021) çalışmalarında, anne ve babanın cinsiyetinin çocukların ekran süresi üzerinde belirgin bir etkisinin olduğunu ve özellikle, anne figürünün daha katı bir düzenleme yaklaşımı benimsediği ve bu durumun çocukların ekran süresini azalttığı belirtmişlerdir.

Bu araştırma sonuçlarına göre annelerin çocuklarıyla babalara göre biraz daha fazla ebeveyn çocuk ilişkisi kurmalarından kaynaklandığı düşünülebilir. Buna ek olarak çocuklar annelerini babalarından fazla rol model alıp annelerin sözlerini dinliyor olabilir, dolayısıyla anneler ile çocukların dijital alanları da birbiriyle örtüştüğü düşünülmektedir (Kazan ve Sarısoy, 2021; Yıldırım, 2023).

Alan yazında bu araştırma bulgusu ile örtüşmeyen çalışmalar da bulunmaktadır. Ebeveynlerin cinsiyetinin okul öncesi çocukların medya kullanımı üzerindeki etkilerinin incelendiği bazı çalışmalarda anne ve babanın cinsiyetinin çocukların medya kullanımı üzerinde önemli bir etkisi olduğu özellikle de baba figürünün varlığı çocukların dijital oyun davranışlarını olumlu yönde etkilediğini bulgulanmıştır (Shin ve Li, 2017; Connell ve ark., 2015). Bu bağlamda babaların çocukları ile ortak dijital bir alan oluşturdukları düşünülebilir. Warren (2020) yaptığı çalışmada, çocukların televizyon izleme alışkanlıkları üzerinde ebeveynlerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark bulmamıştır. Benzer şekilde Pons, Bennasar-Veny ve Yañez (2020) ebeveynlerin ekran sürelerini düzenleme davranışlarını inceledikleri çalışmada, ebeveynlerin cinsiyetlerinin ekran süresini düzenlemede anlamlı bir farklılık oluşturmadığını bulgulamışlardır. Kopuz, Turgut ve Aktı Aslan'ın (2022) araştırmasında ebeveynlerin cinsiyeti ile dijital ebeveynlik davranış ve tutumu arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Öner ve Yılmaz'ın (2001) yaptığı bir araştırmaya göre, ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya konmuştur. Ersoy (2013) araştırmasında ebeveynlerin cinsiyetinin ebeveyn çocuk ilişkisi üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Urfa (2020) ebeveynlerin cinsiyetinin okul öncesi çocukların akıllı telefon

kullanımı üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmada, anne ve babanın cinsiyetinin çocukların akıllı telefon kullanımı üzerinde önemli bir etkisi olmadığını ortaya koymuşlardır.

Bu araştırma bulguları değerlendirildiğinde, cinsiyetlerine göre ebeveynlerin çocuk ilişkisinde benzer düzeyde ilgisiz oldukları düşünülebilir. Tam aksi olarak benzer düzeyde ilgiye sahip olabilecekleri de göz ardı edilmemelidir. Bunun yanı sıra, ebeveynlerin medya arabuluculuk davranışlarında, ebeveyn çocuk iletişiminde ve dijital ebeveynlik davranışlarında ebeveynlerin çocuğa karşı tutumları, ebeveynlerin birbirine karşı tutumları, ebeveynlerin dijital dünyaya ve araçlarına karşı takındıkları tavırlar ile bu alana ait hakimiyetleri gibi pek çok değişken de etkilidir.

5.1.2 Ebeveynin Çalışma Durumuna Göre

Ebeveynlerin çalışma durumlarına göre alınan puanların farklılaşma durumu incelendiğinde, çalışan ebeveynlerin çalışmayanlara göre olumsuz model olma puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre çalışan ebeveynlerin olumsuz rol model olma konusunda dijital ebeveynlik farkındalığının çalışmayanlara göre daha düşük olduğu söylenebilir. Diğer bir deyişle çalışan ebeveynler, çalışmayan ebeveynlere göre olumsuz model olma eğilimindedirler. İlgili alan yazın incelendiğinde benzer ve farklı sonuçlara ulaşan çalışmalara rastlanmaktadır.

Radesky ve ark. (2016) yaptıkları çalışmada, çalışan ebeveynlerin teknoloji kullanımının çocuklarının bağımsız oyun sürelerini olumsuz etkilediğini tespit etmişlerdir. Baryal ve ark. (2017) ve Özyürek (2004) araştırmalarında, çalışan ebeveynlerin özellikle de annelerin aile içi çocukla iletişiminin çalışmayan ebeveynlere göre olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Yıldırım (2023) çalışan annelerin daha olumsuz tutum sergilediğini belirtmiştir. Annelerin iş hayatında olmasından kaynaklı; fizyolojik, zihinsel ve psikolojik olarak yorulması nedeniyle evde çocukları ile birincil ilgilenen kişi de olduklarından dolayı çocuklarını evde olumsuz etkiliyor olabilirler (Akdeniz, 2020).

Bu araştırma bulgularından farklı sonuçlara ulaşan çalışmalarda mevcuttur. Bastırmacı (2022) çalışan annelerin genellikle daha aktif bir dijital ebeveynlik rolü

üstlendiklerini ve çocuklarının dijital medya kullanımını daha iyi yönettiklerini buna karşın babaların çalışıp çalışmama durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Cabello Hutt ve ark. (2017) çalışan ebeveynlerin genellikle daha fazla dijital ebeveynlik farkındalığına sahip olduklarını ve çocuklarının internet kullanımını daha aktif bir şekilde yönettiklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde çalışan ebeveynlerin dijital ebeveynlik stratejilerinin çocuklarının bağımsızlık, sorumluluk alma ve problem çözme becerilerini olumlu etkilediği konusunda yapılan çalışmalar ortaya koymuştur (Valkenburg ve Peter, 2011).

Bazı araştırmalar, çalışan ebeveynlerin çocuklarının daha az denetime tabi olduğu durumlarla başa çıkmak zorunda kalmaları nedeniyle çocukların kendi başlarına daha fazla karar alma ve problem çözme becerilerini geliştirdiğini bulmuştur (McDaniel ve Coyne, 2016). Çalışan ebeveynlerin genellikle daha fazla dijital ebeveynlik farkındalığına sahip olduğu, bağımsızlık, sorumluluk alma ve problem çözme becerilerini geliştirmede daha etkili olabileceği, genellikle daha aktif bir dijital ebeveynlik rolü üstlendiğini ve çocuklarının internet kullanımını daha etkili bir şekilde yönettiklerini bulgulayan farklı çalışmalar da bulunmaktadır (Saltuk ve Erciyes, 2020; Söğütler ve Başer, 2023; Teke, 2023). Bunun nedeni çalışan ebeveynlerin iş yerlerinde dijital dünyayı kullanıyor olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Bir başka boyutta ise çalışan ebeveynlerin daha yüksek eğitim düzeyine sahip olabileceği ihtimali de düşünüldüğünde hem çocuk gelişimine hem de teknolojik yeniliklere ayak uydurabilen bireyler olması durumu da söz konusu olabilir. Sonuç olarak, çalışan ebeveynlerin olumsuz model olma davranışlarına ilişkin bulguların, çeşitli faktörlerin etkileşimi ve karmaşıklığı göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi önemlidir.

5.1.3 Ebeveynin Eğitim Durumuna Göre

Çalışmada, ebeveynlerin eğitim durumlarına göre alınan puanların farklılaşma durumu incelendiğinde Dijital Ebeveynlik Farkındalığı, Ebeveyn Medya Aracılığı ve Çocuk Ana-Baba İlişkisi ebeveynlerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmamaktadır. Fakat ortalamalar incelendiğinde ön lisans mezunu olan ebeveynlerin daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. En düşük ortalamaya ise ortaokul mezunu ebeveynler sahiptir bulgusuna erişilmiştir. İlgili

alan yazın incelendiğinde benzer ve farklı sonuçlara ulaşan çalışmalara rastlanmaktadır.

Saygı'nın (2011) yaptığı çalışmada annelerin öğrenim durumları ile ebeveyn çocuk ilişkisi arasında anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde Eren (2022) yapmış olduğu çalışmada, annenin öğrenim durumu ile ebeveyn çocuk ilişkisi arasında anlamlı bir farklılık olmadığını ifade etmiştir. Arslan ve Öğretir Çelik (2020) çalışmaları, eğitim düzeyine göre ebeveyn tutumlarının farklılaşmadığını belirtmiştir.

Yine yapılan bazı çalışmalarda olumlu ebeveyn çocuk ilişkisinde dijital ebeveynlik davranışları bağlamında, ebeveynin öğrenim durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir (Çalışkan ve Özbay, 2015; Büyükşahin Çevik ve Çelikkaleli 2010; Durak ve Seferoğlu 2018; Yaman ve ark., 2019). Göldağ (2018) çalışmada ebeveynlerin eğitim düzeyleri yükseldikçe çocuklarına doğru dijital kullanım konusunda etkili iletişim kuramadıklarını bulgulamıştır. Bu bulgular, ebeveynlerin eğitim durumlarının dijital ebeveynlik, medya arabuluculuğu ve ebeveyn çocuk ilişkisinde bir farklılık yaratmadığını ortaya koymaktadır. Alınan akademik eğitimlerde, ebeveynlik ve dijital beceri ile bu beceriye ait çocuklarda davranış geliştirme öğretileri yapılmadığından dolayı ebeveynlik davranışları ile eğitim durumu arasında bir bağlantı olmadığı düşünülebilir. Farklı biçimde ele anılacak olursa, eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynler ile eğitim düzeyi düşük olan ebeveynlerin dijital davranışlarının benzer olduğu da düşünülebilir.

Bu bulguların aksine annenin eğitim seviyesinin olumsuz ebeveyn çocuk ilişkisinde anlamlı bir farklılığa neden olduğu, eğitim seviyesi ile olumsuz tutum arasında ters yönde ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalarda vardır (Seçer, Çeliköz ve Songül, 2008; Yıldırım, 2023). Redmiles'in (2018) çalışmada ise eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin, eğitim düzeyi düşük ebeveynlere göre çocukları üzerinde doğru medya kullanımı davranışı geliştirmede daha etkili oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bazı çalışmalarda, lisans mezunu annelerin daha demokratik tutum sergilediklerini; düşük eğitim seviyesindeki annelerin ise daha olumsuz tutum sergiledikleri ve çatışmaya meyilli oldukları belirtmiştir (Eroğlu, 2014; Özyürek ve

ark. 2019; Saygı, 2011). Alabay (2017) lisansüstü eğitime sahip annelerin, daha alt eğitim düzeyindeki ebeveynlere oranla daha az koruyucu tutum sergilediklerini bulgulamıştır. Tatlı ve ark. (2012) da çalışmalarında benzer sonuçları bulmuştur. Yıldırım (2023) yapmış olduğu araştırmada annenin öğrenim düzeyi ile ebeveyn çocuk ilişkisi arasında anlamlı bir farklılık olduğunu bu farklılığın lise düzeyinde eğitime sahip anneler lehine olduğunu ortaya koymuştur. Çakıcı'nın (2006) araştırmasına göre anne çocuk ilişkisinde anne öğrenim düzeyi arttıkça çocukla olan ilişkilerinin daha pozitif yönde olduğu sonucuna varılmıştır.

Telli ve Özkan (2016) araştırmasında öğrenim düzeyi yüksek olan babaların çocukları ile birlikte geçirdikleri zaman diliminde sıcak ve daha yakın ilişkiler içinde olduklarını, duygusal paylaşımda bulunduklarını ve aktif diyalog kurduklarını tespit etmiştir. Benzer şekilde, ilköğretim mezunu ebeveynlerin olumsuz ilişki puanları da eğitim düzeyi daha yüksek olanlara kıyasla anlamlı biçimde yüksek bulunmuştur (Aksoy ve Tatlı, 2019; Telli ve Özkan, (2016). Şahin ve Özyürek (2008) tarafından yapılan araştırmada, üniversite mezunu annelerin lise ve ilkokul mezunu annelere göre daha demokratik ebeveyn yapısına sahip oldukları ortaya konmuştur. Ayrıca üniversite mezunu annelerin aşırı korumacı, sert ve disiplinli tutumlarının, üniversite mezunu olmayan annelere göre daha düşük olduğu da çalışmanın bir başka bulgusudur.

Vural Şenel (2020) tarafından yapılan başka bir araştırmada da ebeveynlerin eğitim seviyeleri ile ebeveyn-medya arabuluculuğundaki aktif destekleyici ve kısıtlayıcı destekleyici destekleyici rolleri arasında olumlu bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Akkaya, Burcu ve Kapıkaya (2021) ebeveynlerin eğitim düzeylerinin internet izleme davranışları üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmada daha yüksek eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin genellikle çocuklarının internet kullanımını daha aktif bir şekilde izlediklerini ve daha fazla kontrol ettiklerini bulgulamışlardır. Gerzicakova, Dedkova ve Mylek (2023) daha yüksek eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin genellikle çocuklarının çevrimiçi etkinliklerini daha yakından izlediklerini ve çevrimiçi güvenlik konusunda daha bilinçli olduklarını ortaya koymuşlardır.

Carril ve ark. (2023) daha yüksek eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin genellikle daha rehberlik odaklı ve esnek bir dijital ebeveynlik tarzı benimsediklerini ortaya koymuşlardır. Bilge (2021) yaptığı çalışma ile ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile medya-aracılık rolleri arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu ortaya koymaktadır. Merdin (2017) çocukların medyayı ve dijital cihazları kullanımı konusunda ebeveynlerin aracılık rollerini araştırdığı çalışmasında ebeveynlerin eğitim düzeyleri arttıkça çocuğunun kendi başına dijital içerikleri kullanmasına izin vermediğini bulgulamıştır. Bu araştırma bulguları çerçevesinde düşünüldüğünde, ebeveynin eğitim seviyesi arttıkça dünyayı algılama, değişime ayak uydurma, çevreyi yönetme davranışları da gelişiyor olabilir. Bundan dolayı dijital dünyaya ve ona ait olan her türlü bileşene kolay adapta olabilirler. Bu adaptasyon, ebeveyn ile çocuk arasında ilişkide de farklılıklara neden olabilir.

5.1.4 Ebeveynin Yaşına Göre

Çalışmada yapılan analizler sonucunda, ebeveynlerin yaşları ile dijital ebeveynlik davranışları arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Özellikle 32-37 yaş arasındaki ebeveynler ile 31 yaş ve altındaki ebeveynler arasında bu farklılaşmanın daha belirgin olduğu ve 32-37 yaş arasındakilerin aleyhinde olduğu ortaya çıkmıştır. Livingstone ve Helsper (2008) tarafından yapılan araştırma, ebeveynlerin çocukların İnternet kullanımını yönetme şekillerinin yaşa göre anlamlı farklılıklar oluşacak şekilde değişebileceğini vurgulamışlardır. Yapılan bazı çalışmalarda da bu durumu destekler nitelikte sonuçlar bulunmuştur.

Jones ve Mitchell (2016) tarafından yapılan bir araştırmada da 32-37 yaş arasındaki ebeveynler ile 31 yaş ve altındaki ebeveynler arasında dijital ebeveynlik davranışlarında farklılıklar olduğunu ortaya konmuştur. Yapılan bir araştırmada, kısıtlayıcı engelleyici davranış oranının en yüksek 40 yaş ve üzerindeki ebeveynlerde olduğu aynı zamanda ebeveynlerin çocuklarıyla medyanın olumlu ve olumsuz yönlerini konuşarak aktif aracılık boyutunda ve çocukların dijital içerik kullanımını sınırlandıracak kurallar koyduğu kısıtlayıcı boyutta en yüksek oran 20-29 yaş grubunda gözlemlenmektedir (Bostancı ve Çakır, 2022; Yalçın, 2017). Bu sonuç,

Prensky'nin (2001) "40 yaş ve üzeri ebeveynlerin teknolojik gelişmelere uyum sağlama konusunda daha yavaş ilerlemelerinin etkisiyle" açıklanabilir.

Genç ebeveynlerin daha gelişmiş dijital becerilere sahip olmalarının, tehlikeler hakkında daha bilinçli davranmalarını sağladığını ve bu nedenle kısıtlayıcı destekleyici aracılık davranışlarını tercih ettiklerini bulgulayan çalışmalarda mevcuttur (Dulkadir Yaman, 2019; Vural Şenel, 2020). Collier, Lauricella ve Wartella (2016), yaptıkları çalışmada 40 yaş altı ebeveynlerin dijital medya içeriklerini çocuklarıyla birlikte daha fazla izleme eğiliminde olduğunu belirtmişlerdir, bu da çalışma bulgularını desteklemektedir. Ancak Yalçın'ın (2017) araştırmasında yüksek yaş grubundaki ebeveynlerin lehine dijital ebeveynlik alt boyutlarında anlamlı farklılaşmaların olduğunu ortaya koymuşlardır.

Manap'ın (2020) çalışmasında, sadece risklerden koruma boyutunda anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiş ve düşük yaş grubundaki ebeveynlerin risklerden koruma düzeylerinin arttığı görülmüştür. Genç ebeveynlerin, teknolojiye daha ilgili ve aşına oldukları için çocuklarının medya kullanımını daha yakından takip ettiği ve kısıtlayıcı destekleyici aracılık davranışlarına daha yatkın olduğu düşünülmektedir (Barkin ve ark., 2006; Connell ve ark., 2015; Yaman, 2018). Şendoğdu (2000), genç babaların daha ileri yaştaki babalara kıyasla baskı ve disiplin konusunda daha az eğilim gösterdiklerini belirlemiştir.

Bu bulgular, dijital ebeveynlik konusunda yaşın ve çocuk yetiştirme deneyiminin önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Genç ebeveynlerin daha teknolojiye hakim olmaları ve bu alandaki yenilikleri daha hızlı takip etmeleri, çocuklarının dijital medya kullanımını daha bilinçli bir şekilde yönetmelerini sağlayabilir. Ayrıca, ileri yaşıta olan ebeveynlerin dijital ebeveynlik konusundaki farkındalıklarının daha düşük olabileceği ve bu nedenle daha kısıtlayıcı bir yaklaşım sergiledikleri düşünülebilir. Ancak, yaşın tek başına belirleyici bir faktör olmadığını belirtmek önemlidir. Ebeveynlerin dijital ebeveynlik davranışları üzerinde etkili olan birçok başka faktör de bulunmaktadır, bunlar arasında ebeveynlerin kendi dijital okuryazarlık seviyeleri, kültürel ve ailevi geçmişleri ve çocuklarıyla olan iletişim tarzları gibi unsurlar yer almaktadır (Lopez Turley, 2003). Bu nedenle, dijital

ebeveynlik konusunda ebeveynlerin yaşının yanı sıra diğer faktörlerin de dikkate alınması önemlidir.

5.1.5 Çocuğun Doğum Sırasına Göre

Çocukların doğum sırasına göre alınan puanların farklılaşma durumu incelendiğinde anlamlı farklılaşmanın üçüncü çocuk ile ilk çocuk ve ikinci çocuk arasında olduğu ve üçüncü çocuk için ebeveynlerin kısıtlayıcı aracı rolde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer araştırmaları yapan çalışmalar incelendiğinde farklı sonuçlara ulaşan çalışmalara rastlanmıştır. Özyürek ve Tezel Şahin de (2005) çocuklarının doğum sırasının, babaların tutumunun anlamlı bir şekilde ilk çocuğa yönelik olumlu yönde değişmesine neden olduğunu saptamışlardır. Arabacı ve Ömeroğlu, (2013) doğum sırasına göre ebeveyn iletişimlerinde farklılaşma olduğu, farklılaşmanın doğum sırası düşük olan çocuk lehine olduğunu saptamışlardır. İnci ve Deniz, (2015) yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin çocuklarının doğum sırasına göre göstermiş oldukları tutumları incelendiklerinde baba lehine bir farklılaşma olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca, babaların daha çok ilk ve son çocuğa karşı daha olumlu tutum sergilerken ortanca çocuğa daha az olumlu tutumlar sergiledikleri de araştırmanın başka bir bulgusudur. Aksoy ve Tatlı'nın (2019) yaptıkları çalışmada ise babaların annelere göre ilk çocuk ile üçüncü ve sonrası çocuklarına göre ikinci çocuklarıyla daha iyi ilişkiler kurduklarını bulgulamışlardır. Benzer bulgular Uzun ve Baran'ın (2019) çalışmasında da tespit edilmiştir. Bazı araştırmalarda ise çocuk sayısı arttıkça babaların çocuklarına yönelik ilgilerinin anneye göre azaldığını (Seçer, Çeliköz ve Yaşa 2007; Kuruçırak, 2010); bazı araştırmalarda ise tam tersi olarak çocuk sayısı arttıkça babaların anneye göre çocuklarına yönelik ilgilerinin arttığı (Arabacı ve Ömeroğlu, 2013; Ishii-Kuntz, ve ark., 2004) ortaya konmuştur. Literatürde bu konuda bir uzlaşma mevcut değildir.

Çocuğun doğum sırası ile ebeveyn ilişkisi arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını bulgulayan çalışmalarda bulunmaktadır (Yaşar Ekici, 2018). Şendoğdu'nun (2000) yaptığı çalışmada ebeveynlerin arasında anlamlı farklılığın olmadığını, doğum sırası fark etmeksizin aşırı koyucu tutum sergilemediğini saptanmıştır. Bu araştırma bulguları gösteriyor ki çocuğun doğum sırası, ebeveynlerin

farklı davranışlar sergilemelerine neden olmaktadır. İlk çocuğa yönelik davranışların yoğunlaşmasının sebebi, ebeveynlerin ilk defa ebeveyn olma heyecanlarından kaynaklanıyor olabilir. Çocuk sayısı arttıkça bazı çalışma bulgularında görüldüğü üzere ilk çocuklara yönelik olumlu davranışlarda azalma görülürken bazı çalışmalarda ise artış görülmektedir. Bunun nedeni, ebeveynlerin daha tecrübeleri olmaları olabilir ya da ilk çocuğun yaşı itibarıyla kendisini dijital tehlikelerden koruyabileceğine olan inanç nedeniyle ebeveynin ilgisinin azalması olabilir. Tam tersi olarak da ebeveynler ilk çocuklarının yaşı itibarıyla daha bağımsız davranma isteğiyle birlikte dijital dünyadan gelebilecek çeşitli tehlikelere açık hale gelmelerinden kaynaklı daha yoğun ve olumlu ilişkiler kuruyor olabilirler. Tüm bu olası nedenlerin ebeveynlerin hem aile içi ilişkilerini hem dijital ebeveynlik davranışlarını hem de arabulucuk davranışlarını etkilediği düşünülebilir.

5.1.6 Ebeveynin Günlük İnternet Kullanımına Göre

Çalışmada ebeveynlerin günlük internette geçirdikleri süreye göre alınan puanların farklılaşma durumu incelendiğinde; ebeveyn medya aracılık ölçeğinde ebeveynlerden günlük 1-1,5 saat internet kullananların 3-3,5 saat kullananlara göre daha kısıtlayıcı aracı rolde olduğu ayrıca Çocuk Ana-Baba İlişki ölçeği incelendiğinde günlük 3-3,5 saat internet kullanan ebeveynlerin 2-2,5 saat kullananlara göre daha olumsuz ilişkiler kurduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu analiz bulgusuyla ilgili literatür araştırması yapıldığında pek çok farklı araştırmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmaların çoğu, ebeveynlerin dijital medya kullanımının çocukların medya alışkanlıkları, duygusal sağlığı ve akademik başarısı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir (Aral ve Doğan Keskin, 2018; Baker, Sanders ve Morawska, 2017; Nikken ve Schols, 2015; Merdin, 2017; Yıldız, Öztora ve Dağdeviren, 2022).

Başka bir çalışmada, ebeveynlerin dijital medya kullanımının çocukları ile kurdukları dijital iletişimi güçlendirerek çocukların duygusal ve sosyal gelişimi üzerinde olumlu etkileri olduğu bulunmuştur (Dulkadir Yaman, 2019). Lou ve ark. (2010) tarafından yapılan bir araştırmada, ebeveynlerin fazla internet kullanım süresinin, çocuklarının dijital medya kullanımını yönetmeleri üzerinde olumlu etkileri olabileceğini bulgulamışlardır. Baker, Sanders ve Morawska (2017) yaptıkları

çalışmada ebeveynlerin internet kullanım süresinin yüksek riskli aileler ile düşük riskli aileler arasında anlamlı bir farklılık oluşturmadığını belirtmişlerdir. Kopuz, Turgut ve Aktı Aslan (2022) ebeveynlerin dijital yetenekleri ile dijital ebeveynlik arasında düşük düzeyde ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

Çocuklarının medya kullanımı davranışlarını önemsemeyen ve onlara destek olmayan ebeveynlerin büyük çoğunluğunun, medyada daha uzun süreler geçirdiğini bulgulayan çalışmalarda mevcuttur (Lauricella ve ark., 2014; Vural Şenel, 2020; Yaman ve ark., 2019). Bu çalışmaların yanı sıra bazı araştırmalar, aşırı internet kullanımının aile içi ilişkileri olumsuz etkileyebileceğini ve ebeveynlerin çocuklarıyla yeterince zaman geçirememelerine neden olabileceğini öne sürmektedir (Güzel ve Dursun, 2020; Radesky ve ark., 2016; Yaylacı, 2019; Wang ve Cheng 2021). Livingstone ve Helsper'e (2008) göre, ebeveynlerin internet kullanımıyla ilgili aracılık davranışları kısıtlayıcı role kayarak genellikle çocukların medya tüketim alışkanlıklarını olumsuz etkilemekte ve Manap'a, (2020) göre de olumsuz model olma ve dijital ihmal düzeyi artmaktadır. Ebeveynlerin aşırı internet kullanımının ilgisiz ebeveynlik ve kısıtlayıcı ebeveynlik davranışlarını geliştirmelerine neden olduğu ve çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerini olumsuz etkileyebileceğini bulgulayan çalışmalarda bulunmaktadır (Lim ve You, 2019; Manap ve Durmuş, 2021; Pazarcıkcı, Ağralı ve Aydın, 2022).

Ebeveynlerin internet ve dijital materyalleri kullanım durumu arttıkça, bu alana olan hakimiyetleri de artmakta olabilir. Bu da çocuklarını doğru yönlendirme ile hem bu alandan daha fazla faydalanmalarını sağlarken hem de ortaya çıkabilecek zararlı unsurları engellemelerini kolaylaştırabilir. Bu durum ebeveynlerin daha iyi bir medya arabuluculuğu davranışı sergilemelerinin yanı sıra aile içi iletişimi de güçlendirmelerini sağlayabilir. Tam tersi olarak da ebeveynin internet ve dijital materyallerle fazla vakit geçirmeleri ebeveynlik davranışlarını aksatmalarına neden olabilir. Bu da çocuk üzerinde ve aile içi iletişim becerilerinde olumsuz etkiler oluşturabilir.

5.2 Araştırmanın İkinci Amacına Yönelik Tartışma

Araştırmanın ikinci amacı olan dijital ebeveynlik farkındalığı ile ebeveyn çocuk ilişkisi arasında medya arabuluculuğunun aracılık rolüne ilişkin alan yazında ortaya konan araştırmalar ile tartışması sırasıyla yapılmıştır.

Dijital Ebeveynlik Farkındalığı Ölçeği, Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Bu bağlamda Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ile Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği ve Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin Dijital İhmal boyutları arasında negatif yönlü orta büyüklükte; Olumsuz Model Olma ile de negatif yönlü küçük büyüklükte ilişkisinin olduğu; Verimli Kullanım boyutu ile pozitif yönlü büyük; Risklerden Koruma ile de pozitif yönlü orta ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği ile Dijital Ebeveynlik Farkındalık ölçeğinin Olumsuz Model Olma ve Dijital İhmal boyutu ile orta düzey büyüklükte pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu ve Verimli Kullanım ve Risklerden Koruma ile de negatif yönlü orta düzey büyüklükte bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Alan yazında medya arabuluculuğu, dijital ebeveynlik ve ebeveyn çocuk ilişkilerine dair farklı sonuçlara ulaşan ilişkisel araştırmalar mevcuttur.

Ebeveynlerin dijital cihazları ve içerikleri kullanım durumları ve bu materyallere karşı tutumları ile dijital ebeveynlik davranışları arasında olumlu yönde anlamlı ilişkiler olduğu ifade edilmektedir (Lou ve ark., 2010). Bostancı ve Çakır (2022) yaptıkları çalışmada ebeveynlerin aracılık davranışları ve dijital ebeveynlik farkındalıkları arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu ortaya koymuşlardır. . Jeffery, (2020) Ebeveyn çocuk ilişkisi ile dijital ebeveynlik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulmuştur

Bastırmacı (2022) çalışmasında, medya arabuluculuğu ile ebeveyn tutumlarının demokratik tutum alt boyutunda pozitif yönlü, otoriter ve hoş görülü tutum arasında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Benzer bulgular Wall (2022) tarafından yapılan çalışmada ebeveyn çocuk ilişkisi ile dijital ebeveynlik alt boyutları arasında ters yönlü anlamlı ilişkilerin olduğunu ortaya koymuştur.

Medya arabulucuk davranışlarının artması ile olumlu ebeveyn çocuk ilişkisi kurulması açısından önemlidir. Ancak ebeveynin fazla dijital materyal kullanımı çocuklarla olan ilişkilerini bozarak olumsuz sonuçlar doğurabilir (Coyne ve ark., 2017). Ayas ve Horzum (2011) yaptıkları çalışmada ebeveyn medya arabuluculuğu ile dijital ebeveynlik davranışları arasında dijital ihmal ve olumsuz model olma alt boyutlarında negatif yönlü bir ilişki bulmuştur. Paus Hasenbrink ve ark. (2012) yaptıkları çalışmada, çocukların dijital içerik kullanımı ile ebeveyn ilişkileri arasında; ebeveynlerin dijital davranışları ile arabuluculuk davranışları arasında pozitif anlamlı ilişkiler olduğunu bulgulamışlardır.

Ebeveynlerin çocuklarını dijital dünya ve materyalleri için doğru kullanım, kendini koruma ve öz denetim becerilerini kazandırması önemlidir. Bu kazanımları çocuklarına edindirebilmeleri için de dijital dünyayı iyi tanımalı, çağa uygun davranışlar sergilemeli ve çocukla olan iletişimlerini iyi kurabilmelilerdir.

Birbiri ile ilişkisi ortaya konan medya arabuluculuğu, dijital ebeveynlik ve ebeveyn çocuk ilişkisi arasında; çalışmadaki ölçekler bağlamında arabuluculuk değerlendirmesi yapıldığında Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği, Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeğinden alınan puanlar arasındaki ilişkinin olması ve Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve Çocuk Ana-Baba İlişkisi arasındaki ilişkideki Medya Arabuluculuğunun aracılık etkisi incelenmiştir.

Bu doğrultuda Olumsuz Model Olma, Dijital İhmal, Verimli Kullanım ve Risklerden Korumanın, Çocuk Ana-Baba İlişisine etkisinde Ebeveyn Medya Aracılığının pozitif anlamda etkisinin olabileceği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda yapılan alan yazın araştırmasında benzer ve farklı sonuçlara ulaşan çalışmalar olduğu görülmüştür.

Ebeveyn medya aracılık rolü anne, baba ve çocuklardan kaynaklı birçok etkenden etkilenmektedir (Anderson, 2016; Clark, 2011; Nikken ve Schols 2015; Shin ve Li, 2017). Ebeveyn medya aracılık rolleri, ebeveynlerin çocukları için dijital medyayı kullanma sürelerini ve doğru medya içeriğini çocuğa sunmak, takibini yapmak ve rehberlik etmek için kendilerince geliştirmiş oldukları bir takım

davranışlardan meydana gelmektedir (Nevski ve Siibak, 2016; Padilla Walker ve Coyne, 2011). Chaudron ve Beutel (2015) ebeveynlerle yaptıkları bir araştırmada, anne babaların dijital cihazlara karşı tutumlarının, çocuklarının dijital içerik ve cihazlara karşı tutumlarını ve kullanım alışkanlıklarını etkilediği ortaya koymuşlardır.

Farklı ebeveynlik stilleri, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımına nasıl aracılık ettiğini açıklamaya yordayıcı olabilmektedir. Hwang ve ark. (2017) iletişim becerilerinin de dahil olduğu ebeveyn öz yeterliliğinin yüksek olması halinde ebeveynin olumlu arabuluculuk davranışlarının artacağını ve ebeveyn çocuk ilişkisinin olumlu olacağını belirtmişlerdir. Çocukları üzerinde daha düşük düzeyde kontrol uygulayan ebeveynlerin (örneğin, hoşgörülü ve ihmalkar ebeveynlik tarzı), çocukların yüksek düzeyde ekrana maruz kalmaları olasılığını artırmaktadır (Bentley, Turner ve Jago, 2016; Coyne ve ark., 2017; Jago ve ark., 2010). Öte yandan, destekleyici olan ve daha yüksek düzeyde kontrol uygulayan ebeveynlerin (örneğin, otoriter ebeveynlik stilleri), aktif ve kısıtlayıcı arabuluculuk kullanma olasılıkları daha yüksektir (Coyne ve ark., 2017; Padilla Walker ve Coyne, 2011). Bu ebeveynlerin denetimden, kurallardan, disiplinden, sert cezalardan ve maddi ödüllerden yararlanma olasılıkları daha yüksektir. Çocukların dijital içerik kullanımları ebeveynlerinin arabuluculuk davranışlarından etkilenmektedir.

Çocukların medya kullanımı açısından, hoşgörülü ve ihmalkar ebeveynlere sahip çocukların medya kullanım düzeyleri daha yüksekken, otoriter ebeveynlere sahip çocukların medya kullanım düzeyleri daha düşük olacaktır (Fu ve ark., 2020). Aktif aracılığın internetin sağladığı imkanlarla karşılaşma olasılığını yükselttiği, kısıtlayıcı aracılığın ise risklerle karşılaşmayı minimum seviyeye indirdiği ifade edilmektedir (Clark, 2011; Livingstone ve ark., 2017; Lwin, Stanaland ve Miyazaki, 2008; Rodríguez, , VanOosten ve Igartua, 2018).

Kısıtlayıcı ve aktif aracılığın birlikte kullanılmasının ise internet için en etkili olan yöntem olduğu savunulan çalışmalar da bulunmaktadır (Livingstone ve Helsper, 2008; Valkenburg ve ark., 2013). Kirwil (2009) ile Duerager ve Livingstone (2012) çalışmalarında, ebeveynler içerisinde kısıtlayıcı aracılığın yaygın olarak kullanıldığını bulgulamışlardır. Chen ve Shi (2019) ve Rodideal (2020) tarafından yapılan

araştırmada; ailelerde kısıtlayıcı arabuluculuğun çocukların medya kullanım süresinin azaltılmasında daha etkili olduğu; aktif arabuluculuk ve ortak kullanımın medya risklerinin ortaya çıkmasının azaltılmasında ve çocukların eğitimini teşvik etmede etkili olduğu ortaya koymuşlardır.

Manap (2020) çalışmasında ebeveynlerin olumsuz model olma düzeyi arttıkça çocukların internet bağımlılığının arttığı; risklerden koruma düzeyi arttıkça da çocukların internet bağımlılığının azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Yıldırım (2021) araştırmasında ebeveynlerin, kısıtlayıcı aracılık davranışında bulunda oranının diğer aracılık davranışlarına nispeten yüksek çıktığını bulgulamıştır. Yapılan bazı çalışmalarda ebeveynlerin, çocuklarını medyanın risklerinden korumak için medyayı kullanımlarını katı biçimde sınırlandırarak kısıtlayıcı ebeveyn rolünü sergiledikleri görülmektedir (Duerager ve Livingstone, 2012; Yıldırım, 2021). Ancak bazı araştırmalar, aktif ve aşırı kısıtlayıcı medya aracılık davranışlarının çocukların sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebileceğini göstermektedir.

Literatürde ebeveynler küçük yaşlardaki çocuklarına aktif ebeveynlik davranışını daha az sergilerken kısıtlayıcı ebeveyn davranışını daha fazla sergilemekte ve tam tersi olarak büyük yaşlardaki çocuklarına aktif ebeveynlik davranışını daha fazla sergilerken kısıtlayıcı ebeveynlik davranışını daha sergilediğine dair araştırma bulguları da vardır (Beyens, Valkenburg ve Piotrowski, 2019; Collier ve ark., 2016; Gençtürk, 2022). Bu nedenle, ebeveynlerin medya aracılık stratejilerini çocukların duygusal ihtiyaçlarına ve sosyal gelişimine uygun olarak ayarlamaları önemlidir.

Ebeveynlerin aşırı kısıtlayıcı veya aşırı serbest bırakıcı medya aracılık davranışları, çocukların dijital bağımlılık riskini artırdığına dair araştırma bulguları da mevcuttur (Shin ve Li 2017; Rodideal, 2020). Çocukların ekrana fazla maruz kalması problem davranışların ortaya çıkmasına neden olabileceği gibi bu olumsuz durum, ebeveynlerin aktif medya aracılık davranışları ile düzeltilebileceğine dair araştırma bulguları mevcuttur (Collier ve ark., 2016; Lissak, 2018; Şen ve ark., 2020). Ayrıca ebeveynlerin çocuklarını, dijital cihazlar ve medya üzerinde otoriter biçimde kısıtlaması hem çocukları ile hem de aile içerisinde çatışmaların oluşmasına neden olduğuna dair bulgular da mevcuttur (Van Petegem ve ark., 2019).

Ebeveynler dijital ebeveynlik davranışları ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarından dolayı doğru rehberlik edememekte ve bundan dolayı çocuklarına karşı kısıtlayıcı davranışlar gösterebilmektedirler (Kaşıkçı ve ark., 2014). Anne babalar, çocuklarının doğru internet kullanıcısı olması konusunda desteklemeli, onları gelişimlerine uygun içeriklere yönlendirmede rehberlik etmelidirler. Böylece kısıtlayıcı arabuluculukta ortaya çıkabilecek olan çatışmalardan kaçınarak aktif destekleyici bir rol üstlenmiş olurlar (Turgut ve Aslan 2016; Zehir ve ark., 2019). Çocuğun dijital içeriklerle, gerçek hayattan ve sosyal ilişkilerden daha fazla zaman geçirmesi ebeveynlerde çocukları adına kaygılara neden olduğundan dolayı ebeveynlerin kısıtlayıcı arabuluculuk davranışları sergilemelerine neden olmaktadır (Benedetto ve Ingrassia, 2020).

Ebeveynlerin çocuklarıyla aile içi iletişimi, dijital materyaller üzerine ettikleri sohbetler çocukların sosyal yaşam becerilerini edinmede önemli derecede rol oynar (Clark, 2011; Çalapkulu ve Alp, 2020; Karaboğa, 2019). Ebeveynlerin kişisel özellikleri, teknolojiye ve çocuğuna karşı tutumları arabuluculuk davranışlarını etkilemektedir. Nitekim çalışmanın demografik bulgularıda bunu desteklemektedir. Etkin bir arabuluculuk için çocuğunu iyi tanımak, teknolojinin fırsat ve risklerini iyi bilmek, iyi bir rehberlik becerisi kazanmış olmak gereklidir denebilir.

5.3 Öneriler

Çalışmanın bu kısmında, araştırmacılara ve ebeveynlere yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.3.1 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Araştırmanın birinci ve ikinci amacından yola çıkarak araştırmacılara yönelik öneriler aşağıdaki sunulmuştur.

5.3.1.1 Bu tür çalışmaların sadece ebeveynlerin davranışlarına odaklanmanın yanı sıra, aile dinamikleri, çocukların özellikleri ve diğer dış faktörler gibi geniş bir perspektifi ele alması önerilebilir. Bu şekilde, daha kapsamlı ve derinlemesine bir anlayışla elde edilen araştırma bulguları, dijital ebeveynlik davranışlarını geliştirmek için daha etkili stratejiler oluşturulmasına katkı sağlayabilir.

5.3.1.2 Ebeveynlerin, dijital içeriklerin seçiminde çocuk açısından dikkat edilmesi gereken hususların ortaya çıkarılmasına yönelik konular ileriki araştırmaların konusu olabilir.

5.3.1.3 Çocuklara dijital okuryazarlık, bilgi okuryazarlığı, kodlama gibi eğitimlerin verilmesi ile hem ebeveynlerin hem de çocukların dijital içeriklere yönelik tutumlarında ne gibi bir değişiklik olacağının araştırılması da yine başka bir çalışmaların konusu olabilir.

5.3.1.4 Çocukların, dijital ortamlardaki sorunlarla başa çıkma çabalarında ebeveyn medya arabuluculuğunun katkısının ne olduğunun araştırılması da önerilebilir.

5.3.1.5 Ebeveynlerin kendi dijital ebeveynlik davranışlarını düzenlemede ve çocuklarına rol model olma konusunda yürüttüğü stratejileri ifade eden Dijital Ebeveyn Rehberliği üzerine bir ölçek çalışması yine bu alana değerli bir katkı sunabilir. Çünkü ebeveynlerin dijital ebeveynlik davranışları üzerine çalışmalara rastlanırken dijital ebeveyn rehberliği ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma ile ebeveyn hangi alanda yetersiz, hangi alanda geliştirmesi gereken bilgi, beceri ve davranışları olduğu konusunda farkındalık kazanabilir.

5.3.1.6 Okulların, dijital ebeveynlik üzerine ebeveynler ve çocuklar için ne gibi rehberlik çalışmaları yürüttükleri de yine başka bir araştırmanın konusu olabilir.

5.3.1.7 Dijital ebeveynlik davranışlarında çatışma çözme yöntemleri ile ilgili geniş kapsamlı ve ebeveynlere rehberlik edebilecek bir çalışma da yine alana katkı sunacağını düşünülen başka bir araştırma konusudur.

5.3.1.8 Kültürel farklılıkların ebeveyn çocuk ilişkisinde ve dijital ebeveynlik davranışlarında etkisinin olup olmadığının incelenmesi de alana katkı sunacağını düşünülen başka konudur.

5.3.2 Ebeveynlere Yönelik Öneriler

Araştırmanın birinci ve ikinci amacından yola çıkarak ebeveynlere yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur.

5.3.2.1 Ebeveynler, dijital platformların faydalarından çocuklarının yararlanmasını sağlamak ve zararlarından da çocuklarını korumak için çeşitli davranış, tutum ve beceri geliştirmelidirler. Bu gelişim süreci neticesinde ebeveyn ile çocuk arasında olumlu bir bağ kurulabilir. Böylece ebeveynler kendi arabuluculuk stillerini geliştirir ve kendi dijital ebeveynlik davranışlarını işe koşarak çocukları ile arasında doğru bir iletişim oluşturabilirler. Böylece ebeveyn çocuk çatışması yerine, birbirini anlayan ve birbirine ayak uyduran bir çift olabilirler.

5.3.2.2 Ebeveynler çocukların kullanımına uygun olduğu ifade edilen cihaz, uygulama ve programları öncelikle kendileri deneyerek tecrübe etmelidirler. Böylece hem çocuklarını doğru yönlendirerek iyi bir arabuluculuk etmiş olurlar hem de ortaya çıkabilecek sorunları daha önceden kestirebilir ve çocuklarını koruyabilirler.

5.3.2.3 Ebeveynlerin çocukların gelişim düzeylerine uygun, dijital iletişim becerilerini geliştirmeleri için eğitimler almaları sağlanabilir. Ayrıca çalışan ebeveynler içinde bu eğitimlerin iş başında verilmesi sağlanabilir. Buna ek olarak, bu konuda okul öncesi öğretmenleri, rehberlik ve psikolojik danışmanlar ile bilgi ve iletişim teknolojileri öğretmenleri bu konuda destek sağlayabilirler.

5.3.2.4 Aile içi ortak iletişim becerilerinin geliştirilmesi ile kullanılacak olan cihaz veya uygulamaların, kullanım süresi ve şekli ortaklaşa belirlenebilir.

5.3.2.5 Çocuklar, ebeveynleri ile paylaşım içerisinde dijital materyalleri kullanma becerilerini kazanmaları için uygulama ve cihaz kullanımı sırasında kısa videolar ile bu davranış özendirilebilir. Uygulama veya videolarda çıkan reklamlardan en az bir tanesinin ebeveyn çocuk birlikteliği ile dijital içerik izleme davranışı üzerine olması sağlanabilir.

5.3.2.6 Çocukların sanal platformlarda karşılaştıkları durumları doğru değerlendirmeleri için düzeylerine uygun eğitim içerikleri hazırlanarak ebeveynleri ile birlikte izlemesi sağlanabilir.

5.3.2.7 Çocukların günlük kullanım neticesinde, neyi izlediği, kullandığı veya oynadığı ile ilgili aile içi sohbetler edilebilir.

5.3.2.8 Çocukların teknolojik girişimlerinde sadece anneler değil babalar da sorumluluk almalıdırlar. Bunun için hem annelere hem de babalara yönelik eğitimler planlanabilir. Eğer varsa çocukların bakımından sorumlu diğer bireylerde bu eğitimlere katılmalıdırlar.

5.3.2.9 Ebeveynin eğitim düzeyine uygun olacak biçimde dijital ebeveynlik eğitimleri almaları sağlanabilir.

5.3.2.10 Medya arabuluculuğu, ebeveyn çocuk ilişkisi ve dijital ebeveynlik üzerine sivil toplum kuruluşları ile eğitim kurumları ebeveynlere rehberlik hizmetleri sunabilmelidir. Aynı zamanda ebeveynlerin bu rehberlik hizmetlerine kolaylıkla ulaşabilmesi sağlanmalıdır.

5.3.2.11 Ebeveynlerin dijital becerilerinin geliştirilmesi, çocuklarıyla birlikte hem üretimi (örnek: birlikte oyun geliştirme, video kaydetme) hem de medyanın tüketimi (örnek: doğru kaynaklara erişme, birlikte e-kitap okuma) açısından önem arz etmektedir. Örneğin; kelime oyunları oynanarak okuma yazma farkındalığı ve kelime hazinesinin gelişmesi sağlanabilir. Üç boyutlu tasarım oyunları ile uzaysal uzlamsal

düşünebilme becerileri geliştirilebilir. Çeşitli oyunlarla problem oluşturma ve var olan problemin çözümüne yönelik algoritmik düşünme becerilerinin gelişimine katkı sunulabilir. Bunların yanı sıra çocukların araştırmak istediği bir konu ile ilgili nerelere başvurması gerektiği, hangi program veya websiteleri kullanması gerektiği de birlikte kullanım ile öğretilir. Birlikte dijital hikayeler oluşturulup okunarak okuma duygusunun geliştirilmesi veya basılı hale getirilerek üretim duygusunun tatmini gerçekleştirilebilir.

5.3.2.12 Çocukların bağımsız dijital davranışlarını kontrol altında tutmak adına, Örneğin, Screen Time, Kaspersky Safekids gibi uygulamalar cihazlara yüklenebilir. Uzak bağlantı programları ile çocukların ne izlediği veya neyle uğraştığı anlık olarak kontrol edilerek uğrayacakları zararlar önlenir. Ayrıca ebeveynler, çocuklarının bağımsız davranışlarını izleyerek ilgi ve meraklarının neye yönelik olduğunu anlayarak buna göre düzenlenmiş bir içerik ortamı oluşturabilirler.

KAYNAKÇA

- Aarsand, L. A. (2011). Parents, expertise and identity work: the media conceptualized as a lifelong learning practice. *Pedagogy, Culture & Society*, 19(3), 435-455. <https://doi.org/10.1080/14681366.2011.607839>
- Adam Karduz, F. F. ve Keleşoğlu, F. (2020). Covid-19 Sürecinde dijital ebeveynliğin farklı Değişkenler açısından incelenmesi. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(68), 3619-3635. Doi : 10.26449/sss.2585
- Akçalı, S. İ. (2015). *Tüketim toplumunda çocukluğun yitişi*, S. İ. Akçalı (Ed.). Çocuk ve Medya. İçinde (5. Basım, ss. 267-279). Nobel Yayınları.
- Akdeniz, G. (2020). *Çalışan annelerin okul öncesi çocuklarında anne tutumlarının yıkıcı davranışlar üzerine etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez no: 642326)
- Akgün, E. ve Yeşilyaprak, B. (2010). Çocuk anababa ilişki ölçeği türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(24), 44-53. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/baunsobed/issue/50235/647940> adresinden edinilmiştir.
- Akkaya, S., Sen Burcu, G. ve Kapidere, M. (2021). Examining the relationship between multidimensional parenting styles and digital parenting awareness levels of parents. *World Journal on Educational Technology Current Issues*, 13(4):546-573 Doi: 10.18844/wjet.v13i4.6132
- Aksel, Ş. (2009). *Çocuk Suçluluğu ile ilgili psikolojik kuramlar. İçinde Gelişim Psikolojisi Bakış Açısıyla Çocuk Suçluluğu*, Ş. Aksel ve T. Yılmaz Irmak (Ed). Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Aksel, Ş., Gün, Z., Irmak, T. Y. ve Çengelci, B. (2007). Migration and psychological status of adolescent in Turkey. *Adolescence*, 42, 589-602. https://www.researchgate.net/publication/5801175_Migration_and_psychological_status_of_adolescents_in_Turkey adresinden edinilmiştir.
- Aksoy, A. B. ve Tatlı, S. (2019). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların çocuklarıyla olan ilişkileri ile babalık rolü algıları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 1-22. https://dergipark.org.tr/tr/pub/jiss/issue/45470/570876#article_cite adresinden edinilmiştir.
- Aktaş, C. ve Çaycı, B. (2013). *Yeni Enformasyon ve İletişim Teknolojilerinin Sosyal Hayattaki Rolü - Uluslararası Medya Çalışmaları Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Editörler: Prof. Dr. M. Bilal Arık, Doç. Dr. Ahmet Ayhan, Yrd. Doç. Dr. Onur Öksüz, İletişim Ofset, syf: 629-636 <https://web.hitit.edu.tr/dosyalar/yayinlar/canayumunc@hititedutr221020150D7P9Z0B.pdf> adresinden edinilmiştir.

- Albayrak, S. ve Balcı, S. (2014). Gençlerde madde bağımlılığı ve önlenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 11(2), 30-37. <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/176343/> adresinden erişilmiştir.
- Alabay, E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156-174. doi: 10.24130/eccdjecs.196720171234.
- Altay, F. B. ve Güre, A. (2012). Okul öncesi kuruma (devlet-özel) devam eden Çocukların Sosyal yeterlik ve olumlu sosyal davranışları ile annelerinin ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2699-2718. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/140364/> adresinden edinilmiştir.
- Altun, D. (2019). An investigation of preschool childrens's digital footprints and screen times and of parents sharenting and digital parenting roles. *International Journal of Eurasia Social Sciences* 10(35), 76-97. <https://avesis.aybu.edu.tr/yayin/9830a13a-6ac4-46d5-ad34-dc3446aac305/an-investigation-of-preschool-childrens-digital-footprints-and-screen-times-and-of-parents-sharenting-and-digital-parenting-roles> adresinden edinilmiştir.
- Anderson, D. R. ve Pempek, T.A. (2005). Television and very young children. *American Behavioral Scientist*, 48(5), 505-522. Doi: <https://doi.org/10.1177/0002764204271506>
- Anderson, M. (2016). *Parents, teens and digital monitoring*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/internet/2016/01/07/parents-teens-and-digital-monitoring/> adresinden erişilmiştir.
- Arabacı, N. ve Ömeroglu, E. (2013). 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 41-53. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbed/issue/61808/924662> adresinden edilmiştir.
- Aral N. ve Doğan Keskin A. (2018) Ebeveyn bakış açısıyla 0-6 yaş döneminde teknolojik alet kullanımının incelenmesi. *The Turkish Journal on Addiction*, 5(2), 317-348. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2018.5.2.0054>
- Arı, M. ve Yaban, E. H. (2016). Okulöncesi dönemdeki çocukların sosyal davranışları: mizaç ve duygu düzenlemenin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 125-141. Doi: <http://10.16986/HUJE.2015014655>
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 55-67. https://dergipark.org.tr/tr/pub/pgy/issue/11166/133473#article_cite adresinden erişilmiştir
- Arıcı Doğan, D. ve Döğer, S. S. (2023). Annelerin dijital ebeveynlik tutumları ile aile-çocuk internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 9(1), 1-14. Doi: <https://doi.org/10.24289/ijsser.1181453>

- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1),55-67. https://dergipark.org.tr/tr/pub/pgy/issue/11166/133473#article_cite adresinden edinilmiştir.
- Arriaga, R. I. (2017). Using an ecological systems approach to target technology. In Arriaga (Ed.). *Autism Imaging and Devices*, 419-436. Doi: 10.1201/9781315371375-21
- Arslan, H. ve Öğretir Özçelik, A. D. (2020). 3-5 yaş arası çocukların anne tutumlarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 18-30. Doi: <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.2020.150>
- Atalay, D. ve Özyürek, A. (2020) Ebeveyn tutumları ile ergenlerin arkadaşlık ilişkileri ve akran sapması arasındaki ilişki. *TURAN-SAM*, 2(46), 294-302. Doi: 10.15189/13088041
- Ateş, M. A. ve Durmuşoğlu Saltalı, N. (2019). KKTC’de yaşayan 5-6 yaş çocukların tablet ve cep telefonu kullanımına ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 62-90. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gebd/issue/44078/502705> adresinden edinilmiştir.
- Austin, V. L. ve Sciarra, D. T. (2015). Çocuk ve ergenlerde duygusal ve davranışsal bozukluklar. (Çev. M. Özekes). Nobel Yayınları.
- Ayas, T. ve Horzum, M. B. (2013). İlköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı ve Aile İnternet tutumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 4(39), 46-57. https://www.researchgate.net/publication/290486445_Ilkogretim_ogrencilerinin_intenet_bagimliliği_ve_aile_internet_tutumu adresinden edinilmiştir.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 0-0. <https://dergipark.org.tr/en/pub/befdergi/issue/28762/307860> adresinden edinilmiştir.
- Baker, S., Sanders, M. R. ve Morawska, A. (2017). Who uses online parenting support? A cross-sectional survey exploring Australian parents’ İnternet use for parenting. *Journal of Child and Family Studies*, 26(3), 916-927. <https://doi.org/10.1007/s10826-016-0608-1>
- Barkin, S., Ip, E., Richardson, I., Klinepeter, S., Finch, S. ve Krcmar, M. (2006). Parental media mediation styles for children aged 2 to 11 years. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 160(4), 395–401. <https://doi.org/10.1001/archpedi.160.4.395>
- Baryal, A., Nisar, M., Sapna, D., Ahmad, E. ve Ur Rahman, Z. (2017). *Effects of Mothers Employment on Children Socialization (A Case Study of District Charsadda)*. [https://www.textroad.com/pdf/JAEBS/J.%20Appl.%20Environ.%20Biol.%20Sci.,%208\(1\)96-101,%202018.pdf](https://www.textroad.com/pdf/JAEBS/J.%20Appl.%20Environ.%20Biol.%20Sci.,%208(1)96-101,%202018.pdf) adresinden edinilmiştir.

- Bastırmacı, (2022). *48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları ile ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez no: 755171)
- Benedetto, L. ve Ingrassia, M. (2021). *Digital parenting: Raising and protecting children in media world*. In L. Benedetto ve M. Ingrassia (Eds.), *Parenting - studies by an ecocultural and transactional perspective* (pp.127-148). IntechOpen. <https://www.intechopen.com/chapters/72249> adresinden edinilmiştir.
- Berk, L. (2009). *Child development*. [8th ed.], [e-book]. Pearson International Edition. [https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=Ev1HDgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Berk,+L.+\(2009\).+Child+development.+%5B8th+ed.%5D+Pearson+International+Edition.&ots=-3IUg3K-ZO&sig=49I5l2tFBeI4FtDFx1aITWJ6CMw&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=Ev1HDgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Berk,+L.+(2009).+Child+development.+%5B8th+ed.%5D+Pearson+International+Edition.&ots=-3IUg3K-ZO&sig=49I5l2tFBeI4FtDFx1aITWJ6CMw&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false) adresinden edinilmiştir.
- Bentley, G. F., Turner, K. M. ve Jago, R. (2016). Mothers' views of their preschool child's screen-viewing behaviour: a qualitative study. *BMC public health*, 16, 718. Doi: 10.1186/s12889-016-3440-z
- Beyens, I., Valkenburg, P. M. ve Piotrowski, J. T. (2019). Developmental trajectories of parental mediation across early and middle childhood. *Human Communication Research*, 45(2), 226-250. <https://doi.org/10.1093/hcr/hqy016>
- Bilge, F. (2021). *36-72 aylık çocukların medya içeriklerine erişiminde ebeveyn aracılıkları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez no: 747600)
- Bilgiç, H. G., Duman, D. ve Seferoğlu, S. S. (2011, 2-4 Şubat). Dijital yerlilerin özellikleri ve çevrim-içi ortamların tasarlanmasındaki etkileri. *13. Akademik Bilişim Konferansı* (AB11), İnönü Üniversitesi, Malatya. <https://www.academia.edu/503212> adresinden edinilmiştir.
- Bilgin Ülken, F. (2011). Televizyon İzlemede Anne-Baba Aracılığı ile Çocukların Saldırgan Davranışları Arasındaki İlişki. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 195-216. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/110719> adresinden edinilmiştir.
- Biricik, Z. (2021). Çocukların oynadığı dijital oyunlara ilişkin dijital ebeveynlerinin farkındalıkları üzerine bir inceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 8(2), 575-597. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.785287>
- Blanchard, J., ve Moore, T. (2010). *The digital world of young children: Impact on Emergent literacy*. Pearson Foundation. <http://www.kqed.org/assets/pdf/education/earlylearning/media-symposium/digitalworld-children-pearson.pdf?trackurl=true> adresinden edinilmiştir.
- Blum Ross, A. ve S. Livingstone (2016). *Families and screen time: Current advice and emerging research*. Media Policy, Brief 17. Media Policy Project. London

School of Economics and Political Science. <https://blogs.lse.ac.uk/medialse/adresinden edinilmiştir>.

Bornstein L, ve Bornstein MH. (2007). *Parenting styles and child social development*. Tremblay RE, Boivin M, Peters RDeV, (Edt.), *Encyclopedia on Early Childhood Development* [online; içerisinde1-4.]. Montreal, Quebec: Centre of Excellence for Early Childhood Development and Strategic Knowledge Cluster on Early ChildDevelopment; <http://www.childencyclopedia.com/documents/BornsteinANGxp.pdf>. adresinden edinilmiştir.

Bostancı, S. ve Çakır, R. (2022). Erken çocukluk çağında çocuğu olan ebeveynlerin, çocuklarına medya kullandırmadaki aracılıkları ve dijital ebeveynlik farkındalıklarının incelenmesi. *Turkish Journal of Primary Education*, 7(2), 86-116. Doi: 10.52797/tujped.1192163

Bozkurt, A., Hamutoğlu, N.B., Liman Kaban, A., Taşçı, G. ve Aykul, M. (2021). Dijital bilgi çağı: Dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 35-63. <https://doi.org/10.51948/auad.911584>

Bracken, S. S., ve Fischel, J. E. (2008). Family reading behavior and early Literacy skills in preschool children from low-income backgrounds. *Early Education And Development*, 19(1), 45–67. <https://doi.org/10.1080/10409280701838835>

Broekman, F. L., Piotrowski, J. T., Beentjes, H. W. ve Valkenburg, P. M. (2016). A parental perspective on apps for young children. *Computers in Human Behavior*, 63, 142-151. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2016.05.017> 0747-5632/

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiment by nature and design*. MA Harvard University Press. https://khoerulanwarbk.files.wordpress.com/2015/08/urie_bronfenbrenner_the_ecology_of_human_developbokos-z1.pdf adresinden edinilmiştir.

Bronfenbrenner, U. ve Ceci, SJ (1994). Nature-nuture reconceptualized in Developmental perspective: A bioecological model. *Psychological Review*, 101(4), 568-586.

Bronfenbrenner, U. ve Morris, P. A. (2006). *The bioecological model of human development*. In W. Damon ve R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology*, 1. Theoretical models of human development [6th ed], New York. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.101.4.568>

Büyükşahin, Ç. G. ve Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 229-236. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4385/60224> adresinden edinilmiştir.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (18. Baskı). Pegem Akademi

- Cabello-Hutt, T., Cabello, P. ve Claro, M. (2018). Çocuklar ve ergenler için çevrimiçi fırsatlar ve riskler: Brezilya'da dijital becerilerin, yaşı, cinsiyetin ve ebeveyn arabuluculuğunun rolü. *Yeni Medya ve Toplum*, 20(7), 2411-2431. <https://doi.org/10.1177/1461444817724168>
- Cantor, J., ve Wilson, B. J. (2003). Media and violence: Intervention strategies for reducing aggression. *Media Psychology*, 5(4), 363-403. https://doi.org/10.1207/S1532785XMEP0504_03
- Carstens, A., Beck, J. (2005). Get ready for the gamer generation. *Techtrends Tech Trends* 49, 22–25. <https://doi.org/10.1007/BF02763643>
- Cengiz Saltuk, M. ve Erciyes, C. (2020). Okul öncesi çocuklarda teknoloji kullanımına ilişkin ebeveyn tutumlarına dair bir çalışma. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 4(2), 106-120. <https://doi.org/10.17932/IAU.EJNM.25480200.2020.4/2.106-120>
- Chaudron, S. ve Beutel, M. (2015). Young children (0-8) and digital technology. A qualitative exploratory study across seven countries. Joint Research Centre. European Commission. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC93239> adresinden edinilmiştir.
- Chaudron, S., Beutel, M.E., Černikova, M., Donoso Navarette, V., Dreier, M., Fletcher Watson, B. ve Wölfling, K. (2015). Young children (0–8) and digital technology: *EU report*. Publications Office of the European Union. <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC93239> adresinden edinilmiştir.
- Chen, G. M. ve Zhang, K. (2010). *New Media and Cultural Identity in the Global Society*. In R. Taiwo (Ed.), *Handbook of Research on Discourse Behavior and Digital Communication: Language Structures and Social Interaction* (pp. 801-815). Hershey. <https://doi.org/10.4018/978-1-61520-773-2.ch051>
- Chen, L. ve Shi, J. (2019). Reducing harm from media: A meta-analysis of parental mediation. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 96(1), 173-193. <https://doi.org/10.1177/1077699018754908>
- Cingel, D. P. ve Krcmar, M. (2013). Predicting media use in very young children: the role of demographics and parent attitudes. *Communication Studies*. 64. 374-394. <https://doi.org/10.1080/10510974.2013.770408>
- Clark, L. S. (2011). Parental mediation theory for the digital age. *Communication theory*, 21(4), 323-343. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2011.01391.x>
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203771587>
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2000). *Research methods in education* (6. Baskı) Routledge Falmer.
- Collier, K. M., Coyne, S. M., Rasmussen, E. E., Hawkins, A. J., Padilla-Walker, L. M., Erickson, S. E. ve Memmott-Elison, M. K. (2016). Does parental mediation

of media influence child outcomes? A meta-analysis on media time, aggression, substance use, and sexual behavior. *Developmental Psychology*, 52(5), 798. Doi: 10.1037/dev0000108

Common Sense, (2011). *Zero to eight; Children's Media Use in America*. A Common Sense Media Research Study. https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/public_comments/california-00325%C2%A0/00325-82243.pdf adresinden edinilmiştir.

Connell, S. L., Lauricella, A. R. ve Wartella, E. (2015). Parental co-use of media Technology with their young children in the USA. *Journal of Children and Media*, 9(1), 5-21. <https://doi.org/10.1080/17482798.2015.997440>

Corsini R. J. ve Wedding, D. (2015). *Modern psikoterapiler*. (Çev. D. Özen). Kaknüs Yayınları.

Coyne, S. M., Radesky, J., Collier, K. M., Gentile, D. A., Linder, J. R., Nathanson, A. I., Rasmussen, E. E., Reich, S. M., ve Rogers, J. (2017). Parenting and Digital Media. *Pediatrics*, 140(2), 112–S116. <https://doi.org/10.1542/peds.20161758N> adresinden edinilmiştir.

Çakıcı, S. (2006). *Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile İşlevlerinin, Anne Çocuk İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 144916)

Çağdaş, A. (2015). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi* (3. Baskı). Eğiten Kitap Yayınları.

Çağdaş, A. ve Seçer, Z. Ş. (2015). *Anne-baba eğitimi* (2. Baskı). Eğiten Kitap Yayınları.

Çalapkulu, Ç. ve Alp, F., (2020). “Dijital Ebeveynler ile Çocukların Sosyal Medya Kullanımı Üzerindeki Mahremiyet İlişkisi”. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(8) 132-144. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1413428> adresinden edinilmiştir.

Çalışkan, M. (2019). Toplum ve suç araştırmalarında sınırları aşan bir sorun “Çevrimiçi çocuk istismarı”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (61) , 122-131. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/47035/527177> adresinden edinilmiştir.

Çalışkan, Ö. ve Özbay, F. (2015). 12-14 Yaş aralığında ilköğretim öğrencilerinde teknoloji kullanımı eksenli yabancılaşma ve anne baba tutumları: Düzce ili örneği. *Journal of International Social Research*, 8(39). 441-458. Doi:10.17719/jisr.20153913765

Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (3. Baskı). Celepler Matbaacılık

Çetinkaya, L. ve Sütçü, S. (2016). Çocukların gözüyle ebeveynlerinin bilişim Teknolojileri kullanımlarına yönelik kısıtlamaları ve nedenleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7(1), 79-116. <https://doi.org/10.17569/tojqi.58102>

- Çevik, U. P. B. ve Çelikkaleli, Y. D. D. Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4385/60224> adresinden edinilmiştir.
- Çubukçu, A. ve Bayzan, Ş. (2013). Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı İnternetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174. <https://www.researchgate.net/publication/348158490> adresinden edinilmiştir.
- Demir, Ü. (2016). Sosyal medya kullanımı ve aile iletişimi: Çanakkale’de lise Öğrencileri üzerine bir araştırma. *Selçuk İletişim*. 9(2), 27-50. <https://doi.org/10.18094/si.99029>
- Dias, P. ve Brito, R. (2021). Criteria for selecting apps: Debating the perceptions of Young children, parents and industry stakeholders. *Computers & Education*, 165, 104-134. Doi: 10.1016/j.compedu.2021.104134
- Driscoll, K. ve Pianta, RC (2011). Driscoll, K. ve Pianta, R. C. (2011). Mothers’ and fathers’ perceptions of conflict and closeness in parent-child relationships during early childhood. *Journal of Early Childhood and Infant Psychology*, 7, 1–24. <https://psycnet.apa.org/record/2013-00755-001> adresinden edinilmiştir.
- Dockett, S. ve Perry, B. (2016). *Okula geçiş algılar, beklentiler, deneyimler* (Çev. N. Semra Erkan). Nobel Yayıncılık
- Doğan, A. (2010). Ekolojik sistemler kuramı çerçevesinde akran zorbalığının incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(3), 149–162. https://www.researchgate.net/publication/345672822_Ekolojik_sistemler_kuram_i_cercevesinde_akran_zorbaliginin_incelenmesi adresinden edinilmiştir.
- Doğan, A. ve Göker, G. (2012). Tematik televizyon ve çocuk: ilköğretim öğrencilerinin televizyon izleme alışkanlıkları. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(194), 5-30. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36174/406736> adresinden edinilmiştir.
- Donohue, C. (2014). *Technology and digital media as tools for teaching and learning in the digital age. In Technology and Digital Media in the Early Years* (1. Baskı, s. 53-67). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315856575>
- Donohue, C. ve Paciga, K. A. (2017). *Technology and interactive media for young children: A Whole child approach connecting the vision of Fred Rogers with research and practice*. Latrobe, PA: Fred Rogers Center for Early Learning and Children’s Media at Saint Vincent College. <https://www.coursehero.com/file/100818853/Technology-and-Interactive-Media-for-Young-Childrenpdf/> adresinden edinilmiştir.
- Duerager, A. ve Livingstone, S. (2012). *How can parents support children’s internet safety?* London: EU Kids Online. <http://eprints.lse.ac.uk/42872/> adresinden erişilmiştir.

- Dulkadir Yaman, N. (2019). *Çocukların bakış açısıyla internet kullanımlarına ilişkin Ebeveyn arabuluculuğunun incelenmesi*. (Doktora tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 554055)
- Durak, A. (2019). *Ebeveyn arabuluculuğunun bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no:572147)
- Durak, H. ve Seferoğlu, S. S. (2018). Ortaokul öğrencilerinin akıllı telefon kullanımları ve bağımlılık düzeyleriyle ilgili unsurlar. *Eğitim Teknolojisi Kuram Ve Uygulama*, 8(1), 1-23. <https://doi.org/10.17943/etku.288822>
- Dursun, A. (2010). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 265502)
- Dursun Çirci, C. (2020). Teknolojinin aileye etkisi: değişen ailenin dijital ebeveyn ve çocukları. *Turkish Studies-Social Sciences*. 15(4), 2245-2265. Doi:<http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.43395>
- Duygulu, S. (2018). Yeni medya teknolojilerinin k-kuşağının bilgisayarları ile olan iletişimine etkisi. *TRT Akademi*, 3(6), 632-652. <https://dergipark.org.tr/en/pub/trta/issue/38692/423442> adresinden alınmıştır.
- Erdoğan, İ. (2003). “Pozitivist metodoloji: Bilimsel araştırma tasarımı istatistiksel yöntemler analiz ve yorum.” ERK basım
- Eren, S. (2022). *Anne baba ilgisinin okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerisi üzerindeki etkisi*. (Doktora Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez no: 758222)
- Erkan, S. (2020). *Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar*. Z. Fulya Temel (Ed.), Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları (6.baskı). Anı Yayıncılık.
- Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için araştırma süreci* (4. Baskı). Seçkin yayıncılık
- Eroğlu, M. (2014). *0-6 yaş arası çocuğa sahip anne babaların sosyo ekonomik durumlarının ve benlik saygılarının çocuk yetiştirme tutumlarına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez no: 265517)
- Ertürk, Y. D. (2011). *Çocukluk Çağı Gelişim Dönemlerine Göre Medya Kullanımı*. M. R. Şirin, (Ed.), Çocuk Hakları ve Medya El Kitabı (içerisinde 49-89). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Ersoy, E. (2013). *Ortaokul Çocuklarının Algıladıkları Anne Baba Tutumları İle Benlik Saygısı ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul İli Fatih İlçesi Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez no: 333739)

- Espelage, D. L. (2014). Ecological theory: Preventing youth bullying, aggression, And victimization. *Theory into Practice*, 53(4), 257-264. Doi: 10.1080/00405841.2014.947216
- Ettekal, A., ve Mahoney, J. (2017). Ecological systems theory. In *The SAGE Encyclopedia of Out of School Learning*, (2), 239-241). <https://doi.org/10.4135/9781483385198>
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in Education* (8. Basım). McGraw-hill. https://saochhengpheng.files.wordpress.com/2017/03/jack_fraenkel_norman_wallen_helen_hyun-how_to_design_and_evaluate_research_in_education_8th_edition_-mcgraw-hill_humanities_social_sciences_languages2011.pdf adresinden edinilmiştir.
- Frohlich, M. T., ve Westbrook, R. (2001). Arcs of integration: an international study of supply chain strategies. *Journal of operations management*, 19(2), 185-200. Doi: 10.1016/S0272-6963(00)00055-3
- Gençtoprak, S. (2010). *Çocukların anne-babalarıyla ilişkide kabul veya red algıları, Psikolojik uyumları ve akademik başarılarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 277393)
- Gençtürk, D. (2022). *Ekranın çocuk davranış problemlerine etkisinde ebeveyn medya aracılığı* (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 736724)
- Gentile, D. A., Bender, P. K. ve Anderson, C. A. (2016). Violent video game effects on salivar cortisol, arousal, and aggressive thoughts in children. *Computers in Human Behavior*, 70(2017), 39-43. Doi: 10.1016/j.chb.2016.12.045
- Gerzicakova, M., Dedkova, L. Ve Mylek, V. (2023). What do parents know about children's risky online experiences? The role of parental mediation strategies. *Computer in Humman Behaviour*, 141. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107626>
- Gezer Şen, B., Sevim, Y. ve Artuç, S. (2015). İlköğretim çağındaki çocukların internet kullanımlarının ebeveyn görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 175-184 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bitlissos/issue/3713/49130> adresinden edinilmiştir.
- Ginott, H. G. (2009). *Between parent and child: he bestselling classic that revolutionized parent-child communication*. Random House LLC.
- Gillen, J. ve Kucirkova, N. (2017). *Literacy learning in a digital world*, In Goodwin, P. (Edt.), *The Literate Classroom*. London: Routledge (içerisinde, 167-175). Doi: 10.4324/9781315270647-16
- Gigli, S. (2006). *Children, youth and media around the world: An overview of trends & issues*. (Conference presentation). 4th World Summit on Media for Children and Adolescents. Rio de Janeiro, Brazil.

- https://www.academia.edu/8568948/Children_Youth_and_Media_Around_the_WorldAn_Overview_of_Trends_and_Issues adresinden edinilmiştir.
- Gomez, P., Harris, S.K., Barreiro, C., Isorna, M., ve Rial, A. (2017). Profiles o Internet use and parental involvement, and rates of online risks and problematic Internet use among Spanish adolescents. *Computers in Human Behavior*, 75, 826-833. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.06.027>
- Gordon, T. (2019). *Etkili anne baba eğitimi* (D. Tekin ve N. Özkan, Çev.; 14. Baskı). Profil Kitap.
- Göldağ, B. (2018). Lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılık düzeylerinin demografik özelliklerine göre incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1287-1315. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/40566/495673> adresinden edinilmiştir.
- Gözün Kahraman, Ö., Demirbaş, N. (2022). Okul Öncesi Çocuğa Sahip Annelerin Sosyal Medya Bağımlılığı ile Aile İşlevselliği Arasındaki İlişki. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(3), 215-222. <https://doi.org/10.52835/19maysbd.1036496>
- Gülner, B. ve Öztat, F. (2020). Aile içi yüz yüze iletişim, internet ve sosyal medya Kullanım ilişkisi. *Kurgu*, 28(1), 31-42. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kurgu/issue/55448/695585> adresinden edinilmiştir.
- Günalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez no: 217372)
- Güngör Baran, A. (2004). Türkiye’de aile içi iletişim ve ilişkiler üzerine bir model denemesi. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, (1), 31-42 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkiyat/issue/16660/329634> adresinden edinilmiştir.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (2. Baskı). Seçkin yayıncılık
- Güzel, S. ve Dursun, İ. (2020). Examination of Parental Concerns about Digital Parenting Practices: A Study on Turkish Parents. *Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 74(1), 149-166. Doi:10.1007/s10578-022-01410-y
- Hale, R. (2008). Baumrind Parenting Styles and Their Relationship to the Parent Developmental Theory (Doctoral dissertation). Proquest Dissertation and Theses’den edinilmiştir. (Order No. 3319535)
- Hasebrink, U., Livingstone, S., Haddon, L., ve Olafsson, K. (2009). *Comparing children’s Online opportunities and risks across Europe* (2. Basım). Cross-national comparisons for EU Kids Online. EU Kids Online: LSE. http://eprints.lse.ac.uk/24368/1/D3.2_Report-Cross_national_comparisons-2nd-edition.pdf adresinden edinilmiştir.

- Hayes, A. F. (2017). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. Guilford publications.
- Hayes, N., O'Toole, L. Ve Halpenny, A.M. (2017). *Introducing Bronfenbrenner: A Guide for Practitioners and Students in Early Years Education* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315646206>
- Hazer, O. (2020). *Yeni medya ve iletişim teknolojileri: Ailede sosyal etkileşim*. A. G. Baran, O. Hazer ve M. S. Öztürk (Ed.), *Gençlik ve Dijital Çağ* (1. Basım) içinde, 92-99. Hacettepe Üniversitesi.
- Härkönen, U. (2008). The Bronfenbrenner ecological systems theory of human development. Scientific Articles of V International Conference Person. Color. Nature. Music." October 17-21, 2007. Daugavpils University, Saule. Latvia. https://www.academia.edu/67678654/The_Bronfenbrenner_ecological_systems_theory_of_human_development adresinden edinilmiştir.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J. ve Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: Software of The mind*. McGraw-Hill.
- Holloway, D., Green, L. ve Livingstone, S. (2013). *Zero to eight: Young children and Their internet use*. London (EU Kids Online). <http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/52630> adresinden edinilmiştir.
- Huang, G., Li, X., Chen, W. ve Straubhaar, J. D. (2018). Fall-behind parents? The Influential factors on digital parenting self-efficacy in disadvantaged communities. *American Behavioral Scientist*, 62(9), 1186-1206. <https://doi.org/10.1177/0002764218773820>
- Huber, B., Yeates, M., Meyer, D., Fleckhammer, L. ve Kaufman, J. (2018). The effects of screen media content on young children's executive functioning. *Journal of Experimental Child Psychology*, 170, 72-85. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2018.01.006>
- Hjarvard, S. (2008). The mediatization of society. *Nordicom Review*, 29(2), 102-131. Doi: <https://doi.org/10.1515/nor-2017-0181>
- Hwang, Y., Choi, I., Yum, J. Y. ve Jeong, S. H. (2017). Parental mediation regarding children's smartphone use: Role of protection motivation and parenting style. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 20(6), 362-368. Doi: 10.1089/cyber.2016.0555
- Ishii-Kuntz, M., Makino, K., Kato, K. ve Tsuchiya M. (2004). Japanese Fathers of Preschoolers and Their Involvement in Child Care. *Journal of Marriage and Family*, 66(3), 779-791. Doi:10.1111/j.0022-2445.2004.00052.x
- Işıkoğlu Erdoğan, N. (2019). Dijital oyun popüler mi? Ebeveynlerin çocukları için Oyun tercihlerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 1-17. <https://doi.org/10.9779/pauefd.446654>
- Işıkoğlu Erdoğan, N., Johnson, J. E., Dong, P. I. ve Qiu, Z. (2019). Do parents prefer Digital play? Examination of parental preferences and beliefs in four

- nations. *Early Childhood Education Journal*, 47, 131-142.
<https://doi.org/10.1007/s10643-018-0901-2>
- İnan Kaya, G., Mutlu-Bayraktar, D. ve Yılmaz, Ö. (2018). Digital parenting: Perceptions on digital risks. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 131-157 Doi: 10.23863/kalem.2018.96
- İnanlı, S. (2015). *Preschool-aged children's media use and its relationship to their prosocial and aggressive behavior.* (Doktora tezi).
<https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/323767> adresinden edinilmiştir.
- İnci, M. A. ve Deniz, Ü. (2015). Baba tutumları ile çocuğun yaşı, cinsiyeti, doğum sırası ve kardeş sayısı değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(02).
https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd/issue/16219/169868#article_cite adresinden edinilmiştir.
- İnternet World Stats. (2022). *Internet in Europe Stats.*
<https://www.internetworldstats.com/stats.htm> adresinden erişilmiştir.
- Jabeen, F., Anis-ul-Haque, M. Ve Riaz, M. (2013). Parenting Styles as Predictors of Emotion Regulation Among Adolescents. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 28(1), 85-105. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/parenting-styles-as-predictors-emotion-regulation/docview/1458278523/se-2> adresinden edinilmiştir.
- Jafari K. K. (2021). *Erken çocukluk dönemindeki çocukların zeka düzeyleri ve sosyal Becerileri ile ailelerin ebeveynlik ve dijital ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doktora Tezi).
<https://acikerisim.uludag.edu.tr/items/3040cfd6-ecb3-44b0-b09d-d047c3b47745> adresinden edinilmiştir.
- Jago, R., Davison, K., Brockman, R., & Page, A., Thompson, J. ve Fox, K. (2010). Parenting styles, parenting practices, and physical activity in 10- to 11-year olds. *Preventive medicine*. 52. 44-7. Doi: 10.1016/j.ypmed.2010.11.001
- Jago, R., Wood, L., Zahra, J., Thompson, J. L. Ve Sebire, S. J. (2015). Parental control, nurturance, self efficacy, and screen viewing among 5-to 6-year-old children: A cross sectional mediation analysis to inform potential behavior change strategies. *Childhood Obesity*, 11(2), 139-147 Doi: 10.1089/chi.2014.0110
- Jeffery, C. P. (2020). Parenting in the digital age: Between socio-biological and socio-technological development. *New Media and Society*, 1(18), 243-255.
<https://doi.org/10.1177/1461444820908606>
- Johnson, E. S. (2008). Ecological systems, complexity, and student achievement: Towards an alternative model of accountability in education. *An International Journal of Complexity and Education*, 5, 1-10. Doi: <https://doi.org/10.29173/cmplt8777>

- Jones, L. M. ve Mitchell, K. J. (2016). Defining and measuring youth digital citizenship. *New Media & Society*, 18(9), 2063-2079. <https://doi.org/10.1177/1461444815577797>
- Kabakçı Yurdakul, I., Dönmez, O., Yaman, F. ve Odabaşı, F. H. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(4), 883-896. https://www.researchgate.net/publication/271209011_Dijital_Ebeveynlik_ve_Degisen_Roller adresinden edinilmiştir.
- Kabali, H. K., Irigoyen, M. M., Nunez-Davis, R., Budacki, J. G., Mohanty, S. H., Leister, K. P. ve Bonner, R. L. (2015). Exposure and use of mobile media devices by young children. *Pediatrics*, 136(6), 1044-1050. Doi: 10.1542/peds.2015-2151
- Kacar, A. Ö. ve Doğan, N. (2007). Okul öncesi eğitimde bilgisayar destekli eğitimin rolü. *Akademik Bilişim*, 31, 1-11. <https://ab.org.tr/ab07/bildiri/43.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi*. Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Kültür ve ana babalık: Kuram ve uygulama çıkarsamaları*. M. Sayıl ve B. Yağmurlu (Ed.), Ana babalık: kuram ve araştırma içinde (ss. 61-79). Koç Üniversitesi Yayınları
- Kalaylı, A., Gültekin Akduman, G. ve Özyürek, A. (2023). Investigation of factors Affecting the child rearing attitudes of mothers and fathers with CHAID analysis, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (14), 53-75. <https://doi.org/10.21733/ibad.1164499>
- Kanak, M. ve Pekdoğan, S. (2015). Ergenlerin utangaçlık düzeylerinin anne-baba Tutumları Ve bazı değişkenler açısından incelenmesi, *International Journal of Social Science, Number*, 32, 513-525. Doi:10.9761/IASSS2748
- Karabulut, B. (2015). Bilgi toplumu çağında dijital yerliler, göçmenler ve melezler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 11-23. https://dergipark.org.tr/tr/pub/pausbed/issue/34743/384200#article_cite adresinden edinilmiştir.
- Karaboğa, M. T. (2019). Dijital medya okuryazarlığında anne ve baba eğitimi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 14(20), 2040-2073. <https://doi.org/10.26466/opus.601942>
- Karaman, H. ve Ayhan, H. (2021). Çocuğa yönelik teknolojik ihmal ve istismar. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 8(1), 43-59. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ojtac/issue/63473/942837> adresinden edinilmiştir.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Nobel Yayınları.
- Kaşıkçı, D. N., Çağıltay, K., Karakuş, T., Kurşun, E. ve Ogan, C. (2014). Türkiye ve Avrupa'daki Çocukların İnternet Alışkanlıkları ve Güvenli İnternet Kullanımı. *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 230-243 <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/154226> adresinden edinilmiştir.

- Kavitha, K. ve Sikandar, B. J. (2021). Digital parenting: issues, challenges and nursing implications. *Journal of Pediatric Surgical Nursing*, 10(3), 100-104. Doi: 10.1097/JPS.0000000000000303
- Kay, A. (2010). *İlköğretim öğrencilerinin anne-babalarının çocuk ye tutumlarının Kişilik özelliklerine göre değişkenliğinin incelenmesi* (Yüksek Lisan Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 250442)
- Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba Tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/47947/606639> adresinden edinilmiştir.
- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (post-hoc) teknikleri. *Journal of Social Science*, 55, 22. https://www.researchgate.net/publication/286282915_Arastirmalarda_gruplar_arasi_farkin_belirlenmesine_yonelik_coklu_karsilastirma_post-hoc_teknikleri adresinden edinilmiştir.
- Kazan, H., Sarısoy, S. (2021). Anne-çocuk ilişkisi bağlamında okul öncesi dönemde iletişim becerileri üzerine bir araştırma. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 441-472. <https://orcid.org/0000-0002-8637-4948>
- Keskin Paktuna, S. (2007) *Çocuklarla Doğru İletişim*. Boyut Yayınları.
- Kılıç, S. (2013). Örneklem yöntemleri. *Duygudurum Bozuklukları Dergisi*, 3 (1), 44-6. Doi:10.5455/jmood.20130325011730
- Kır, İ. (2006). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 381-404. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6150/82609> adresinden edinilmiştir.
- Kırık, A. M. (2014). Aile ve çocuk ilişkisinde internetin yeri: nitel bir araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 337-347. https://www.researchgate.net/publication/328749086_Aile_ve_Cocuk_Iliskisin_de_Internetin_Yeri_Nitel_Bir_Arastirma adresinden edinilmiştir.
- Kirwil, L. (2009). Parental mediation of children's internet use in different European countries. *Journal of Children and Media*, 3(4), 394-409 <https://doi.org/10.1080/17482790903233440>
- Kol, S. (2013). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 1-21. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/11217/133954> adresinden edinilmiştir
- Konok, V., Bunford, N. ve Miklosi, A. (2020). Associations between child mobile use And digital parenting style in Hungarian families. *Journal of Children and Media*, 14(1), 91 109. <https://doi.org/10.1080/17482798.2019.1684332>
- Kopuz, T., Turgut, Y. E. ve Aktı Aslan, S. (2022). Dijital ebeveynlik tutumu ile çocukların güvenli internet kullanımları arasındaki ilişki üzerine bir inceleme.

- Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (42), 123-153.
<https://doi.org/10.14520/adyusbd.1111996>.
- Kuipers, G. (2006). The social construction of digital danger: debating, defusing and inflating the moral dangers of online humor and pornography in the Netherlands and the United States. *New Media & Society*, 8, 379-400.
<https://doi.org/10.1177/1461444806061949>
- Kulaksız, T. ve Toran, M. (2023). The examination of demographics influences on the digital parenting awareness of parents with 3-6 years old children. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 550-570.
<https://doi.org/10.33711/yyuefd.1286859>
- Lauricella, A., Cingel, D., Blackwell, C., Wartella, E. Ve Conway, A. (2014). The mobile generation: youth and adolescent ownership and use of new media. *Communication Research Reports*. 31. 357-364.
Doi:10.1080/08824096.2014.963221
- Lauricella, A. R., Wartella, E. ve Rideout, V. J. (2015). Young children's screen time: The complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 11–17. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2014.12.001>
- Kuruçırak, Ş. (2010). 4-12 Aylık Bebeği Olan Babaların, Babalık Rolü Algısı İle Bebek Bakımına Katılımı Arasındaki İlişki (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 266751)
- Leung, L. (2006). Stressful life events, motives for internet use, and social support Among digital kids. *CyberPsychology & Behavior*, 10(2), 204-214. Doi: 10.1089/cpb.2006.9967
- Lian, L., You, X., Huang, J. ve Yang, R. (2016). Who overuses smartphones? Roles of virtues and parenting style in smartphone addiction among Chinese college 50 students. *Computers in Human Behavior*, 65, 92-99.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.08.027>
- Lim, S. A. ve You, S. (2019). Effect of parental negligence on mobile phone dependency among vulnerable social groups: *Mediating effect of peer attachment*. *Psychological reports*, 122(6), 2050-2062.
Doi: 10.1177/0033294118799339
- Linebarger, D. L. ve Piotrowski, J. T. (2009). TV as storyteller: How exposure to Television narratives impacts at-risk preschoolers' story knowledge and narrative skills. *British Journal of Developmental Psychology*, 27(1), 47–69.
Doi: 10.1348/026151008x400445
- Lissak, G. (2018). Adverse physiological and psychological effects of screen time on children and adolescents: Literature review and case study. *Environmental research*, 164, 149–157. <https://doi.org/10.1016/j.envres.2018.01.015>
- Livingstone, S. (2008). *Internet Literacy: Young People's Negotiation of New Online Opportunities*. Digital Youth, Innovation, and the Unexpected. Tara

- McPherson. The John D. and Catherine T. MacArthur (Edt.), (içerisinde, 101-122). *The MIT Press*. Doi:10.1162/dmal.9780262633598.101
- Livingstone, S., Blum Ross, A., Pavlick, J. ve Ólafsson, K. (2018). In the digital home, How Do parents support their children and who supports them? *Parenting for a digital future:survey report 1*. http://eprints.lse.ac.uk/87952/1/Livingstone_Parenting%20Digital%20Survey%20Report%201_Published.pdf adresinden edinilmiştir.
- Livingstone, S. ve Bober, M. (2005). “UK Children Go Online: Final Report of Key Project Findings”. 6. *London School of Economics and Political Science*, London, UK. <https://www.researchgate.net/publication/30520691> adresinden edinilmiştir.
- Livingstone, S., Mascheroni, G., Dreier, M., Chaudron, S. ve Lagae, K. (2015). *How parents of young children manage digital devices at home: The role of income, education and parental style*. London: EU Kids Online, LSE https://eprints.lse.ac.uk/63378/1/_lse.ac.uk_storage_LIBRARY_Secondary_library_shared_repository_Content_EU%20Kids%20Online_EU_Kids_Online_How%20parents%20manage%20digital%20devices_2016.pdf adresinden edinilmiştir.
- Livingstone, S. ve Duerager, A. (2012). How can parents support children’s internet safety? London: EU Kids Online. https://www.researchgate.net/publication/313011658_How_can_parents_support_children's_internet_safety adresinden edinilmiştir.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. ve Ólafsson, K. (2011). *Risks and safety on The internet: The perspective of European children. (E-Kitap)*. EU Kids Online. <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/7130.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Livingstone, S. ve Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children’s in-ternet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*. 52(4), 581-599. Doi: 10.1080/08838150802437396
- Lu, Y., Li, J. ve Liu, Y. (2019). Depression as a mediator of quality of life in patients with neuropathic pain: A cross-sectional study. *Journal of Advanced Nursing*, 75(11), 2719-2726. Doi: 10.1111/jan.14111
- Lou, S. J., Shih, R. C., Liu, H. T., Guo, Y. C. ve Tseng, K. H. (2010). The Influences of the sixth graders' parents' internet literacy and parenting style on internet parenting. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 9(4), 173-184. <https://eric.ed.gov/?id=EJ908083> adresinden edinilmiştir.
- Lwin, M. O., Panchapakesan, C., Teresa, J., Cayabyab, Y. M. ve Shin, W. (2021). Are Parents Doing It Right? Parent and Child Perspectives on Parental Mediation in Singapore. *Journal of Family Communication*, 21(4), 306–321. <https://doi.org/10.1080/15267431.2021.1979555>

- Lwin, M., Stanaland, A. ve Miyazaki, A. (2008). Protecting Children's Privacy Online: How Parental Mediation Strategies Affect Website Safeguard Effectiveness. *Journal of Retailing*, 84, 205-217. Doi:10.1016/j.jretai.2008.04.004
- Manap, A. (2020). *Anne babalardaki dijital ebeveynlik farkındalığının incelenmesi*. (Doktora Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 613073)
- Manap, A. ve Durmuş, E. (2020). Dijital ebeveynlik farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 978-993. <https://doi.org/10.17679/inuefd.711101>
- Manap, A. ve Durmuş, E. (2021). Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Aile içi Roller ve Çocukta İnternet Bağımlılığına Göre İncelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 141-156. <https://doi.org/10.19160/ijer.837749>
- Marsh, A, Downs, A, S, Cranor, L, F. (2017). *Experts' Views on Digital Parenting Strategies*. Carnegie Mellon University. https://kilthub.cmu.edu/articles/journal_contribution/Experts_Views_on_Digital_Parnting_Strategies_CMU-CyLab-17-002_/6467891 adresinden edinilmiştir.
- Mascheroni, D. ve Olafsson, K. (2016). The mobile İnternet: Access, use, opportunities and Divides among European children, *New Media & Society*, 18(8), 1657-1679. <https://doi.org/10.1177/1461444814567986>
- Mascheroni, G., Livingstone, S., Dreier, M., Chaudron, S. ve Lage, K. (2011, Eylül). *How parents of young children manage digital devices at home: The role of income, education and parental style* The role of income, education and parental style. *London: EU Kids Online*, LSE. <https://www.researchgate.net/publication/283122221> adresinden edinilmiştir.
- Merdin, E. (2017). *Young Children's Electronic Media Use And Parental Mediation* (Yüksek Lisans Tezi). <https://open.metu.edu.tr/handle/11511/26600> adresinden edinilmiştir.
- McDaniel, B. T. ve Coyne, S. M. (2016). “Technoference”: The interference of technology in couple relationships and implications for women’s personal and relational well-being. *Psychology of Popular Media Culture*, 5(1), 85–98. <https://doi.org/10.1037/ppm0000065>
- McDaniel, B. T., Coyne, S. M. ve Holmes, E. K. (2012). New mothers and media use: associations between blogging, social networking, and maternal well-being. *Maternal and child health journal*, 16(7), 1509–1517. Doi: 10.1007/s10995-011-0918-2
- Midway, S., Robertson, M., Flinn, S. ve Kaller, M. (2020). *Comparing multiple comparisons: practical guidance for choosing the best multiple comparisons test*. *PeerJ*, 8, e10387. Doi: 10.7717/peerj.10387
- Mustafaoğlu R. ve Yasacı Z. (2018). Dijital oyun oynamanın çocukların ruhsal ve Fiziksel sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Bağımlılık Dergisi*, 19(3), 51-58.

https://dergipark.org.tr/tr/pub/bagimli/issue/38282/447021#article_cite
adresinden edinilmiştir.

Naab, T. (2018). From Media Trusteeship to parental mediation the parental development of parental mediation. Giovanna, M., Cristina, P. ve Ana, J. (Ed.). *Digital Parenting The Challenges for Families in the Digital Age* içinde, 93-102. <http://norden.diva.portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1265024&dswid=-2761> adresinden edinilmiştir.

NAEYC. (2012a). Technology in early childhood programs serving children from birth Through age 8. <http://www.naeyc.org/positionstatements/technology> adresinden edinilmiştir.

NAEYC (2012b). *Technology and Interactive Media as Tools in Early Childhood Programs Serving Children from Birth through Age 8*. Fred Rogers Center for Early Learning and Children's Media https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/resources/position-statements/ps_technology.pdf adresinden edinilmiştir.

Nathanson, A. I. (2013). *Media and the family context*. Lemish, D. (Ed.). The Routledge International handbook of children, adolescents and media (1. Basım), içinde (s.296 306). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203366981>

Navarro, J. L. ve Tudge, J. R. (2022). Technologizing Bronfenbrenner: neo ecological theory. *Current Psychology*, 1-17. Doi: 10.1007/s12144-022-02738-3

Nazlı, S. (2016). *Aile danışmanlığı*. Nobel Yayın Dağıtım.

Neal, J. W. ve Neal, Z. P. (2013). Nested or networked? Future directions for Ecological systems theory. *Social Development*, 22(4), 722-737. <https://psycnet.apa.org/record/2013-36096-005>

Nevski, E. ve Siibak, A. (2016). The role of parents and parental mediation on 0–3-year olds' digital play with smart devices: Estonian parents' attitudes and practices. *Early Years*, 36(3), 227–241. <https://doi.org/10.1080/09575146.2016.1161601>

Newell, K. M., & Hancock, P. A. (1984). Forgotten moments: A note on skewness and kurtosis as influential factors in inferences extrapolated from response distributions. *Journal of Motor Behavior*, 16(3), 320–335. <https://doi.org/10.1080/00222895.1984.10735324>

Niemi, H. (2016). Building partnerships in an educational ecosystem. *CEPS Journal*, 6(3), 5-15. Doi: <https://doi.org/10.26529/cepsj.62>

Nikken, P. ve de Haan, J. (2015). Guiding young children's internet use at home: Problems that parents experience in their parental mediation and the need for

- parenting support. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 9(1). Doi:10.5817/CP2015-1-3
- Nikken, P. Ve Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of Child and Family Studies*, 24(11), 3423-3435. Doi: 10.1007/s10826-0150144-4
- Oblinger, D. Ve Oblinger, James L. (2005). *Educating the Net Generation* (e-kitap). An Educause. <https://www.educause.edu/ir/library/PDF/pub7101.PDF> adresinden edinilmiştir.
- Oktaay, A. (2002). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. Epsilon Yayınları.
- O'Keeffe, G. S. ve Clarke Pearson, K. (2011). The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics*, 127(4), 800-804. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-0054>
- Okumuş, V. (2018). *Çocukların sosyal medya kullanımları ile ebeveyn tutumları Arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 492221)
- Öner, B. ve Yılmaz, S. (2001). Anne ve Baba Gözüyle "Çocuk Eğitimi" Bir Sosyal Temsil Ön Çalışması. *Kriz Dergisi*, 9(1), 39-46. https://doi.org/10.1501/Kriz_00000000161
- Öner, D. (2020). Erken çocukluk döneminde teknoloji kullanımı ve dijital oyunlar: Okul öncesi öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 138-154. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1037930> adresinden edinilmiştir
- Öngider, N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(4). <https://doi.org/10.5455/cap.20130527>
- Özkafacı, A. (2012). *Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri Düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no:449765)
- Özsoy, D. ve Atılğan, S. S. (2018). Kuzeydoğu Anadolu bölgesindeki 0-8 yaş grubu çocukların internet kullanımı ve bu kapsamda ebeveyn arabuluculuğu: nitel bir araştırma. *Selçuk İletişim*, 11(2), 96-125 <https://doi.org/10.18094/josc.415323>
- Özyürek, A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 145126)
- Özyürek, A., Özkan, İ., Begde, Z. ve Yavuz, N. F. (2019). Çocuğu ilkökula devam eden ebeveynlerin çocuk yetiştirme görüş ve tutumları arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 323-340. Doi: 10.17152/gefad.418978.
- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2),19-34.

https://dergipark.org.tr/tr/pub/gefad/issue/6756/90845#article_cite adresinden edinilmiştir.

Paat, Y. F. (2013). Working with immigrant children and their families: An application of Bronfenbrenner's ecological systems theory. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 23(8), 954-966. Doi: <https://doi.org/10.1080/10911359.2013.800007>

Paciga, K. A. ve Donohue, C. (2017). Technology and Interactive Media for Young Children: A Whole Child Approach Connecting the Vision of Fred Rogers with Research and Practice. Latrobe, PA: Fred Rogers Center for Early Learning and Children's Media at Saint Vincent College. https://www.academia.edu/34018767/Technology_and_Interactive_Media_for_Young_Children_A_Whole_Child_Approach_Connecting_the_Vision_of_Fred_Rogers_with_Research_and_Practice adresinden edinilmiştir.

Padilla-Walker, L. M. and Coyne, S. M. (2011), "Turn that thing off!" parent and adolescent predictors of proactive media monitoring. *Journal of Adolescence*, 34, 705-715. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2010.09.002>

Parlak, B. (2017). Dijital çağda eğitim: Olanaklar ve uygulamalar üzerine bir analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (Kayfor15 Özel Sayısı), 1741-1759. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduibfd/issue/53208/708302> adresinden edinilmiştir.

Pazarcıkçı, F., Ağralı, H. ve Aydın, A. (2022). Annelerin dijital ebeveynlik farkındalığının sağlık okuryazarlığı ve çeşitli değişkenler ile ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 23(3), 1-1. <https://doi.org/10.51982/bagimli.1004480>

Pekşen Akça, R. (2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları, *Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 29, 1-13. <https://www.researchgate.net/publication/361802914> adresinden edinilmiştir.

Pensky, M. (2001). *Digital Natives, Digital Immigrants*. On the Horizon, 9(5), MCB University Pres. <https://www.marcpensky.com/writing/Pensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> adresinden edinilmiştir.

Pensky, M. (2009). H. sapiens digital: From digital immigrants and digital natives to digital wisdom. *Journal Of Online Education*, 5(3), <https://nsuworks.nova.edu/innovate/vol5/iss3/1> adresinden edinilmiştir.

Plowman L., Stevenson O., Stephen C. ve McPake J. (2012). Preschool children's learning with technology at home. *Computers and Education*, 59(1), 30-37. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.11.014>

Pons, M., Bennasar-Veny, M. ve Yañez, A.M. (2020). Maternal Education Level and Excessive Recreational Screen Time in Children: A Mediation Analysis. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 17(23), 8930. <https://doi.org/10.3390/ijerph17238930>

Potter, W. J. (2013). Review of literature on media literacy. *Sociology Compass*, 7(6),

417 435. <https://doi.org/10.1111/soc4.12041>

- Price, D. ve McCallum, F. (2015). Ecological influences on teachers' well-being and "fitness." *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 43(3), 195-209. Doi: 10.1080/1359866X.2014.932329
- Rademacher, A., Zumbach, J. ve Koglin, U. (2023). Parenting Style and Child Aggressive Behavior from Preschool to Elementary School: The Mediating Effect of Emotion Dysregulation. *Early Childhood Education Journal* Doi: 10.1007/s10643-023-01560-1
- Radesky, J. S., Kistin, C., Eisenberg, S. Gross, J., Block, G., Zuckerman B. Ve Silverstein, M. (2016). Parent perspectives on their mobile technology use: the excitement and exhaustion of parenting while connected. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 37, 694-701. Doi: 10.1097/DBP.0000000000000357
- Rai, J., Kuzik, N. ve Carson, V. (2022). Demographic, parental and home environment correlates of traditional and mobile screen time in preschool-aged children. *Child: Care, Health and Development*, 32, 112-123. Doi: 10.1111/cch.12958
- Paus-Hasebrink, I., Bauwens, J., Dürager, A. E. ve Ponte, C. (2013). Avrupa'da Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Türlerinin ve İnternet Kullanımının Araştırılması. *Çocuk ve Medya Dergisi*, 7 (1), 114-132. <https://ezproxy.iku.edu.tr:2444/10.1080/17482798.2012.739807> adresinden edinilmiştir.
- Redmiles, E. (2018). *Net benefits: Digital inequities in social capital, privacy preservation, and digital parenting practices of US social media users*. In Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media, 12(1). <https://doi.org/10.1609/icwsm.v12i1.14997>
- Reifsnider, E., Gallagher, M. Ve Forgione, B. (2005). Using ecological models in research on health disparities. *Journal of Professional Nursing*, 21(4), 216- 222. Doi: 10.1016/j.profnurs.2005.05.006
- Rode, J. A. (2009). Digital parenting: designing children's safety. In *Proceedings of the 23rd British HCI Group Annual Conference on People and Computers* (1 - 5 September 2009). 244-251. Doi: 10.14236/ewic/HCI2009.29
- Rodideal, A. A. (2020). A systematic literature review searching for a comprehensive dynamic model of parental digital mediation strategies. *Revista de Stiinte Politice*, (65), 157-174. http://lfv.ucv.ro/revistadestiintepolitice/files/numarul65_2020/15.pdf adresinden edinilmiştir.
- Rodríguez-de-Dios, I., VanOosten JMF. Ve Igartua J. J. (2018). A study of the relationship between parental mediation and adolescents' digital skills, online risks and online opportunities. *Computer in Humman Behavior*, 82, 186-198. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.01.012>

- Ron, W. ve Lindsey, A. (2019) Parenting style, parental stress, and mediation of children's media use. *Western Journal of Communication*, 83(4), 483-500. Doi: 10.1080/10570314.2019.1582087
- Rosen, L. D., Lim, A., Felt, J., Carrier, L. M., Cheever, N. A., Lara-Ruiz, J., ve Rokkum, J. (2014). Media and technology use predicts ill-being among children, preteens and teenagers independent of the negative health impacts of exercise and eating habits. *Computers in Human Behavior*, 35, 364-375. Doi: 10.1016/j.chb.2014.01.036
- Sak, R., Şahin Sak, İ., Tatlı, S. ve Şahin, B. K. (2015). Okul öncesi dönem: Anne-Baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972- 991. <https://doi.org/10.17860/efd.33313>
- Sasson, H. ve Mesch, G. (2014). Parental mediation, peer norms and risky online Behavior among adolescents. *Computers in Human Behavior*, 33, 32-38. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.12.025>
- Saygı, D. (2011). *Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve anne-çocuk ilişkisinin bazı değişkenler açısından incelenmesi: İstanbul örnekleme* (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez no: 298627)
- Saygı, D. ve Balat, G. U. (2013). Anasınıfına devam eden çocuğu olan annelerin çocukları ile ilişkilerinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 844-862. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/ijhs/article/view/2521> adresinden edinilmiştir.
- Seçer, Z., Çeliköz, N. ve Yaşa, S. (2007). Bazı kişisel özelliklerine göre okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların babalarının babalığa yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 425-438. https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbed/issue/61794/924257#article_cite adresinden edinilmiştir.
- Seçer, Z., Çeliköz, N. ve Songül, Y. (2008). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 413-428. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbed/issue/61795/924270> adresinden edinilmiştir.
- Sergi, K., Gatewood Jr, R., Elder, A. ve Xu, J. (2017). Parental perspectives on children's use of portable digital devices. *Behaviour & Information Technology*, 36(11), 1148-1161. Doi: 10.1080/0144929X.2017.1360941
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya*. Pegem Akademi
- Sevindik, T. (2011). Determining the attitudes of the preservice teachers about Distance education applications. *Energy Education Science and Technology Part B-Social and Educational Studies*, 3(4), 527-534. <https://doi.org/10.17679/inuefd.916058>

- Sezer, T. , Yılmaz, E. ve Koçyiğit, S. (2016). 5-6 yaş grubu çocukların oyun becerileri ile aile Çocuk iletişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 185-204. <https://doi.org/10.11616/basbed.vi.455256>
- Shelton, L. (2018). *The Bronfenbrenner Primer: A Guide to Develceology* [1st ed.]. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315136066>
- Shin, W. ve Li, B. (2017). Parental mediation of children's digital technology use in Singapore. *Journal of Children and Media*, 11(1), 1-19. Doi: 10.1080/17482798.2016.1203807
- Shin, W. ve Li, J. B. (2017). Parental mediation of children's digital technology use in singapore. *Journal of Children and Media*, 11(1), 1-19. Doi: 10.1080/17482798.2016.1203807
- Snyder, J., Stoolmiller, M., Wilson, M. ve Yamamoto, M. (2003). Child anger regulation, parental responses to children's anger displays, and early child antisocial behavior. *Social Development*, 12, 335-360. <https://doi.org/10.1111/1467-9507.00237>
- Sarıkaya, M., ve Seferoğlu, S. S. (2018). *Çocukların çevrim-içi ortamlarda Karşılaştıkları Riskler ve güvenli internet kullanımı*. B. Akkoyunlu, A. İşman ve H. F. Odabaşı (Ed). Eğitim teknolojileri okumaları içinde, (12. Bölüm, ss. 185-202).
- Soh, P. C. H., Chew, K. W., Koay, K. Y. ve Ang, P. H. (2018). Parents vs peers' influence on teenagers' Internet addiction and risky online activities. *Telematics and Informatics*, 35(1), 225-236. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2017.11.003>
- Sonck, N., Nikken, P. ve Haan, J. de. (2013). Determinants of internet mediation. *Journal of Children and Media*, 7(1), 96-113. Doi: 10.1080/17482798.2012.739806 adresinden edinilmiştir.
- Söğütlüler, T. Ve Başer, E. (2023). Dijital çağda ebeveyn olmak: çocuk izleyiciler ve ekrandaki şiddet üzerine bir araştırma. *TRT Akademi*, 8(19). 814-845. Doi: 10.37679/trta.1328304
- Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar [Yapısal Eşitlik Modellemesi: Temel Kavramlar ve Uygulamalar]. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3 (6), 49-74. <https://psycnet.apa.org/record/2006-04302-005> adresinden edinilmiştir.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve Davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/106465/> adresinden edinilmiştir.
- Şahin, S. ve Aral, N. (2012). Aile içi iletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 55-66. https://doi.org/10.1501/Asbd_0000000029
- Şahin FT, Özyürek A. 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi, *Türk Eğitim*

Bilimleri Dergisi, 6(3), 395-414, 2008.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26111/275098> adresinden edinilmiştir.

- Şen, M., Demir, E., Teke, N. ve Yılmaz, A. (2020). Erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçeği geliştirme çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (53), 228-265. Doi: 10.21764/maeuefd.646852
- Şendoğdu, M. C. (2000). *Anaokuluna devam eden 5-6 yaş çocuklarının anne-babalarını algılamaları ile annebabaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez no: 92917)
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. (2015). *Using mulivariate statistics*. (M. Baloğlu, Çev.). Nobel Yayınları.
- Tanrıöğen, A. (Ed.) (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Tatar, B. H. (2018). *Why young children use electronic media? Maternal attitudes and competence*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 526636)
- Teke, B. (2023). *Ebeveynlerin dijital farkındalığının dijital tutum davranışları üzerine etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez no: 785981)
- Telli, A. ve Özkan, H. (2016). 3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 6(2), 127 - 134. <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/201220/> adresinden edinilmiştir.
- Temizdemir, H. A. (2018). *Ebeveyn-Çocuk İnternet Kullanımı, Aile İçi İletişim Çocukların Uyku Kalitesi ve Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 513240)
- Temel, M., Kostak, M. A., ve Çelikkalp, Ü. (2014). Çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki şiddetin belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(3), 199-205. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfed/issue/46807/586975> adresinden edinilmiştir.
- Tezel Şahin, F., ve Cevher Kalburan, F. N., (2007). Türk Toplumunda Aile Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi* 38. ICANAS, Ankara, Türkiye, (pp.775-790). https://scholar.google.com.tr/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=Gd88i9gAAAAJ&citation_for_view=Gd88i9gAAAAJ:ufrVoPGSRksC adresinden edinilmiştir.
- Tomczyk, L. ve Wasinski, A. (2017). Parents in the process of educational impact in the area of the use of new media by children and teenagers in the family environment. *education and science*, 42(190), 305-323. Doi: 10.15390/EB.2017.4674

- Toran, M., Kulaksız, T. ve Özden, B. (2024) . The parent–child relationship in the digital era: The mediator role of digital parental awareness. *Children and Youth Services Review*, (161),107617. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2024.107617>
- Toran, M., Ulusoy, Z., Aydın, B., Deveci, T. ve Akbulut, A. (2016). Çocukların dijital oyun kullanımına ilişkin annelerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 22–63. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/27735/317834> adresinden edinilmiştir.
- Towe Goodman, N. R. ve Teti, D. M. (2008). Power assertive discipline, maternal emotional involvement, and child adjustment. *Journal of Family Psychology*, 22, 648–651. Doi: <https://doi.org/10.1037/a0012661>
- Troshikhina, E. G. ve Manukyan, V. R. (2016). Self-esteem and emotional development of Young children in connection with mothers' parental attitudes. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 233, 357–361. <https://ezproxy.iku.edu.tr:2444/10.1016/j.sbspro.2016.10.156> adresinden edinilmiştir.
- TUİK, (2021). *Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanım-Arastirmasi-2021-41132> adresinden edinilmiştir.
- Turan, Z. (2004). *Ailede Ruh Sağlığı*. Y. Uzuner (Ed.), Çocukta Ruh Sağlığı, Uyum Bozukluğu, içerisinde (71-85). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Turgut, Y. E. ve Aslan, A. (2016). *Çocukların Karşılaştıkları İnternet Riskleri ve Ebeveyn Arabuluculuğu*. In 4th International Instructional Technologies Teacher Education Symposium, Elazığ, Turkey (pp. 337-344). https://www.academia.edu/34506478/%C3%87ocuklar%C4%B1n_Kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9Ft%C4%B1klar%C4%B1_%C4%B0nternet_Riskleri_ve_Ebeveyn_Arabuluculu%C4%9Fu adresinden edinilmiştir.
- Turley R. N. (2003). Are children of young mothers disadvantaged because of their mother's age or family background?. *Child development*, 74(2), 465–474. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.7402010>
- Demiriz, S. ve Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/49108/626700> adresinden edinilmiştir.
- Ulusoy, A., ve Bostancı, M. (2014). Çocuklarda sosyal medya kullanımı ve ebeveyn rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, 28, 559-572. Doi: 10.9761/JASSS2233
- Urfa, D. T. (2020). *Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim düzeyleri üzerinde akıllı telefon/tablet kullanım alışkanlıklarının ve buna yönelik anne baba tutumlarının rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez No:620062)

- Uyanık Balat, G. (2007). İlköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 32(143), 89-99. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/834> adresinden edinilmiştir.
- Uzun, H. ve Baran, G. (2019). Babaların okul öncesi dönemdeki çocuklarıyla ilişkisinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-60. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.518207>
- Üçok A. (2014). *Ailede Anne Baba Çocuk İletişimi Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no:440074)
- Valkenburg, P. M. Ve Peter, J. (2011). Online Communication Among Adolescents: An Integrated Model of Its Attraction, Opportunities, and Risks. *Journal of Adolescent Health*, 48(2), 121–127. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2010.08.020>
- Valkenburg, P. M. ve Piotrowski, J. T., Hermanns, J., & De Leeuw, R. (2013). Developing and validating the perceived parental media mediation scale: A self-determination perspective. *Human Communication Research*, 39(4), 445-469. Doi: 10.1111/hcre.12010
- Van Petegem, S., Ferrerre, E., Soenens, B., van Rooij, A. J. ve Van Looy, J. (2019). Parents' Degree and Style of Restrictive Mediation of Young Children's Digital Gaming: Associations with Parental Attitudes and Perceived Child Adjustment. *Journal of Child and Family Studies*, 28(5), 1379-1391. Doi: 10.1007/s10826-019-01368-x
- Vural Şenel, B. (2020). *Erken çocukluk döneminde çocuğu olan ebeveynlerin medya ve teknolojiye yönelik tutumlarının medya aracılık rolleri ile ilişkisi*, (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no:625896)
- Voogt, J., Erstad, O., Dede, C. ve Mishra, P. (2013), Learning and schooling in a digital world. *Journal of Computer Assisted Learning*, 29, 403-413. <https://doi.org/10.1111/jcal.12029>
- Yadav, S. ve Chakraborty, P. (2017). Children aged two to four are able to scribble and draw using a smartphone app. *Acta Paediatrica*, 106(6), 991-994 Doi: 10.1111/apa.13818
- Yalçın, H. (2017). Dijital yerliler ve bilgi kaynakları: Ahi Evran Üniversitesi *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18(2), 567-580. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59416/853305> adresinden edinilmiştir.
- Yalçın, V. ve Erden, Ş. (2018). Okul Öncesi Çocuklarının Akıllı Cihaz Kullanma Durumları Üzerine Ebeveyn Algılarının İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 461-480. <https://doi.org/10.17556/erziefd.404237>

- Yaman, F. (2018). *Türkiye'deki ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin incelenmesi* (Doktora tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 532545)
- Yaman, F, Dönmez, O, Akbulut, Y, Kabakçı Yurdakul, I, Çoklar, A, N, Güyer, T. (2019). Ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik Yeterliklerinin Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 44 (199), 149-172
Doi: <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2019.7897>
- Yaşar Ekici, F. (2018). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science*, 5(20), 290-305. Doi:10.16990/SOBIDER.4073
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu tanımak ve anlamak* (2. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2019-a). *Ana-Baba Okulu* (21. Basım). Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.(2019-b). *Çocuk Psikolojisi* (44. Basım). Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2019). *Ana-baba ve Çocuk*. (29.Baskı). İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. ve Demir, İ. (2016). *Yeni kuşak anne-babalar ve çocukları*. Remzi Kitabevi.
- Yay, M. (2019). *Dijital ebeveynlik*. (2. baskı). Yeşilay Yayınları.
- Yaylacı, B. (2019). *Okul öncesi çocuklarda ebeveyn çocuk ilişkisinin internet kullanımı üzerine etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 577735)
- Yazıcı, Z. N ve Özcan, E. N. (2021). Annelerin teknoloji bağımlılığı düzeyi ile dijital Ebeveynlik düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İnsan Bilimleri Dergisi*, 2(1), 15-28.
<https://doi.org/10.51533/insanbilimleri.908582>
- Yengil, E., Güner, P. D. ve Topakkaya, Ö. K. (2019). Okul Öncesi Çocuklarda Ve Ebeveynlerinde Teknolojik Cihaz Kullanımı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Dergisi*,10(36), 14-19. <https://doi.org/10.17944/mkutfd.496531>
- Yıldırım, A. (2023). Ebeveynlerin çocukluk yaşantılarının çocukları ile ilişkisine etkisi. *Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 78-97.
<https://doi.org/10.59244/ktokusbd.1319555>
- Yıldırım, B. (2021). *Okul Öncesi Çocukların Medya Araçları Kullanımlarında Annelerin Medya Aracılık Roller ve Bilinçli Farkındalıklarının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez no: 683617)
- Yıldırım, C. ve Correia, A. P. (2015). Exploring the dimensions of nomophobia: Development and validation of a self-reported questionnaire. *Computers in Human Behavior*, 49, 130-137. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.02.059>

- Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn Tutumları ve Saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131-150. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/46455/> adresinden edinilmiştir.
- Yıldız, H., Öztora, S. ve Dağdeviren, H. N. (2022). Anaokulu çocuklarının teknolojik alet kullanımı, ebeveynlerinin tutum ve davranışları. *Türk Aile Hek Dergisi*, 26(3), 108-115. doi: 10.54308/tahd.2022.32448
- Yıldırım A. (2023). Ebeveynlerin çocukluk yaşantılarının çocukları ile ilişkisine etkisi. *Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 78-97. <https://doi.org/10.59244/ktokusbd.1319555>
- Yılmaz, H. ve Büyükcebeci, A. (2019). Bazı pozitif psikoloji kavramları açısından Helikopter Ebeveyn tutumlarının sonuçları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(54), 707-744. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/48897/623279> adresinden edinilmiştir.
- Yörükoğlu, A. (2010). *Çocuk ruh sağlığı, Çocuğun Kişilik gelişimi eğitimi ve ruhsal sorunları*. (25. Basım). Özgür Yayın Dağıtım.
- Yurdakul Kabakçı, I., Dönmez, O., Yaman, F. ve Odabaşı, H. F. (2013). Dijital Ebeveynlik ve Değişen roller. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(4), 883-896. https://www.researchgate.net/publication/271209011_Dijital_Ebeveynlik_ve_DegisenRoller adresinden edinilmiştir.
- Ziyalar, N. (2020). *Çocuk İstismarı ve Çocukla Adli Görüşme*. Seçkin Yayıncılık
- Zehir, H., Zehir, K., Ağgül Yalçın, F. ve Yalçın, M. (2019). Okul öncesi dönemde çocukların teknolojik araç kullanımı ve ailelerin bu araçların kullanımını sınırlandırmada kullandığı stratejiler. *Current Research in Education*, 5(2), 88-103. https://aizonia.com/uploads/__dokuman/cre-articles/52/zehir.pdf adresinden edinilmiştir.
- Walker, G. ve Pattison, E. (2016). *Using Bronfenbrenner's Ecological Framework to Design Support Systems for Education and Special Education: Learning about Thought Systems*. In I. Management Association (Ed.), *Special and Gifted Education: Concepts, Methodologies, Tools and Applications*
- Wall, G. (2022). Being a good digital parent: representations of parents, youth and the parent–youth relationship in expert advice. *Families, Relationships and Societies*, 11(3), 340-355. <https://doi.org/10.1332/204674321X16146846761768>
- Wang, T. H. ve Cheng, H. Y. (2021). Problematic Internet use among elementary school students: prevalence and risk factors. *Information, Communication & Society*, 24(2), 219-240. Doi:10.1080/1369118X.2019.1645192
- Warren, R. (2001). In words and deeds: Parental involvement and mediation of children's television viewing. *Journal of Family Communication*, 1(4), 211-231. https://doi.org/10.1207/S15327698JFC0104_01

- Warren, R. (2005). Parental mediation of children's television viewing in low-income families. *Journal of Communication*, 55, 847-863. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2005.tb03026.x> adresinden edinilmiştir.
- Weaver, K, Komlodi, A, Wang, J, Joshi, K, Sellei, B. (2012). *Proceedings Cultural Attitudes Towards Technology and Communication* M. Strano, H. Hrachovec, F. Sudweeks and C. Ess (Edt.). Parents Views And Rules About Technology: As Told By Their Middle School Children In Hungary And India içerisinde, (493-501), Murdoch University, Australia, <https://core.ac.uk/download/pdf/12237647.pdf> adresinden edinilmiştir.

EKLER

EK-1 Etik Kurul Kararı

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

ETİK KURUL KARARI

Toplantı Tarihi:	16.03.2023
Karar No:	2023/40
Sorumlu Araştırmacı:	Muammer Enes BAYAR
Araştırma Başlığı:	Okul Öncesi Eğitimi Alan Çocukların Ebeveynlerinin Dijital Ebeveynlik Farkındalıkları Ve Ebeveyn Medya Arabuluculuğu Profiline Anne-Baba Çocuk İlişkisine Etkisi
Başlangıç Tarihi:	Etik onayı alındıktan sonra
Etik Kurul İzinin Süresi:	1 yıl (Uzatma Hakkı mevcut olarak)

İstanbul Kültür Üniversitesi Etik Kurulu'na değerlendirilmek üzere başvuruda bulunduğunuz yukarıda künyesi yazılı projenizin başvuru dosyası ve ilgili belgeleri, Üniversitemiz "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu" tarafından araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına karar verilmiştir.

Notlar:

- Araştırmanın başlangıç tarihinin gecikmesi durumunda Etik Kurulu'na başvurularak tarihlerin değiştirilmesi gereklidir.
- Araştırmanın gerçekleştirileceği birimlerin yöneticilerinden de ayrıca izin alınması gerekli olabilir.
- Araştırmaya katılan kurum dışı merkezlerden ayrıca idari izin alınması gerekmektedir.

Prof. Dr. Seyhan Altın
Etik Kurul Başkanı

EK-2 Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Ve Kullanım İzni

	T. C. ANKARA ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı	
17 Ocak 2023		
Sayın Muammer Enes BAYAR		
ÇOCUK-ANABABA İLİŞKİ ÖLÇEĞİ'Nİ (Akgün ve Yeşilyaprak, 2010) ilgili yerlerde kaynak gösterilmesi şartıyla, araştırmanızda kullanabilirsiniz. Adı geçen ölçek başka çalışmalarda kullanılmak istendiğinde bilgi verilmeli ve başkalarına verilmemelidir.		
İMZA Araştırmacılar Adına Doç. Dr. Ege Akgün Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı		
Araştırmacılar Adına:		
İMZA Muammer Enes BAYAR		

EK-3 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği ve Kullanım İzni

Sevgili Enes;

"Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği" Dr. Abdullah MANAP'ın İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yaptığı Doktora tez çalışması kapsamında oluşturulan bir ölçek. Ölçek, okul öncesi çocukların ebeveynleri de olmak üzere farklı yaş grubunda çocukların ebeveynleri ile yapılan çalışmalarda da kullanıldı. Ben Doç.Dr. Emine DURMUŞ (İnönü Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD) ve Dr.Öğret.Üye. Abdullah MANAP (Batman Üniversitesi Psikoloji Bölümü) olarak "Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğini" bilimsel ortamda tez çalışmanızda kullanmanıza onay ve izin veriyoruz. Ölçeğin yönergesi ve ilgili makaleleri ek de gönderiyorum. Daha ayrıntılı bilgileri Dr. A.MANAP'ın doktora tezinde bulabilirsiniz. Danışman Hocalarına selamlar, sana da tez çalışmada başarılar diliyoruz.

Emine DURMUŞ Assoc.Prof.
Department of Psychological Counseling and Guidance
İnönü University, Türkiye

Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği (Digital Parental Awareness Scale)

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah MANAP
Batman Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Doç. Dr. Emine DURMUŞ
İnönü Üniversitesi PDR ABD

"Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği" Yönergesi

Bu ölçek: Ebeveynlerin dijital teknolojilerin çocuklar açısından risk ve fırsatlarının farkında olması, çocukların problemli kullanımının farkında olan, çocuklarını dijital dünyada kontrol edebilen ve olumlu rol model olabilen ebeveynlik rolü olarak tanımladığımız Dijital Ebeveynlik farkındalığını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Ölçek 16 doğrudan puanlanan maddeden oluşmaktadır. Maddeler likert tipi derecelendirme ile Hiçbir Zaman (1), Nadiren (2), Bazen (3), Sıklıkla (4) Her Zaman (5) şeklinde puanlanmaktadır.

Ölçek 4 alt boyuttan oluşmaktadır.

Ölçek dört alt boyuttan ve her bir alt boyut dört maddeden oluşmaktadır.

Olumsuz Model Olma (OMO): 1., 5., 9. ve 13. Madde

Dijital İhmal (Dİ): 2., 6., 10 ve 14. Madde

Verimli Kullanım (VK): 3., 7., 11. ve 15. Madde

Risklerden Koruma (RK): 4., 8., 12. ve 16. Madde

Ölçek Puan ve Değerlendirmesi

Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin alt boyutları birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmektedir. Her bir alt boyut için ayrı ayrı toplam puan hesaplanmaktadır. Ölçeğin tamamı için bir toplam puan hesaplanmamaktadır.

Olumsuz Model Olma: Alınabilecek en düşük puan 4, en yüksek puan 20'dir. Puanların yükselmesi Ebeveynin, Olumsuz Model Olma düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Dijital İhmal: Alınabilecek en düşük puan 4, en yüksek puan 20'dir. Bu alt boyutta alınan puanların yüksek olması, Ebeveynin, Dijital İhmal düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Verimli Kullanım: Bu alt boyutta alınabilecek en düşük puan 4, en yüksek puan 20'dir. Puanların yüksek olması Ebeveynlerin dijital araçları Verimli Kullanım düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Risklerden Koruma Alınabilecek en düşük puan 4, en yüksek puan 20'dir. Bu alt boyutta alınan puanların yüksek olması Ebeveynlerin çocuklarını Risklerden Koruma düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Alt boyutlar birlikte değerlendirildiğinde, Ebeveynlerin Olumsuz Rol Model olma ve dijital ihmal alt boyutlarında düşük puan almaları, Verimli Kullanım ve Risklerden Koruma alt boyutlarından yüksek puan almaları Dijital Ebeveynlik Farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Kaynak Gösterimi:

Manap, A., & Durmuş, E. (2020). Dijital ebeveynlik farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 978-993.

Ek-4 Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Ve Kullanın İzni

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
TEMEL EĞİTİM BÖLÜMÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

17/01/2023

Sayın Muammer Enes BAYAR,

Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Geliştirme Çalışması¹ çalışmamızın, ilgili yerlerde kaynak gösterilme şartıyla kullanılması uygun bulunmuştur. Adı geçen çalışmadaki ölçme aracı sadece araştırmasında/yüksek lisans tez/doktora tez çalışmasında kullanılabilir ve başkalarına verilemez. Araştırmanın/tezin tamamlanmasından sonra birer örneğinin tarafımıza gönderilmesini rica ederiz.

İmza

Doç. Dr. Müge ŞEN
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

Sayın Doç. Dr. Müge ŞEN

Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Geliştirme Çalışması¹ isimli ölçme aracı araştırmam/yüksek lisans tez/doktora tez çalışmam dışında başka bir araştırmada, izin almadan kullanılmayacak ve tarafımdan başkalarına verilmeyecektir.

İmza

Muammer Enes BAYAR

¹ Şen, M., Demir, E., Teke, N. & Yılmaz, A. (2020). Erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçeği geliştirme çalışması. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 53, 228-285.

Ek-5 Araştırmada Kullanılan Demografik Bilgi Formu

<u>Katılımcı</u>		<u>Medeni Durum</u>		<u>Katılımcı Çalışma Durumu</u>	
Anne	☐	Baba	☐	Çalışıyor	☐
				Çalışmıyor	☐

<u>Yaş</u>	<u>Eğitim Durumu</u>	<u>Cocuğun Doğum Sırası</u>	<u>Katılımcının Günlük İnternette Gecirdiği Süre</u>
20-25	☐	1	☐
26-31	☐	2	☐
32-37	☐	3	☐
38-43	☐	4	☐
44-49	☐	5	☐
50-55	☐	6	☐

<u>Eğitim Durumu</u>	<u>Cocuğun Doğum Sırası</u>	<u>Katılımcının Günlük İnternette Gecirdiği Süre</u>
İlkokul	1	1 – 1,5 saat
Ortaokul	2	2 – 2,5 saat
Lise	3	3 – 3,5 saat
Ön Lisans	4	4 – 4,5 saat
Lisans	5	5 – 5,5 saat
Yüksek Lisans	6	Daha fazla
Doktora		

Sayın veli;

- Ebeveynlerin medya aracılığı davranışlarını ve çocuklarıyla olan ilişkilerini belirlemeye yönelik yürütmekte olduğum tez çalışmamda katılım göstererek yardımcı olmanızı beklemekteyim.
- Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılıp katılmamak ve istediğiniz zaman bırakmakta özgürsünüz.
- Dilediğiniz zaman araştırmacıya mail adresinden ulaşabilirsiniz.
- Lütfen formu doldurunuz ve Öğretmene teslim ediniz.
- Bu çalışmaya sizlerin dışında tahminen 350 kişi daha katılacak olup tüm bilgiler gizli tutulacaktır.